

รายงานการวิจัยฉบับความก้าวหน้า

เรื่อง

พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

Buddhist political science in the view of local leaders in
Muang district Khon Kaen Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี
พระมหากิตติ กิตติเมธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

MCU RS 800765132

รายงานการวิจัย

เรื่อง

พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

Buddhist political science in the view of local leaders in
Muang district Khon Kaen Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

พระมหากิตติ กิตติเมธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

MCU RS 800765132

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น)

Research Report

Buddhist political science in the view of local leaders in Muang district Khon Kaen Province

By

Assist. Prof. Dr. Chanchai Huadsri

Phramaha kitti kittimatee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus

B.E. 2565

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800765147

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย :	พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
ผู้วิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี พระมหากิตติ กิตติเมธี
ส่วนงาน :	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ปีงบประมาณ :	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางการปกครองที่มุ่งเน้นไปที่ ธรรม คุณธรรม และ ความร่วมมือ ของ ผู้ปกครอง และ ประชาชน มุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางความวุ่นวายและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน แนวคิดการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา หรือ ธรรมาธิปไตย เปล่งประกายความหวัง เสนอแนวทางสู่สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืนแก่แท้ของธรรมาธิปไตย มุ่งเน้นไปที่ ธรรมะ หลักความถูกต้องดีงาม

๒. วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การปกครองที่มีความเมตตาต่อทุกส่วนของประชาชน เพื่อให้มีความเป็นธรรมและสันติภาพในสังคมในการเผยแผ่ความจริงกับการปกครองที่มีการค้นหาความจริงและประเมินสถานการณ์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสมกับการปกครองที่สร้างสถานการณ์ที่เป็นมิตรและสงบสุขในสังคม โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่ม คุณธรรม และจริยธรรมกับการปกครองที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม เพื่อให้มีการพัฒนา

ทางจิตใจและวัฒนธรรมที่ดีการสงวนสัตว์และธรรมชาติกับการปกครองที่เคารพสิทธิของสัตว์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิภาคและวัตถุประสงค์ของการปกครองเองครับ แต่มักจะมีคุณลักษณะที่เน้นการเคารพความเป็นมนุษย์และการสร้างสังคมที่สุขสันต์และยั่งยืนในระยะยาว

๓.เสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาและการเผยแพร่กับการส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นต้น ผ่านสื่อมวลชน การศึกษาทางการศึกษา หรือการเผยแพร่ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อสารมวลชน หรือโครงการสันติสุขในโรงเรียน น่าจะช่วยให้คนรับรู้และเข้าใจหลักธรรมได้มากขึ้นการสร้างนโยบายกับการสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การสร้างกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียม การยุติธรรม และความเป็นธรรม การสร้างนโยบายที่เน้นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรของรัฐบาล

Research Topic : Buddhist political science in the view of local leaders in
Muang district Khon Kaen Province

Researcher : Assist. Prof. Dr. Chanchai Huadsri
Phramaha kitti kittimatee

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Fiscal Year : B.E 2565

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Abstract

Research on “Buddhist Political Science from the View of Local Leaders in Mueang Khon Kaen District Khon Kaen Province” with the objectives: 1) to study Buddhist politics from the perspective of local leaders in Mueang District Khon Kaen Province 2) To analyze Buddhist politics from the perspective of local leaders in Mueang District. Khon Kaen Province 3) To propose guidelines for promoting Buddhist political science in the governance of local leaders in Mueang District. Khon Kaen Province This research uses a qualitative research format (Qualitative Research) with two types of study methods: qualitative research (Qualitative Research) by in-depth interviews (In-depth Interviews) and focus group discussions (Focus Group). Discussion) and the research results can be analyzed as follows.

The research findings were as follows:

1. Study Buddhist politics from the perspective of local leaders in Mueang District. Khon Kaen Province

Governing according to the guidelines of Buddhism It is a governance approach that focuses on dharma, morality, and cooperation among parents and citizens, aiming to create a peaceful, just society where people live together happily. Amidst the chaos and conflict occurring in the world today. The concept of governance according to the principles of Buddhism or Dhammathipatai radiates hope. Proposes a path to a peaceful, just, and sustainable society, the essence of Dhammathipatya. Focus on Dhamma, principles of righteousness and goodness.

2. Analyze Buddhist politics from the perspective of local leaders in Mueang District. Khon Kaen Province

Governance that is compassionate to all sections of the people In order to have fairness and peace in society in propagating the truth and governing by searching for the truth and evaluating the situation fairly. In order to be able to continue functioning appropriately with governance that creates a friendly and peaceful situation in society. It emphasizes good relationships between individuals and groups, morality and ethics, and governance that emphasizes the promotion of morality and ethics in society. To have good mental and cultural development, conservation of animals and nature with governance that respects the rights of animals and the environment. In order to have a balance in the use of natural resources and conservation of the environment, governance using Buddhist principles may vary according to regional conditions and the objectives of governance itself. But they often have characteristics that emphasize respect for humanity and the creation of a happy and sustainable society in the long term.

3. Propose guidelines for promoting Buddhist political science in the governance of local leaders in Mueang District. Khon Kaen Province

Education and dissemination and promotion and study of important principles in society are important. By providing knowledge about the values of equality, fairness, and generosity, etc., through the mass media. educational studies or dissemination through other channels such as mass media or peace programs in schools. It should help people to be more aware and understand the principles of Dhamma. Creating policies and creating policies that emphasize compliance with Dhamma principles are important, such as creating laws that promote equality, fairness, and fairness. Creating policies that emphasize building morality and ethics in government organizations

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย ทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๑๕ รูป/คน ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการวิจัย ทำให้งานการวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ขออนุโมทนา ขอบคุณ คณาจารย์ทุกท่าน ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้ ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือสนับสนุน

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณแต่บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนให้มีสติปัญญา และคุณธรรมเครื่องชี้นำความสำเร็จในชีวิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของโครงการวิจัย	๕
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา (พุทธรัฐศาสตร์)	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น	๓๗
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ	๕๔
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองและผู้นำท้องถิ่น	๖๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๘
๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
บทที่ ๔ วิเคราะห์ผลการวิจัย	๘๑

๔.๑ พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น	๘๒
๔.๒ วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	๑๑๘
๔.๓ เสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำ ท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	๑๓๐
๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๓๔
บรรณานุกรม	๑๓๗
ภาคผนวก	๒๐๕
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อหนังสือขอความอนุเคราะห์แจก แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม	๒๐๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถามหนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบ สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม	๒๑๘
ประวัติผู้วิจัย	๒๒๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันการเมือง (Political Institutions) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการปกครองและดำเนินการกิจการตามกฎหมาย โดยก่อตั้งขึ้นร่วมกับภาคเอกชนเพื่อเป็นสถาบันทางการเมือง มีผู้แทนหรือพรรคการเมืองและรัฐบาลโดยพุทธศาสนากับรัฐศาสตร์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การที่รัฐหรือประเทศจะปกครองพลเมืองให้มีความมั่นคงอย่างสันติสุขได้ยั่งยืนตลอดไปนั้น ซึ่งสถาบันการเมืองจะต้องใช้ศาสนาเพื่อให้พลเมืองได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งเป็น 3 สุจริต คือให้มีความประพฤติดีประพฤติดชอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) กายสุจริต คือ มีความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งงามถูกต้องประพฤติดชอบด้วยกาย 2) วาจาสุจริต คือมีความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ตั้งงามถูกต้อง ประพฤติดชอบด้วยวาจา และ 3) มโนสุจริต คือ มีความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ตั้งงามถูกต้อง ประพฤติดชอบด้วยใจ

พุทธรัฐศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นการศึกษารัฐศาสตร์ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่โดยที่คำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครองโดยตรง จึงไม่มีหลักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม ที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองจะต้องประพฤติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกัน ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร สังคม ประเทศชาติ นานาชาติ และมนุษยชาติทั้งมวลการศึกษารัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา จึงศึกษาโดยกำหนดกรอบแนวคิด โดยอาศัยหลักคำสอนที่มีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการทางรัฐศาสตร์

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือ ตัวผู้นำ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำครอบครัว ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองความร่มเย็นเป็นสุขอันเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคมทั่วไปเนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมมนุษย์กับการปกครอง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกัน เพราะธรรมชาติของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันว่า ตั้งแต่เกิดมีขึ้นบนโลกมนุษย์ก็ได้แสดงสัญชาตญาณของสัตว์สังคมที่ปรารถนาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกแก่กันและปรารถนาความสุขทางใจจากการมีวงสมาคมมากกว่าอยู่ตามลำพังการที่มนุษย์มีสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันนั้นมีความต้องการพื้นฐาน มนุษย์ต้องการแสวงหาปัจจัยสี่ คือ อาหาร

เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม บ้านที่อยู่อาศัยและยารักษาโลกร่วมมือกันแสวงหาจึงมีความสุขและปลอดภัย จะต้องมีผู้ดูแลคุ้มครองมีผู้แนะนำสั่งสอนและเป็นแบบอย่างให้ดำเนินชีวิต ตลอดจนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ก็ต้องมีผู้นำหรือผู้ปกครอง ที่มีความสามารถในการพัฒนาแก้ไขปัญหาและนำไปสู่จุดหมายที่ดีนั้นได้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ในการบริหารงานขององค์กรนั้นผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ต่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำ มีภาระหน้าที่และมีความรับผิดชอบโดยตรง ที่จะต้องทำการวางแผน สั่งการ ดูแลให้บุคลากรขององค์กรสามารถขับเคลื่อนปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า "ผู้นำ" จะต้องทำอย่างไรหรือมีวิธีการนำอย่างไร จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้ว พุ่มเทความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร^๑

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้นเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำก็คือ การเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคนซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคน ได้ผู้นำที่ดีจะช่วยให้องค์กรพัฒนาความต้องการของตน ทั้งในทางปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงาม และให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^๒ ฝืนความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็อยากจะไม่สำเร็จ เพราะในองค์กรหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็องค์กรของภาครัฐหรือเอกชนบุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ดีงามก็คือ "ผู้นำ" ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริการ กำกับการ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็ด้านที่เกี่ยวกับการบริหาร^๓ และการบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดนนี้ ในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็ในระดับประเทศ ในสถาบันของภาครัฐและเอกชน ความอยู่รอดขององค์กรดังกล่าว ย่อมขึ้นอยู่กับ

^๑ ดิน ปรัชญพฤทธิ, ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมมนุษย์ในองค์กร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๓), หน้า ๘๗.

^๒ เนตร์พัฒนา ยาวีราช, ภาวะผู้นำ และผู้นำเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^๓ บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๘. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕๕.

ตัดสินใจอย่างถูกต้อง รอบคอบและทันต่อสถานการณ์ของผู้บริหาร ซึ่งก็คือผู้นำขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำในทุก ๆ สังคมซึ่งประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ เช่นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาย่อมต้องมีผู้นำ เพื่อช่วยกำหนดทิศทางช่วยสั่งการ ช่วยควบคุมระบบและช่วยประสานให้คนทั้งหลายทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงามที่ได้วางไว้ร่วมกัน นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำก็มักเกิดขึ้นใน สังคมปัจจุบันเสมอผู้นำบริหารงานอย่างไม่มีเอกภาพไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง และยึดหลักประโยชน์นิยมเป็นใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดสภาพการณ์ของสภาวะ ผู้นำที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในสังคม กล่าวคือเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรม อันเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี จึงทำให้กลไกของการบริหารงานล้มเหลว ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อความเสื่อมและความเจริญขององค์กรหรือสังคมนั้น ๆ และบางครั้งอาจส่งผลทำให้เกิดความล่มสลายแห่งองค์กรหรือสังคมนั้น ๆ นักบริหารต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเอง การรู้ความเด่นก็เพื่อการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน ตามปกตินักบริหารมักมองเห็นความผิดพลาดของลูกน้องได้ง่าย แต่มองข้ามความผิดพลาดของตน“ดังพุทธพจน์ว่า "ความผิดพลาดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่มองข้ามความผิดพลาดของตนเองนั้นเห็นได้ยาก " เมื่อนักบริหารทำงานผิดพลาดลูกน้อง ไม่กล้าบอกและแนะนำ ดังนั้นนักบริหารต้องหัดมองตนและตักเตือนตนเอง สมดังพุทธพจน์ว่า "อตตนา โจทยตตานิ จงเตือนตนด้วยตน" เช่น ถ้านักบริหารสั่งการหลายครั้งแต่ลูกน้อง ไม่เข้าใจ นักบริหารก็อย่าตำหนิลูกน้องว่าโง่งงเพราะบางทีเราเองอาจสั่งการไม่ชัดเจนก็เป็นไปได้ ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า "ถ้าพูดไปเขาไม่รู้อย่าชู้เขาว่าโง่งงมมเงอะเซอะหนักหนา ตัวของเราทำไมไม่ไกรธา ว่าพูดจาให้เขาไม่เข้าใจ " การที่นักบริหารมองไม่เห็นความผิดพลาดของตนเองนั้นเป็นเรื่องธรรมดา เพราะวันหนึ่งดวงตาของเรามีไว้สำหรับมองด้านนอกมันไม่ได้มองตัวเราเองเวลาคนอื่นทำผิดพลาดเราจะมองเห็นทันที แต่เวลาตัวเราทำผิดพลาดเองกลับมองไม่เห็น ดังนั้น เพื่อสำรวจตนเองนักบริหารต้องหัดมองด้านในคือ เจริญวิปัสสนาเป็นการมองด้านในนั่นเอง วิปัสสนากรรมฐานเน้นเรื่องการเจริญสติพิจารณากาย เวทนา จิตและธรรมหรือความดีความชั่วในใจของตัวเราเอง "พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงคุณสมบัติของ "ผู้นำ" ดังมีคาถาพุทธศาสนสุภาษิตแสดงความได้ว่า^๔

การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐ ในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่

^๔ สิบพนนท์ เกตุทัต, "วิสัยทัศน์กว้างไกล ปฏิบัติได้ผลจริง." (ในภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๔.

^๕ ธนิตา อิติภากร, การศึกษาเปรียบเทียบความโปร่งใสการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

ต้องทำ เท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการอัน เนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่างๆ ภายในองค์การให้มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม อันจะทำให้เกิดการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดียิ่งขึ้นไป ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น^๖

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่องพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อหาคำตอบว่า พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คืออะไร มีความจำเป็นหรือไม่ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่น และมีแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- ๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- ๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

^๖ สถาบันดำรงราชานุภาพร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. (กรุงเทพมหานคร : ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗.

๑.๓ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน จำนวน ๑๕ คน โดยการกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Random Selection)

๓. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษานี้ ได้แก่ หลักรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๔.๑ พุทธรัฐศาสตร์ หมายถึง การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑.๔.๒ ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

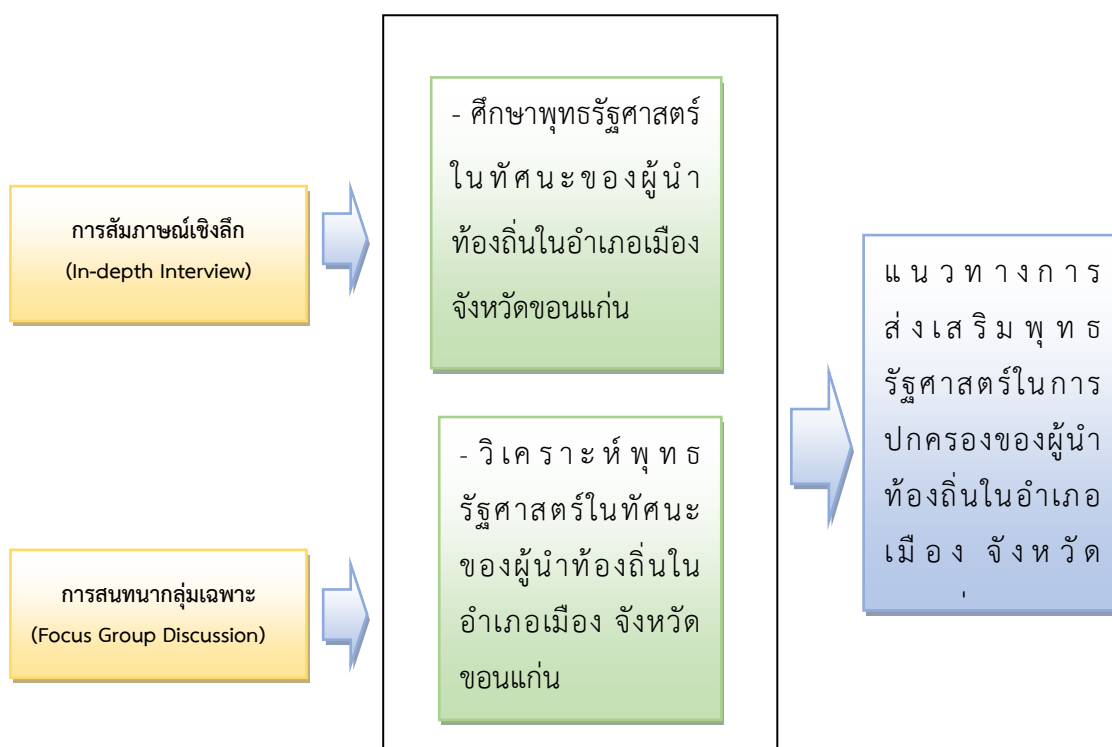
๑.๖.๑ ได้ทราบพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๒ ได้ทราบผลการวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๓ ได้ทราบแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเมืองอัจฉริยะของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น จึงได้กำหนดเนื้อหาไว้ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา (พุทธรัฐศาสตร์)
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองและผู้นำท้องถิ่น
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา (พุทธรัฐศาสตร์)

รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสนาเป็นการศึกษารัฐศาสตร์ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่โดยที่คำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครองโดยตรง จึงไม่มีหลักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม ที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองจะต้องประพฤติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกันทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร สังคม ประเทศชาติ นานาชาติ และมนุษยชาติทั้งหมด การศึกษาวิชา รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา จึงศึกษาโดยกำหนดกรอบแนวคิด โดยอาศัยหลักคำสอนที่มีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการทางรัฐศาสตร์

ดังนั้นรัฐศาสตร์มีความความหมายทั่วไปที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การแสวงหาอำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ แสวงหาจากตัวเอง ได้มาเพราะพฤติกรรมที่ตัวเองกระทำแต่ในความหมายของอำนาจตามแนวพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นจากการประพฤติสุจริตทางกาย วาจาและใจ อำนาจเกิดจากการที่ตัวเองประพฤติคุณธรรมตั้งอยู่ในคุณธรรม การแสวงหาอำนาจ และการได้มาซึ่งอำนาจ จึงเกิดประโยชน์สุขให้แก่ตัวเองเป็นเบื้องต้น มีความสุข ไม่เดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและสังคม การใช้อำนาจ

ตามแนวพระพุทธศาสนาโดยวิธีการบำเพ็ญประโยชน์แก่บุคคลอื่น เกื้อกูลแก่มหาชน ในการปฏิสัมพันธ์กับมวลชน อำนาจของคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวผู้ใช้บวกกับอำนาจที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น คือความต้องการผลประโยชน์เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทั้งสอง จะลงตัวอย่างสมบูรณ์แบบ ได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจแบบสมประโยชน์อย่างเต็มที่ นั่นก็คือฝ่ายผู้ใช้อำนาจก็มีเป้าหมายเพื่ออำนวยให้เกิดประโยชน์เพื่อความผาสุกแก่ผู้อื่นอยู่แล้ว อีกฝ่ายก็ต้องการผลประโยชน์และความสุขตามความต้องการของตัวเอง เป้าหมายจึงบรรลุผลได้ด้วยดี ฝ่ายผู้ให้ก็พอใจ ฝ่ายผู้รับก็ดีใจ จึงเป็นการใช้อำนาจโดยปราศจากผลร้ายใด ๆ ผลของการใช้อำนาจ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยสันติวิธี โดยความสมัครใจและเต็มใจ เป็นการเปลี่ยนแบบถาวรหรือยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใดทั้งสิ้น^๑

เมื่อกล่าวถึงการปกครองทั้งตามหลักพระพุทธศาสนาและหลักรัฐศาสตร์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การที่รัฐหรือประเทศจะปกครองพลเมืองให้มีความมั่นคงอย่างสันติสุขได้ยั่งยืนตลอดไปนั้น ซึ่งสถาบันการเมืองจะต้องใช้หลักศาสนาเพื่อให้พลเมืองได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งเป็น สุจริต ๓^๒ คือ ให้มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) กายสุจริต กล่าวคือ มีความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย ๒) วาจาสุจริต คือมีความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา และ ๓) มโนสุจริต คือ มีความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ทั้งนี้ เพราะการปกครองพลเมืองเพื่อให้สังคมนั้น ๆ ดำเนินไปได้สงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคม และการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิดมีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง

ดังนั้นพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือคำสอน และพระวินัย คือ คำสั่งมีคุณค่าต่อการปกครองทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะและการปกครองประเทศหรือสังคม โดยส่วนรวมตลอดจนมีการปกครองโลกหมู่มาก กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้บุคคลหมั่นสำรวจ ผิดแผกปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายใน คือ จิตใจ เชื้อมั่น รับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปกครองตนเอง

^๑ สงบ เชื้อทอง, รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://psiba.blogspot.com/> [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

^๒ ที.ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๒๗.

รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น ใช้พระคุณควบคู่กับการใช้พระเดช เป็นการปกครองหมู่คณะ และปกครองประเทศหรือสังคมโดยรวม^๓

เมื่อกล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า หลักรัฐศาสตร์เป็นเรื่องของการเมืองการปกครองที่มีเนื้อหา รูปแบบและวิธีการเพื่อทำให้คนในสังคมมีความเจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักพุทธศาสตร์หรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งหมายให้คนเกิดมาเป็น คนดีมีศีลธรรมที่จะนำตนและประเทศชาติให้สงบสุขและมีความเจริญรุ่งเรือง เพียงแต่ว่าเมื่อนำหลัก รัฐศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับหลักทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็จะเป็นการคำนึงถึงรูปแบบการเมืองการ ปกครองที่จะดูแลคนในประเทศทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่ไปด้วยกัน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ก็คือ การส่งเสริมให้คนในชาติมีความรักความผูกพันต่อชาติของตนเองด้วยความสมัครสมานสามัคคี มองเห็นประโยชน์ตนและประโยชน์ของส่วนร่วมคือประเทศชาติต้องไปพร้อม ๆ กันนั่นเอง

5.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งศึกษาโดยยึดเอาหลักพุทธธรรมกับการบริหารที่ปรากฏ ในทฤษฎีปาปนิกรรม คือผู้นำจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

๑. จักขุมา คือ เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออก และจะวางแผนเตรียมรับ หรือรุกได้อย่างไร

๒. วิรูโร คือ เป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ

๓. นิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น และจะได้นำ ผลการวิจัยมานำเสนอเป็นข้อเสนอแนะในโอกาสต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้นมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ในหลายประเด็น เป็นเรื่องประเภท องค์ประกอบตัวชี้วัดของความคิดเห็น ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอนำรายละเอียดดังต่อไปนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการ พัฒนาว่า ในทางพระพุทธศาสนการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนา คน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็น การพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริงเป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้ พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจาก ความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับการ พัฒนาประการหนึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นให้มีขึ้น ฝึกอบรม คือ ภาวนา มี ๔ ประการ^๔ คือ

^๓ อภินันท์ จันตะณี, พุทธรัฐศาสตร์สำหรับการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพลเมือง,วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย ปทุมธานี, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๙๐.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑-๘๒.

๑) กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒) สीलภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน

๓) จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้น

๔) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาการพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านหลักธรรมที่เหมาะสมในการ

๕) พัฒนาทางสังคม คือ อปทานิยธรรม หรือวัชช้อปทานิยธรรม ได้แก่ ธรรมไม่ทำให้เสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ประการ^๕ คือ

๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชกรรมตามที่วางไว้เดิม

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงหรืออุคร่าขื่นใจ

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลายตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นผาสุก

อปทานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้อการเกลี้ยกล่อมหรือทำให้เกิดความแตกสามัคคีกันภายในกลุ่มของวัชชีจึงจะมี

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๔/๗๘-๘๐.

สิทธิชนะ จะเห็นได้ ว่า อปริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ มีสามัคคีธรรม เป็นคุณธรรมที่คอย
 เกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง ฉะนั้น หลักสามัคคีธรรม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้การ
 พัฒนาสังคมเป็นไปตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้แก่ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สาระสำคัญของความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้นเนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่
 บรรณาธิบายถึงทุกข์และหนทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักคำสอนนี้พุทธศาสนิกชน
 โดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและ
 จิตใจ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา
 ด้อยการศึกษาความสำคัญของการพัฒนา โดยการช่วยเหลือกัน ทั้งการอบรมในศาสนธรรม และ
 ประสพการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^๖

สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง เช่น ภาวนา ๔ อปริหานิยธรรม ๗ เป็นต้น
 ล้วนเป็นการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนา
 แล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคมและเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผล
 ของการพัฒนาอย่างแท้จริง

ปาปณิกธรรม ๓ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารนี้
 มากโดยมีคำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำดังที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ^๗ว่า

๑. ทุตติยาปาปณิกสูตร ว่า ผู้นำจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

๑.๑ **จักขุมา** คือ เป็นผู้วิสัยทัศน์กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออก และจะวางแผนเตรียมรับ
 หรือรุกได้อย่างไร เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าที่ไหนได้ราคาถูกแล้วนำไปขายที่
 ไหนจึงได้ราคาแพง ต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า
 Conceptual Skill คือ ชำนาญในการใช้ความคิด

๑.๒ **วิจฺจโร** คือเป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ตนได้รับผิดชอบจัดการธุระ
 ได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูอกว่าเพชรแท้หรือเพชรเทียมแพทย์หัวหน้า
 คณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Technical Skill คือ
 ชำนาญด้านเทคนิค^๘

๑.๓ **นิสสยสัมปັນโน** คือ ฟังอาศัยคนอื่นได้ เนื่องด้วยเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ดีได้รับความเชื่อถือ
 จากผู้อื่น เช่นพ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีพ่อค้าในเมืองนั้นๆให้พักอาศัย หรือให้กู้ยืมเงินเพราะมี

^๖ สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทตามแนววิสุทธิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวยจำกัด,
 ๒๕๓๐), หน้า ๕๓.

^๗ Michael Fullan, Educational Leadership (San Francisco : Josey-Bass.2000),1.

^๘ Jhon P. Kotter, Leading Change, (Boston : Harvard Business School Press,1996) ,413.

เครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์^๙

ภาวะผู้นำทั้งสามประการนี้มีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหาร ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก

คุณลักษณะข้อที่ ๑ และข้อที่ ๓ สำคัญมาก ส่วนข้อที่สองมีความสำคัญน้อย เพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความชำนาญเฉพาะด้านได้ สำหรับนักบริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้งสามข้อมีความสำคัญพอๆกันสำหรับนักบริหารระดับต้นที่ต้องลงมือปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดนั้น คุณลักษณะ ข้อที่ ๒ และข้อที่ ๓ คือความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษยสัมพันธ์มาก แต่ก็ต้องพัฒนาภาวะผู้นำข้อที่ 2 คือปัญญา เอาไว้เพื่อเตรียมเลื่อนสู่ระดับกลางต่อไป

๒. สังฆโศภณสูตร นอกจากนี้ผู้นำต้องประกอบด้วยคุณธรรมจะต้องวางตัวในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดพระพุทธองค์ได้แสดงถึงลักษณะคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารไว้ว่า

๒.๑) วิยตโต เป็นผู้ที่มีปัญญาหากกล่าวในทางพระพุทธศาสนาผู้มีปัญญาต้องประกอบด้วยปัญญาทางธรรมและทางโลกเปรียบได้กับปัจจุบันคือเชี่ยวชาญทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

๒.๒) วินีโต เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี กล่าวคือผู้นำต้องเป็นแบบ แบบในที่นี้คือ แบบอย่างเช่นการรักษาระเบียบ วินัย ยึดถือปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง

๒.๓) วิสารโท เป็นผู้แก้แค้นกล้า กล้าหาญ บุคคลที่มีความกล้าหาญมีพลังสองอย่างในตัวคือพลังกายและพลังใจที่เข้มแข็ง เมื่อมีพลังดังกล่าวย่อมแสดงออกด้วยความกล้าหาญ

๒.๔) พสุโต เป็นผู้มีความรู้ มีระอาความจำมาก เช่นพระอานนท์เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความจำดีมากที่สุด หากพระพุทธเจ้าแสดงธรรมเรื่องใด หรือตรัสเรื่อง กับผู้ใด พระอานนท์จำรายละเอียดได้ครบทั้งหมด

๒.๕) ธัมมานุธัมมปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติธรรมมีคุณธรรมรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ควรผู้นำที่ประกอบด้วยคุณธรรม ๕ ประการดังกล่าวนี้ย่อมประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่อง นับถือต่อผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม^{๑๐}

หลักสี่ปรัศธรรม ๗

^๙ วจนจตุกก.(ไทย) ๒๑/๑๕๗/๒๐๓.

^{๑๐} พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณขันธ, "ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม" ,ดุขฎีนิพนธ์, ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๒.

สัปปุริสธรรม ๗ หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี^{๑๑}

(๑) ธัมมัญญูตา คือ ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

(๒) อุตถัญญูตา คือ ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก

(๓) อุตถัญญูตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ว่า จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

(๔) มัตถัญญูตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ ศฤงษณ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโยคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

(๕) กาลัญญูตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสม เวลา เป็นต้น

(๖) ปริสญญูตา คือ ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ว่าจะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

(๗) ปุคคัลลัญญูตา หรือ ปุคคัลปโรปรัญญูตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคล ว่า โดยอวัยวะ ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ว่า จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร

สรุปได้ว่าหลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึงคุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่ดีแก่ชุมชน

หลักอิทธิบาท ๔

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๐.

อิทธิบาท ๔ คือ การใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ ต้องมีความพอใจ มีความเพียร มีสมาธิ จึงทำให้เกิดปัญญา^{๑๒}

ภิกษุ นั้นเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย ฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตจะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)^{๑๓}

อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ (ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป) วิริยะ (ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดย) จิตตะ (ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ) วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อ ยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๑๔}

อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น ๔ คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกใฝ่ในสิ่งนั้น
- ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่าง ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ

วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบ ความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของความกล้าหาญเจืออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง

^{๑๒} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๖๓/๔๐๓.

^{๑๓} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๖๓/๔๐๓.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสนาสตรี ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๐.

จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัวทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่

๔) วิมังสา ความใคร่ครวญหรือทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหา เหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล^{๑๕}

ความหมายของ อิทธิบาท ๔ ว่าเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จมี ๔ ประการ ได้แก่

๑) ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ หมายถึงงานที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ตนชอบเป็นความชอบหรือ ความพอใจที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับงาน แต่คนเราไม่ได้มีโอกาสทำงานที่ตนชอบเสมอไปงานในหน้าที่และงาน ที่จำเป็นต้องทำก็มีอยู่มาก งานเช่นนี้ ถ้าไม่มีความชอบมาแต่เดิมก็ต้องสร้างความชอบ ความพอใจหรือ แรงจูงใจในการทำงานขึ้น ความพอใจหรือแรงจูงใจนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ถ้าได้ศึกษาให้รู้งานนั้นอย่าง ละเอียด รู้วิธีทำงาน และจุดหมายของงานนั้นเป็นอย่างดีแล้ว เมื่อสร้างความพอใจในงานได้และลงมือ ทำงานก็เท่ากับงานนั้นสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

๒) วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันทำงาน วิริยะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะ ดังนั้น การจะขยันหมั่นเพียรทำงานให้สำเร็จได้ต้องสร้างฉันทะให้มาก นอกจากฉันทะแล้วสิ่งเสริมแรงก็เป็นสิ่ง สำคัญในการสร้างวิริยะ สิ่งเสริมแรง ได้แก่ รางวัล ของตอบแทน คำชม เป็นต้น การมีเพื่อนคอยให้ กำลังใจและการมองเห็นความสำเร็จเป็นขั้น ๆ สิ่งเสริมแรงเหล่านี้จะช่วยให้มีความขยันหมั่นเพียรมาก ขึ้น

๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หรือฝักใฝ่ในการนั้นเสมอ ตรวจสอบแล่งงานได้ทำไปแล้วเท่าไร ยัง เหลือเท่าไรจึงจะสำเร็จ ในการทำงานมีอุปสรรคหรือข้อบกพร่องอย่างไร หรืองานนั้นทำไปได้อย่างไร ราบรื่น จิตตะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะและวิริยะ ถ้ามีความพอใจมาก ความขยันมากความเอา ใจใส่ก็มากตามเป็นการมุ่งตรงต่อความสำเร็จอย่างรวดเร็ว^{๑๖}

๔) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน วิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่าการทำงานบกพร่อง หรือผิดวัตถุประสงค์ก็จัดการแก้ไข ความบกพร่อง และทำงานให้ตรงวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งก็พิจารณาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอนงานที่ลงมือทำ

^{๑๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๒-๑๐๓.

แล้วนั้นได้ผลเป็นขั้น ๆ อย่างไม่เป็นผลที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลไม่พึงปรารถนาก็จัดการแก้ไข^{๑๓๗}

ความหมายของอิทธิบาท ๔ วัตังนี้ อิทธิบาท ๔ เป็นหัวข้อธรรมที่น่าศึกษาเหตุเพราะประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ใช้หมวดธรรมข้อนี้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมซึ่งมาจากคำว่าอุตสาหกรรมแปลว่าความเพียรพยายาม และคำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมกันแล้วได้คำว่าประเทศอุตสาหกรรมซึ่งแปลว่า ประเทศที่ใช้ความเพียรพยายามในการสร้างกรรมให้เกิดขึ้นหรือประเทศที่ใช้อิทธิบาท ๔ ในการสร้างประเทศสูง

ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็พิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างไรถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทนจะเกิดผลอย่างไรลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมายเป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ หรือในการปฏิบัติธรรม ก็ชอบพิจารณาใคร่ครวญสอบสวน เช่นว่า ธรรมข้อนี้ ๆ มีความหมายว่าอย่างไร มีจุดหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสอย่างไร ควรคู่สัมพันธ์กับข้อธรรมอื่นข้อใดปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า อินทรีย์ใดอ่อนไป อินทรีย์ใดเกินไป คนปัจจุบันในสภาพอย่างนี้ขาดแคลนธรรมข้อใดมาก จะนำธรรมข้อนี้เข้าไปควรใช้วิธีการอย่างไรควรเน้นความหมายด้านไหนเป็นต้น การคิดหาเหตุผลสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวม จิตให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวกและกำลัง เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิซึ่งก็มีประธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่น ๆ^{๑๓๘}

อิทธิบาท ๔ วัตังนี้ อิทธิบาท ๔ เป็นหัวข้อธรรมที่น่าศึกษาเหตุเพราะประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ใช้หมวดธรรมข้อนี้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมซึ่งมาจากคำว่าอุตสาหกรรม แปลว่าความเพียรพยายาม และคำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ

^{๑๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัททอมรินทร์พรินติ้ง แอน พลัส ลิซซิ่ง จำกัด มหาชน, , ๒๕๕๐), หน้า ๓๘.

^{๑๓๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

เมื่อรวมกันแล้วได้คำว่าประเทศอุตสาหกรรมซึ่งแปลว่า ประเทศที่ใช้ความเพียรพยายามในการสร้างกรรมให้เกิดขึ้นหรือประเทศที่ใช้อิทธิบาท ๔ ในการสร้างประเทศสูง^{๑๙}

งานที่ทำและมีการติดตามผลงานไว้ว่า จิตตะ ความเป็นผู้มีจิตใจจดจ่ออยู่กับการงาน ผู้ที่จะทำงานได้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำ และมุ่งกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จไม่ทอดทิ้ง หรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำ ๆ หยุด ๆ เหมือนกิ่งกาที่มีปกติคลาน ๆ ไปหน่อยก็หยุดเสียแล้ว ไม่มุ่งต่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางให้สำเร็จ กิจการงานจึงล้มเหลวหรือสำเร็จได้ยาก สำหรับการบริหารกิจการงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความรับผิดชอบสูง ที่มีวิธีการบริหารที่ทันสมัย หัวหน้าหน่วยงาน หรือผู้บริหารจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ติดตามผลงาน หน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรของตน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการ ให้กิจการงานทุกหน่วยดำเนินตามนโยบายและแผนงาน ให้ถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยจะมีหน่วยงานทำหน้าที่ ติดตามผลงานและตรวจงาน เพื่อทำหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตา คือ ติดตามผลงานและตรวจงานแล้วรายงานความคืบหน้าของงานแต่ละหน่วยให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อประกอบการวินิจฉัยและสั่งการให้การดำเนินกิจการงานแต่ละหน่วย ปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่หัวหน้า หรือผู้บังคับบัญชาเอาแต่สั่งลูกน้องให้ทำโดยที่ตนเองไม่เอาใจใส่ติดตามผลงาน หรือตรวจตราดูงานให้รู้ความคืบหน้า ให้รู้ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานของผู้น้องหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแล้ว กิจการงานทั้งหลายที่ตนได้แต่สั่ง ๆ ออกไปนั้น ย่อมยากที่จะสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงได้^{๒๐}

วิริยะ ความเพียร ความบากบั่น ความพยายามทำหน้าที่อย่างไม่ทอดถอย มีใจสู้โดยไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก ในการทำงานแม้ว่างานจะถูกใจ แต่ถ้าไม่ขยันฝึกฝนจนชำนาญหรือมีความเพียรพยายาม งานย่อมไม่เกิดผลสำเร็จขึ้นได้ ต้องมีความกล้าที่จะทำงานนั้น ต้องมีจิตใจที่แน่วแน่มั่นคง มุ่งตรงต่อจุดหมาย ในการสร้างเสริมวิริยะจะต้องสร้างที่ฐานรากของจิตใจ คือ ต้องจุดจิตสำนึกในการฝึกฝน โดยมองเห็นว่างานเป็นสิ่งที่ท้าทาย ใจสู้เมื่อทำแล้วก็จะไม่ทอดถอย วิริยะจึงมีความจำเป็นยิ่งสำหรับงานทุกอย่างรวมทั้งงานบริหารการศึกษา

ความเพียร ได้แก่ความอาจหาญ แก่กล้า บากบั่นก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะบรรลุถึงได้ยากนักมีอุปสรรคมากมาย หรืออาจใช้เวลายาวนาน ก็ไม่ทอดถอยกลับ

^{๑๙} พระวุฒิปงษ์ ฉาวรจิตโต (รักเรียน), การนำหลักอิทธิบาท๔มาใช้ในการปฏิบัติงาน, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๒๐} พระมหาธีรพล ธีรบุญโณ (แฝงสะโด), การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ๒๕๕๕), หน้า ๗-๑๐

เห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จคนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิเกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๓ สูญเสียไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ คน บาดเจ็บรวมถึงผู้สูญหายอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ปรากฏข้อมูล ความสูญเสียทางวัตถุ อาคาร สถานที่ต่าง ๆ อีกหลายแห่งสังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประชาชนไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเป็นทางการทั่วไป แม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติหรือเพื่อนสนิท การแตกแยกกันเป็นฝักฝ่ายของประชาชนตามความเห็นที่ต่างกันไปตามข่าวการเมือง ทำให้ประเทศชาติอ่อนแอ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ มูลเหตุเริ่มต้นจากอำนาจกิเลสของประชาชนและนักการเมืองที่สมยอม “ไม่มีนักการเมืองที่ไหนไม่โกงกินทรอก แต่ยังไงก็ขอให้พอกินน้อย ๆ หน่อยก็แล้วกัน แล้วบริหารประเทศให้ฉันได้มีอยู่กินบ้างนะ” ทุจริตขยายทุกวงการ มีทั้งเห็นด้วยและต่อต้าน

กระแสทางการเมือง คือ ประชาชนแสดงพฤติกรรมต่อต้านอำนาจรัฐ เกิดกลุ่มต่อต้านอำนาจรัฐและกลุ่มสนับสนุนอำนาจรัฐ นำไปสู่การสร้างแนวคิดทางการเมือง กระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกล้าทางการเมืองทั้งทางตรงคือจากสถาบันการศึกษา และทางอ้อมมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏอยู่ในสังคมไทยผลัดเปลี่ยนไปมาในสังคมการเมืองไทยมาโดยตลอด การพัฒนาระบบประชาธิปไตยในสังคมให้เข้มแข็งจึงต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างทางการเมืองด้วย ประกอบด้วยกลุ่มทางการเมือง อุดมการณ์ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน แลกเปลี่ยน ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการเมือง ส่งผลกระทบหลากหลายมิติ วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย กระแสสังคมไทยสมานฉันท์ : ความคิดทางการเมือง กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองระดับชุมชนสะท้อนการเมืองระดับประเทศ รูปแบบและวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง สู่การยอมรับความแตกต่างของสังคมไทย ก่อเกิดกระบวนการสร้างความสมานฉันท์เพื่อท้องถิ่นเข้มแข็ง การค้นหาชุมชนต้นแบบการเมืองใหม่ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางแผนพัฒนาการเมือง การประยุกต์ใช้กิจกรรมทางการเมืองสร้างชุมชนเข้มแข็งแบบสมานฉันท์ การขยายแนวคิด องค์ความรู้การเมืองแบบ

สมานฉันท์สู่องค์กรอื่น ๆ โดยเฉพาะสถานศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการสร้าง การมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่าการมีส่วนร่วมยังมีการแอบแฝงเงินอำนาจ แต่ประชาชนก็กล้า แสดงออกวิถีประชาธิปไตย

คนอยากเลือกตั้ง จัดกิจกรรมแสดงพลังในจุดยืน “ไม่เลื่อน ไม่ล้ม ไม่ต่อเวลาการเลือกตั้ง” พร้อมกับศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ ที่มีการจัดกิจกรรมไปพร้อมกัน สำหรับบรรยากาศบริเวณราช ประสงค์ มีกลุ่มประชาชนทยอยมาร่วมงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนเวลานัดหมาย โดยมีการชูป้าย ข้อความ “เลือกตั้ง ๒๔ ก.พ. ๒๕๖๒ ไม่เลื่อนเลือกตั้ง” รวมถึง คสช. ออกไป โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจใน และนอกเครื่องแบบ คอยดูแลความสงบเรียบร้อย กลุ่มคนอยากเลือกตั้งออกแถลงการณ์ยื่นคำขาดถึง รัฐบาล คสช. ดังนี้

ไม่เลื่อนวันเลือกตั้งให้เลยหลัง ๑๐ มี.ค. ๒๕๖๒ เพราะจะเสี่ยงให้ กต.ไม่สามารถประกาศ ผลการเลือกตั้งภายในกรอบ ๑๕๐ วัน อาจส่งผลทำให้การเลือกตั้งขัดรัฐธรรมนูญ และกลายเป็นโมฆะ ไม่ล้มเลื่อนตั้งด้วยเล่ห์กลหรือข้ออ้าง เทคนิคทางกฎหมายใด ทั้งที่มีความพยายามทำอยู่ในวันนี้ และที่ จะมีในอนาคต ไม่ต่อเวลาให้กับการดำรงอยู่ในอำนาจของตนเอง ผ่านกลไกตามรัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้น เพื่อสร้างความได้เปรียบ ไม่ว่าจะในรูปแบบใช้เสียง ส.ว. ๒๕๐ คน จากการแต่งตั้ง มาสนับสนุนการสืบทอด อำนาจใช้ความเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจเต็ม ใช้งบประมาณและโยกย้ายข้าราชการอย่างไร้การตรวจสอบ ระหว่างช่วงเวลาหาเสียงเลือกตั้ง รวมถึงการเลือกปฏิบัติเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุน การสืบทอดอำนาจ ซึ่งล้วนเป็นการโกงการเลือกตั้งทั้งสิ้น การลดการโกงกินได้ต่อเมื่อประชาชนเต็มใจ ที่จะเข้ามามีส่วนในการเลือกตั้ง ร่วมในทางการเมืองเพื่อให้ได้คนหรือพรรคที่เป็นตัวแทนของตนเอง และจะเป็นไปตามที่ตั้งความหวังและให้ความไว้วางใจได้หรือไม่ นั่น ประชาชนจะต้องติดตามทุก กระบวนการของการมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ปัจจัยด้านนโยบาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ จะมีผลใช้บังคับ แล้วตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๐ เป็นต้นมา โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้ พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นต้อง เริ่มดำเนินการต่าง ๆ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จากผลการเลือกตั้งที่ออกมาพรรคการเมือง ที่ได้เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ โดยประชาชนเจ้าของประเทศที่จะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจและให้ คำตอบที่ดีที่สุดแก่สังคม ในขณะที่พรรคการเมืองเองหากต้องการจะเป็นผู้ได้รับชัยชนะในสนาม

เลือกตั้งครั้งนี้คงต้องมีกลยุทธ์ในการหาเสียงที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน อีกทั้งต้องมีนโยบายพรรค ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน ดังนั้น ในการจัดทำนโยบายของพรรคการเมือง จึงถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ที่ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบและครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ที่สำคัญคือต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้มีวิสัยทัศน์ โดยคำนึงถึงเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพแวดล้อม และความต้องการในอนาคต ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดหลาย ๆ ประการที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในหลาย ๆ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งกับพรรคการเมืองจะมีสัมพันธภาพที่ดีมากน้อยเพียงใดเป็นไปตามระดับความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตย โดยสิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาคือ นโยบายพรรคการเมือง^{๒๑}

ยุคที่การเลือกตั้งมีการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น พรรคการเมืองแต่ละพรรคพยายามใช้นโยบายพรรคในการหาเสียง นโยบายพรรคการเมือง ก็เริ่มถูกนำมาใช้เป็นองค์ประกอบของพรรคเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับในขณะนั้นประเทศประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ส่งผลให้ในหลายภาคส่วน ต้องมีการคิดแก้ปัญหาและมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำให้พรรคการเมืองต้องมีการออกนโยบายมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารประเทศ บุคคลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบนโยบายพรรคการเมือง คือ นักวิชาการ ซึ่งถือเป็นบุคคลภายนอกกลุ่มที่ ๒ ส่วนประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเพียงผู้รับฟังการโฆษณาโยบายพรรคการเมือง ไม่มีโอกาสซักถามและตรวจสอบถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพราะพรรคการเมืองใช้วิธีการสื่อสารเพียงฝ่ายเดียวให้ประชาชนรับฟังไว้ แล้วนำไปพิจารณาตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง บุคคลกลุ่มที่ ๓ ที่เข้ามามีบทบาทวิจารณ์และตรวจสอบนโยบายพรรคการเมือง คือ สื่อมวลชน ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนต่อนโยบายพรรคการเมืองได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น เพราะมีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงนโยบายของแต่ละพรรค ข้อดี ข้อเสีย ทำให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีการเพิ่มความระมัดระวังในการเขียนนโยบาย คำนึงถึงสาระสำคัญความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งประชาชนก็ไม่สามารถรู้ได้ว่านโยบายต่าง ๆ ที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคนำเสนอขึ้นมานั้น เป็นนโยบายที่ทำได้จริง เป็นที่ต้องการของประชาชนคนส่วนใหญ่หรือไม่หรือเป็นเพียงแค่นโยบายขายฝัน มีผลประโยชน์ส่วนตนแอบแฝงเพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนนิยม หรือเพื่อจูงใจ

^{๒๑} ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร, มองนโยบาย (พรรคการเมือง) แล้วมองตัวเอง, สถาบันนโยบายศึกษา [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n๑๑๒๕๘๕๘๘๘๘๘.news](http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n๑๑๒๕๘๕๘๘๘๘.news) [๒ ตุลาคม ๒๕๖๓].

ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงให้เพียงเท่านั้น ทำให้แต่ละพรรคมีการกำหนดนโยบายที่เป็นจุดขายเด่น ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ตัดสินใจเลือกคนของพรรคตน

นโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการทำงานของพรรค ที่เป็นรัฐบาลต้องสนใจที่จะกำหนดนโยบายที่ดีและให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุข ความเสมอภาค และความเป็นธรรมให้กับประชาชนและความเจริญให้แก่ประเทศ นโยบายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารประเทศ นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบต่อฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมโดยเฉพาะประชาชน เนื่องจากนโยบายของพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องมีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสามารถตัดสินใจเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น^{๒๒} นักวิชาการด้านนโยบายศาสตร์ได้ให้ความหมายนโยบายสาธารณะไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความสนใจและวัตถุประสงค์นโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง คือ เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต และเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา รัฐบาลมีความจริงจังและจริงจังที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ และนโยบายอาจเป็นบวก หรือเป็นลบ หรืออาจเป็นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำก็ได้^{๒๓} โดยลักษณะปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจมีดังนี้

๑. ด้านนโยบายว่าด้วยท้องถิ่น

ปัญหาการนำนโยบายรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นโยบายเป็นภาพฉายใหญ่ที่สะท้อนภาพได้หลายมิติมุมมอง ถือเป็นแก่นสารสาระในการดำเนินกิจการท้องถิ่นนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน “นโยบายที่กินได้” ของท้องถิ่นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น เพราะ “การปกครองท้องถิ่นคือฐานรากของประชาธิปไตย” ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อปท.เป็น “ปัญหาการนำนโยบายรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ” โดยราชการส่วนภูมิภาคที่รับคำสั่งและนโยบายมาจากราชการส่วนกลาง ได้นำมาใช้กับราชการส่วนท้องถิ่นด้วย เป็นการบริหารราชการที่ทำให้ท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระ เป็นทัศนคติ

^{๒๒} สนธิกาญจน์ เพื่อนสงคราม, “กรอบนโยบายสาธารณะที่ดีที่พรรคการเมืองของไทย ควรนำมาประกอบการจัดทำนโยบายการบริหารประเทศ”, รัฐสภาสาร, ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐) : หน้า ๙.

^{๒๓} ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

ที่ไม่ดี เป็นปฏิปักษ์ต่อหลักการปกครองท้องถิ่นอย่างร้ายแรง เพราะราชการส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องนำความเดือดร้อนความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่มาเป็นนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติไม่ใช่ให้อปท.ไปน่านโยบายรัฐบาลมาปฏิบัติโดยตรง ถือเป็นทัศนคติที่ผิดหลักการนำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทั่วประเทศ ด้วยแนวคิดแบบนี้ทำให้งบประมาณท้องถิ่นกว่าร้อยละ ๕๐-๖๐ จึงต้องเสียไปเทศบาลและอปท.ขนาดเล็กจึงเหลือเม็ดเงินพัฒนาท้องถิ่นแต่ละปีน้อยลง

ประเด็นสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาและการประสานแผนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กำหนดให้ประเด็นการพัฒนาของ อปท.ต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัดยุทธศาสตร์ชาติ มีข้อดีคือทำให้ยุทธศาสตร์ชาติไม่หลงทางมีข้อเสีย คือท้องถิ่นถูกจำกัดแนวคิดสร้างสรรค์เพราะอาจมีแต่เรื่องแนวทางการพัฒนาที่ซ้ำซาก และหากขาดการสื่อสารประสานงานแนะนำยิ่งไม่ดี เมื่อแนวคิดสร้างสรรค์ถูกจำกัด แน่นนอนการสร้างภาพ มโนภาพในการพัฒนาจึงเกิดขึ้น เป็นการทำงานเอาหน้า ที่ขาดความจริงจัง สวนทางกับ “ความมุ่งมั่นในการวิเคราะห้ความเหมาะสม เพื่อการนำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องส่วนรวม และเป็นการวางแผนร่วมกันอย่างเปิดเผย อันเป็นหัวใจของการพัฒนาท้องถิ่น” ไม่เกิดในทางปฏิบัติด้วยระบบการจัดสรรโครงการใหญ่ที่ถูกถือคสเปกถูกสั่งการมาจากต้นทางส่วนกลาง ที่มีการถือคเป้าหมายไว้แล้ว มีการวิ่งเต้นซื้องานของผู้รับเหมาอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก ด้วยความมุ่งหวังให้มีความสอดคล้องนโยบายของท้องถิ่นกับการพัฒนาจังหวัด

นโยบายท้องถิ่นที่ผ่านมา ที่ผ่านมากการเมืองท้องถิ่นไม่เกิดสาระต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากนัก ด้วยสาเหตุในหลายประการอาทิ

- (๑) เป็นเรื่องการต่อรองอำนาจทางการเมือง
- (๒) เป็นการแย่งชิงโครงการงบประมาณพัฒนาลงในพื้นที่ตนเอง
- (๓) การขอโครงการแบบนางบประมาณไปดำเนินการเอง มีปัญหาการส่งใช้เงินยืมจนเป็นปัญหาหวังติงจาก สตง. ผูกพันมาอย่างต่อเนื่อง
- (๔) การไม่เข้าใจภารกิจหน้าที่ท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ มองแต่เรื่องโครงการก่อสร้างเพราะใช้เม็ดเงินได้มากกว่า ไม่มีเรื่องสาธารณภัยความเดือดร้อนของชาวบ้าน เช่นความสงบเรียบร้อยภายใน

โรคระบาดทั้งพืชสัตว์และมลภาวะ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพ การสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายหละหลวม มีการเลือกปฏิบัติหรือหลบเลี่ยงเลือกทำทำให้ระบบราชการประจำอ่อนแอจนไปหมดทั้งระบบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเสียศูนย์การทำงานขาดความโปร่งใส หวุดหาว ไม่มีใครมีความเชื่อมั่น ต้องคอยหลบหลีกหน่วยตรวจสอบ ด้วยความเสี่ยงในความรับผิดชอบละเมิดหรือทางอาญามากขึ้น ด้วยความไม่แน่นอนในการใช้อำนาจในของฝ่ายการเมืองท้องถิ่นในหลายรูปแบบ กระบวนการบริหารงานขาดความโปร่งใสเสี่ยงต่อการทุจริตการแสวงประโยชน์ส่วนตัวหรือการทับซ้อนในผลประโยชน์ นอกจากนี้ในส่วนของสมาชิกสภาหลายแห่งเป็นสภารับเหมาทั้งขนาดเล็กขนาดใหญ่ ทำให้ระบบการควบคุมภายในอ่อนแอเสียหาย

มหาดไทยต้องมีมาตรฐานในการกำกับด้วยความสุจริตโปร่งใส เพราะข้าราชการส่วนท้องถิ่นฝ่ายประจำเป็น “ผู้ขับเคลื่อนท้องถิ่น” ไม่ใช่ฝ่ายการเมืองที่เข้ามาตามวาระ เข้ามาเพื่อแสวงประโยชน์มีการแบ่งพวกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความแตกแยกในกลุ่มประชาชนตามวิถีปกติของนักการเมืองและมีปัญหาบกพร่องในจริยธรรมที่มากกว่าฝ่ายข้าราชการเพราะฝ่ายการเมืองไม่มีโทษทางวินัยเหมือนฝ่ายประจำ

ปัญหาการปฏิบัติงานของ อปท. มีข้อจำกัดที่มากขึ้น ด้วยความไม่แน่นอนของส่วนกลางในเรื่องการกระจายอำนาจและโดย “การกำกับดูแล” ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนเป็น “การบังคับบัญชา” ที่มากขึ้น การรายงานข้อมูลตามสั่งการจากหน่วยเหนือขาดทิศทางการขี้นแนะนำที่ชัดเจนทำให้การรายงานกิจกรรมต่าง ๆ ของ อปท. ขาดความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการรายงาน เช่น การรายงานจำนวนสัตว์โรคพิษสุนัขบ้า การรายงานความเสียหายด้านสาธารณสุขต่าง ๆ การรายงานข้อมูลปริมาณขยะ ขยะพิษ หรือการรายงานข้อมูลเชิงคุณภาพต่าง ๆ เป็นต้น เพราะระบบการขอข้อมูลเมื่อวานแต่วันนี้ต้องรายงานให้ได้ ส่วนข้อมูลจะมาจากที่ใดไม่สำคัญขอให้มีการบริหารจัดการข้อมูลยุค ๔.๐ ที่ขาดระบบการตรวจสอบควบคุมที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อในฐานข้อมูลเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ในภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นไม่มีการกำหนดส่วนราชการ (สำนักหรือกอง) ให้ครอบคลุมในทุกภารกิจสำคัญ เช่น กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองสวัสดิการ

สังคม กองส่งเสริมการเกษตร กองการประปา เพื่อรองรับภารกิจการถ่ายโอนที่มีความพร้อมหรือเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นต้น^{๒๔}

๒. ด้านบริการสาธารณะ (Public Service)

“การบริการสาธารณะ” หมายถึง กิจกรรมที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในการควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง บริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะที่ดำเนินการจัดทำขึ้นโดยบุคคลในกฎหมายมหาชน หรือโดยเอกชน ซึ่งฝ่ายปกครองต้องใช้อำนาจในการกำกับดูแลบางประการและอยู่ภายใต้ระบบพิเศษ ทั้งนี้ บริการสาธารณะแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

๑. บริการสาธารณะปกครอง คือกิจกรรมที่โดยสภาพแล้วเป็นงานในหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องการดูแลความปลอดภัยและความสุขของชุมชนซึ่งรัฐหรือฝ่ายปกครองจัดทำให้ประชาชนโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน นอกจากนี้เนื่องจากเนื้อหาของบริการสาธารณะทางปกครองจะเป็นเรื่องที่เป็นหน้าที่เฉพาะของฝ่ายปกครองที่ต้องอาศัยเทคนิคพิเศษ รวมทั้งอำนาจพิเศษของฝ่ายปกครองตามกฎหมายมหาชนในการจัดทำบริการสาธารณะด้วย

ดังนั้น บริการสาธารณะประเภทนี้ฝ่ายปกครองจึงไม่สามารถมอบให้องค์กรอื่น หรือเอกชนเข้ามาดำเนินการแทนได้ ตัวอย่างบริการสาธารณะทางปกครองดังกล่าวข้างต้น เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบภายใน การป้องกันประเทศ การสาธารณสุข การอำนวยความสะดวกธุรกรรมต่างประเทศ และการคลัง เป็นต้น ซึ่งแต่เดิมนั้น บริการสาธารณะทุกประเภทจัดว่าเป็นบริการสาธารณะทางปกครองทั้งสิ้น แต่ต่อมาเมื่อกิจกรรมเหล่านี้มีมากขึ้น และมีรูปแบบและวิธีการในการจัดทำที่แตกต่างกันออกไปจึงเกิดประเภทใหม่ ๆ ของบริการสาธารณะขึ้นมาอีก

๒. บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม คือบริการสาธารณะที่เน้นทางด้านการผลิตการจำหน่าย การให้บริการและมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับดังเช่นกิจการของเอกชน (วิสาหกิจเอกชน) ซึ่งมีความแตกต่างกับบริการสาธารณะทางปกครอง ๔ ประการคือ

^{๒๔} สยามรัฐ, นโยบายว่าด้วยท้องถิ่น [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://siamrath.co.th/n/94410>
[๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๓].

(๑) วัตถุประสงค์แห่งบริการบริการสาธารณะทางปกครองจะมีวัตถุประสงค์แห่งบริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในประเทศแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมนั้น มีวัตถุประสงค์แห่งบริการด้านเศรษฐกิจเหมือนกับวิสาหกิจเอกชน คือเน้นทางด้านการผลิต การจำหน่าย การให้บริการและมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับดังเช่นกิจการของเอกชน

(๒) วิธีปฏิบัติงาน บริการสาธารณะทางปกครองจะมีวิธีปฏิบัติงานที่รัฐสร้างขึ้นมาเป็นแบบเดียวกันมีระบบบังคับบัญชาซึ่งใช้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคน ในขณะที่บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมจะมีวิธีปฏิบัติงานที่สร้างขึ้นเองแตกต่างไปจากบริการสาธารณะที่มีลักษณะทางปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเหมาะสมในการดำเนินการ

(๓) แหล่งที่มาของเงินทุน บริการสาธารณะทางปกครองจะมีแหล่งที่มาของเงินทุนจากรัฐแต่เพียงอย่างเดียว โดยรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบเงินทุนทั้งหมดที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินการส่วนบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมนั้น แหล่งรายได้ส่วนใหญ่จะมาจากค่าตอบแทนการบริการของผู้ใช้บริการ

(๔) ผู้ใช้บริการสถานภาพของผู้ใช้บริการสาธารณะทางปกครองนั้นจะถูกกำหนด โดยกฎข้อบังคับทั้งหมด ซึ่งรวมถึงตั้งแต่การกำหนดองค์กร การจัดองค์กรและการปฏิบัติงาน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการสาธารณะประเภทนี้จึงมีลักษณะเป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขและไม่เท่าเทียมกันในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการของบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมจะมีลักษณะเสมอภาคกัน เพราะถูกกำหนดโดยสัญญาตามกฎหมายเอกชน

๓. บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม คือบริการสาธารณะที่เป็นการให้บริการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องการความอิสระคล่องตัวในการทำงานโดยไม่มุ่งเน้นการแสวงหากำไรเช่น การแสดงนาฏศิลป์ พิพิธภัณฑสถาน การกีฬา การศึกษาวิจัย ฯลฯ

การบริการสาธารณะจึงเป็นการดำเนินการของรัฐหรือฝ่ายปกครองในกิจการที่อยู่ในความอำนาจหรือในกำกับดูแลของฝ่ายปกครองที่จัดทำเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนทุกคน ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การทำงาน การมีรายได้ รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการบริการทางสังคม โดยรัฐหรือฝ่ายปกครองต้องดำเนินการให้เหมาะสม และมี

คุณภาพ เพื่อสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม อันจะเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและรายได้ รวมถึงทำให้เศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น เมื่อผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมและมีคุณภาพ ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตเป็นทรัพยากรของชาติที่มีคุณภาพต่อไป โดยที่การจัดทำบริการสาธารณะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักนิติธรรม

ดังนั้น หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะจึงได้ถูกสร้างขึ้นมาให้มีส่วนคล้ายกับหลักทั่วไปของกฎหมายเกี่ยวกับบริการสาธารณะ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงสถานภาพของบริการสาธารณะ กฎเกณฑ์ของบริการสาธารณะ อันประกอบด้วยหลัก ๓ ประการคือ

๑. หลักว่าด้วยความเสมอภาค

เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการแรกในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะนั้น รัฐมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดทำบริการสาธารณะขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการจัดทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน กิจกรรมใดที่รัฐจัดทำเพื่อบุคคลใดโดยเฉพาะจะไม่มีลักษณะเป็นบริการสาธารณะ ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคกัน เช่น การให้บริการแก่ประชาชนการรับสมัครงาน รัฐต้องให้บริการสาธารณะโดยเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติให้แก่ผู้นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งหรือสีผิวหรือเพศใดเพศหนึ่งมิได้ เพราะจะขัดกับหลักการดังกล่าว

๒. หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง

เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้นหากบริการสาธารณะหยุดชะงักลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้ ดังนั้นต้องมีความต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น การไฟฟ้าจะมีการนัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องเงินเดือน โดยไม่ยอมจ่ายไฟฟ้าให้แก่ท้องถิ่นย่อมทำไม่ได้ เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้หลักว่าด้วยความต่อเนื่องยังมีผลกระทบต่อสัญญาทางปกครอง กล่าวคือเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นมีผลทำให้คู่สัญญาฝ่ายเอกชนที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายปกครองให้จัดทำบริการสาธารณะ ไม่สามารถดำเนินการตามสัญญาต่อไปได้ตามปกติ ฝ่ายปกครอง

อาจเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญาได้ เพื่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ฝ่ายปกครองก็จะเข้าดำเนินการเองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องหรือหากเป็นกรณีที่เอกชนต้องรับภาระมากขึ้น ฝ่ายปกครองก็อาจต้องเข้าไปร่วมรับภาระกับเอกชน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องด้วยเช่นเดียวกัน

๓. หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

บริการสาธารณะที่ดีนั้นจะต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นในทางปกครอง ที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะรวมทั้งปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชนด้วย เช่น เอกชนที่ได้รับมอบอำนาจจากฝ่ายปกครองให้เดินรถประจำทางแต่เดิมใช้รถประจำทาง ๓ คัน ก็เพียงพอแต่เมื่อเวลาผ่านไปจำนวนผู้ใช้บริการก็มีมากขึ้น ความต้องการก็มากขึ้น ย่อมต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ถ้าไม่ปรับปรุงฝ่ายปกครองก็อาจบอกเลิกสัญญากับเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจจากฝ่ายปกครองนั้นได้^{๒๕}

การบริการสาธารณะ หมายถึง การบริการหรือกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม โดยเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน^{๒๖} อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนและสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาประเทศชาติในภาพรวม โดยมีหลักการที่เป็นประเด็นสำคัญในการจัดบริการสาธารณะคือการจัดบริการสาธารณะต้องดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่

^{๒๕} กรพจน์ อัครวินิจิตร, "หลักนิติธรรมกับการบริการสาธารณะของรัฐ", วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, ปีที่ ๑๙ เล่มที่ ๕๕ (เดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๖-๙.

^{๒๖} อรทัย ก๊กผล, "เคล็ดลับการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น : บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า ๕๑", (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสเจริญ การพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๔.

ส่วนรวม สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีความเสมอภาค ความต่อเนื่อง และความโปร่งใสในการให้บริการ^{๒๗}

๒.๒.๑.๑ การจัดบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามที่ได้รับมอบหมาย และกำหนดให้รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินอุดหนุนและเงินจากการจัดสรรภาษีและอากร เพื่อให้การดำเนินการด้านสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๘} โดยภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนจากรัฐแบ่งออกได้เป็น ๔ ด้านหลัก คือ ด้านการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ทางระบายน้ำ ไฟฟ้าสาธารณะ และการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริการสาธารณะสุขมูลฐาน การจัดการศึกษาท้องถิ่น และการบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในท้องถิ่น ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบ เช่น การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการจัดบริการห้องน้ำสาธารณะในท้องถิ่น และด้านสุดท้ายคือ ด้านการลงทุน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวและอาชีพ การพัฒนาป่าชุมชน และการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีท้องถิ่น^{๒๙} เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริการหรือกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม ในการจัดบริการสาธารณะคือการจัดบริการสาธารณะต้อง

^{๒๗} นราธิป ศรีราม, “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น”, เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น หน่วยที่ ๑-๗, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๗), หน้า ๑-๖.

^{๒๘} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกฤษฎีกา, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๙.

^{๒๙} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, สรุปสาระสำคัญมาตรฐานการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๖๘.

ดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีความเสมอภาค ความต่อเนื่อง และความโปร่งใสในการให้บริการ มีหน้าที่และอำนาจดูแลจัดทำ บริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนา อย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และการ พัฒนาการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นคือการเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะของ ท้องถิ่นเพื่อการหนุนเสริมการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๔.๐

๒.๒.๒ ปัจจัยด้านประสิทธิผลการทำงาน

๒.๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิผล

คำว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลายและมี ความหมายที่คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^{๓๐} ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น

ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ว่าเป็นความสามารถในการที่จะ บริหารงานให้ได้ผลผลิต (Output) มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ทางฝ่าย บริหารได้กำหนดไว้ตามสมควร ประสิทธิภาพ = ทางเลือกที่มีผลลัพธ์ที่ได้ > เป้าหมายที่ได้กำหนด เอาไว้^{๓๑}

ประสิทธิผลคือการทำงานที่กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายมาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ และถือว่าเป็นประสิทธิผลของกลุ่ม^{๓๒}

^{๓๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔).

^{๓๑} วันวิสาข์ พวงมะลิ, “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO กรณีศึกษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต ๑ (ภาคใต้) จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี, (คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗.

^{๓๒} พิมพ์มาดา อณพัชท์ศพงษ์, “วัฒนธรรมมีองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การ : กรณีศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ สาธารณะ (คณะกรรมการจัดการและกองทุนวิจัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗.

ความหมายของประสิทธิผลขององค์การในมุมมองของตำแหน่งการต่อรองขององค์การว่า หมายถึง เป็นความสามารถขององค์การในการได้มาของทรัพยากรที่หายากและมีมูลค่าจากสภาพแวดล้อมหรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการประเมินด้านความสามารถขององค์การในฐานะที่เป็นระบบการของการได้มาของทรัพยากร^{๓๓}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพนั้นคือ ความสามารถในการดำเนินงานแล้วประสบผลสำเร็จ และมีระดับของการบังเกิดผลสำเร็จโดยตรงและครบถ้วนตามที่ได้มีการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งในด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของการดำเนินการจัดการ และเห็นเป็นรู้ผลของงานชัดเจนตามการทำงาน

๒.๒.๒.๒ ความสำคัญของประสิทธิผล

ความสำคัญของ ประสิทธิภาพ ว่าเป็นความสามารถขององค์การในการสร้างการปฏิบัติการในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการของการดำเนินงานและได้ให้ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพนั้นถือได้ว่าเป็นการที่มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองน้อยที่สุด แต่ในส่วนของประสิทธิผลนั้น ได้คำนึงถึงความสำคัญในแง่ความสามารถที่จะบรรลุในเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่สองคำนี้ มีความหมายที่ใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกันคือองค์การจะมีวิธีดำเนินการปฏิบัติการในการใช้ทรัพยากรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดโดยมีเป้าหมายคือประสิทธิผล^{๓๔}

ความสำคัญในเรื่องประสิทธิผลองค์การว่า ประสิทธิภาพนั้นได้เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและกว้างขวาง ตั้งแต่ยุคแรกในการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีองค์การและถือได้ว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นแก่นของแนวคิดที่มีผลในการขับเคลื่อนองค์การในด้านต่าง ๆ เช่นโครงสร้างขององค์การวัฒนธรรมขององค์การภาวะผู้นำการวางแผนทางด้านยุทธศาสตร์ขององค์การเพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายของ

^{๓๓} ทิรัศม์ชญา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ, “การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลนครสงขลา”, รายงานการวิจัย (มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๕๗), ๑๖-๑๗.

^{๓๔} วรพล สุพรรณอ่วม, “ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี”, สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารงานยุติธรรม (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), ๑๕-๑๖.

องค์การ ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจึงถือได้ว่ามีความสำคัญเพราะเป็นเป้าหมายสูงสุดของผู้บริหารที่จะต้องบรรลุถึง และประสิทธิผลขององค์การ(Organization Effectiveness) ก็ยังมีความสำคัญต่อทิศทางขององค์การเพราะเป็นการมองในระดับขององค์การที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ ซึ่งสามารถที่จะส่งผลในเรื่องของความอยู่รอดขององค์การด้วย^{๓๕}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของประสิทธิผลนั้น คือความสามารถขององค์การในการสร้างการปฏิบัติการในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ตามแผนงานและยุทธศาสตร์ขององค์การให้เกิดผลตามเป้าหมาย

๒.๒.๓ ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

การสื่อสารถือเป็นหัวใจสำคัญของการติดต่อสัมพันธ์ของมนุษย์ ในทางการเมืองการสื่อสารทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองหรือที่เรียกว่า การสื่อสารทางการเมือง^{๓๖} ทำให้เกิดการไหลเวียนของสารอันจะช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ในทางการเมือง และสามารถตัดสินใจประเด็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล นั่นคือ สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อมวลชน (Mass Media) จะเป็นตัวกระตุ้นและมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมาก โดยหากมีการพัฒนาของสื่อมวลชนไปมากเท่าไร ก็ยิ่งจะทำให้บุคคลให้ความสนใจและเข้าร่วมทางการเมืองในระดับชาติมากขึ้นเท่านั้น^{๓๗} การที่คนรู้หนังสือมากขึ้นจะทำให้มีโอกาสรับทราบข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชน อันจะช่วยกระตุ้นให้คนสนใจ และเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองและเศรษฐกิจตามไปด้วย ทำนองเดียวกับ Rogers ที่เห็นว่าหากคนมี

^{๓๕} ปริญ บุญฉวย, “วัฒนธรรมองค์การ องค์การการเรียนรู้ กับประสิทธิผลองค์การของศาลยุติธรรม : ตัวแบบสมการโครงสร้าง”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม, (คณะพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖), ๑๐.

^{๓๖} สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การสื่อสารกับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑๘-๑๒๔.

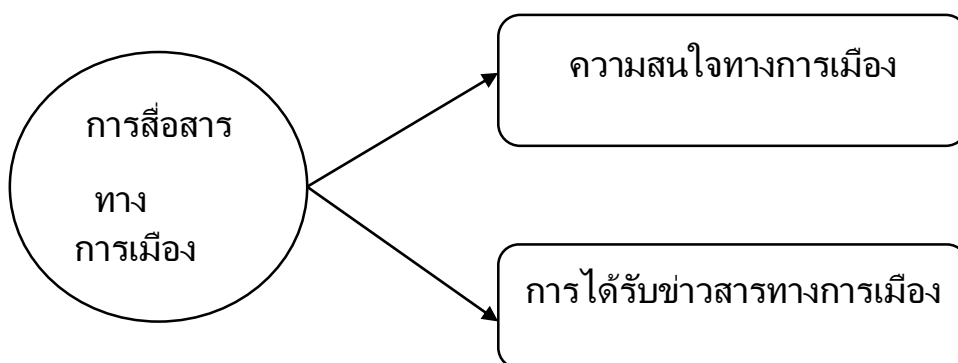
^{๓๗} Stoker, Gerry, “Introduction: Normative Theories of Local Government and Democracy”, In *Rethinking Local Democracy* edited by Desmond King and Gerry Stoker, (London: Macmillan, 1996), p. 212.

ความรู้หนังสือและเปิดรับสื่อมวลชนแล้ว จะทำให้บุคคลนั้นเป็นคนทันสมัย คือ สามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้ มีความกล้าที่จะยอมรับนวัตกรรม มีความรู้ทางการเมืองมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีความหวังในด้านการศึกษาและอาชีพด้วย อิทธิพลของสื่อมวลชนดังกล่าวนี้ว่าเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการทำงานของรัฐบาลหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันหมายถึงความรวมถึงการตอบสนองของระบบการเมืองอีกด้วย

การสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง ทั้งนี้เพราะสถาบันการสื่อสารสามารถพัฒนากระบวนการของสถาบันทางการเมืองและระบบการเมืองก็พยายามขยายการศึกษาออกไป ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นรากฐานที่จำเป็นต่อการระดมมวลชนและการพัฒนาทางการเมืองอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนอเมริกันในเชิงพหุมิติเกี่ยวกับปัจจัยด้านสื่อมวลชน พบในลักษณะที่คล้ายกันว่า การกระจายเสียง, การช่วยอุดหนุนในการลงโฆษณา และการจัดให้มีเวทีสาธารณะปราศรัยตอบโต้กันระหว่างผู้เข้าแข่งขันทางโทรทัศน์โดยเฉพาะในช่วงของการเลือกตั้งมีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกผู้แทนของประชาชนมากกว่าปกติ

จากการสำรวจงานวิจัยในประเด็นเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของไทย พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชน ประสบการณ์ทางการเมือง และการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจทางการเมือง และผู้ที่มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูงมีแนวโน้มจากเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ระดับการสื่อสารต่ำกว่า โดยประชาชนในชนบทที่ได้รับข่าวสารจากการเปิดรับสื่อ (mass media) ในระดับที่สูงกว่าการได้รับข่าวสารกันเองระหว่างบุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของตนเอง สำหรับผู้ที่ได้รับข่าวสารจากตัวบุคคลมากกว่าการเปิดรับสื่อเองจะเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะของการถูกระดม อันเนื่องมาจากข่าวสารที่ได้รับจากสื่อจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกิดความสนใจมากขึ้น และทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันมากขึ้น สามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองมีอิทธิพลสำคัญต่อความไว้วางใจทางการเมือง สามารถสรุปปัจจัยองค์ประกอบได้ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๒.๑ ปัจจัยองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองทั้งในความหมายเชิงกว้างและเชิงแคบ ในความหมายเชิงกว้างการสื่อสารทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมการสื่อสารที่มนุษย์ทำขึ้นหรือเกิดขึ้นนอกบ้านเรือนของตน การยื่นข้อเรียกร้องระหว่าง ประเทศ หรือการกล่าวคำปราศรัยของนักการเมืองย่อมหมายถึงการสื่อสารทางการเมือง ส่วนในความหมายเชิงแคบ กล่าวคือ การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ของสถาบันเฉพาะ ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความคิด และทัศนคติ อันเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว การศึกษาเรื่องการเมืองการเมือง มักจะมองการสื่อสารทางการเมือง โดยนัยแห่งความหมายแคบนี้ เช่น การศึกษาเรื่องการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง อาจเน้นในเรื่องการใช้โทรทัศน์ โปสเตอร์และการกล่าวคำปราศรัยของพรรคและนักการเมือง เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการถ่ายทอด และการแพร่ของข่าวสารทางการเมือง อันเกี่ยวกับการเมืองระหว่างผู้มีตำแหน่งทางการเมืองกับประชาชนหรือระหว่างนักการเมืองกับสถาบันทางการเมืองที่ครอบคลุมการสื่อสาร ในทุกกิจกรรมของมนุษย์ทางสังคมและการเมือง รวมทั้งเป็นการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้คนในสังคม เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมการเมือง เช่น การเข้าร่วมทางการเมือง การเลือกสรรคทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองไว้ว่า “เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ

(รายได้จากภาษี) อำนาจรัฐ (ใครเป็นผู้มอบอำนาจในการตรากฎหมายการตัดสินใจในการใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร) การอนุญาตที่เป็นทางการ (รัฐจะให้ประโยชน์หรือลงโทษอย่างไร)^{๓๘}

๑. การสื่อสารทุกรูปของนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองในการบรรลุเป้าหมาย
อย่างใดอย่างหนึ่ง

๒. การสื่อสารที่ส่งถึงนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองโดยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมือง
เช่น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และคอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์

๓. การสื่อสารและกิจกรรมของบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ที่ปรากฏในการรายงานข่าวบท
บรรณาธิการ และรูปแบบอื่น ๆ ของสื่อในการกล่าวถึงการเมือง^{๓๙}

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมือง เป็นการสื่อสารของนักการเมืองถึงประชาชนที่ได้เลือก
ตนเข้ามา การที่ประชาชนเลือกเข้ามามีความคาดหวังว่านักการเมืองท้องถิ่นที่ตนเลือกเข้ามานั้น
สามารถสนองเจตนารมณ์ของตนเองและท้องถิ่น ในการสร้างประโยชน์ให้กับท้องถิ่นตามนโยบายที่ได้
หาเสียงไว้ได้

๒.๒.๔. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการบริหารงานเป็น
อย่างยิ่ง ผู้นำที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อการยอมรับเกิดขึ้น
การบริหารงานย่อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเพราะจะได้รับความร่วมมือในทุก ๆ ด้านบุคลิกภาพจึง
เป็นเรื่องที่นักวิจัยให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือก
สรรหาผู้นำให้สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาประเทศ ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่
เหมาะสม เป็นผู้นำที่ทันสมัย ซึ่งบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็น
ตัวตนของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

^{๓๘}McNair, B., *An Introduction to Political Communication*, (2nd ed.), (New York, NY: Routledge, 2003), pp. 3-4.

^{๓๙}อลงกรณ์ อรรคแสง, “พัฒนาทางการสื่อสารการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๕๓”, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

๒.๒.๔.๑ ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลทั้งที่สามารถมองเห็นได้โดยตรง เช่น รูปร่างหน้าตา กริยามารยาท การแต่งตัว การพูดจา และไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง เช่น สติปัญญา ความถนัด อารมณ์ ทำให้สามารถแยกได้ว่าบุคคลแต่ละบุคคลแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หลอมตัวจากพันธุกรรม การเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น บุคลิกภาพจึงไม่เป็นสิ่งที่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ บุคลิกภาพจึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ บุคคลและกลุ่มบุคคล^{๔๐}

บุคลิกภาพคือคุณลักษณะ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ที่แสดงออกทั้งภายในและภายนอก ที่ถูกหล่อหลอมมาจากประสบการณ์ วิธีการปรับตัวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อความคิดอันเป็นผลทำให้ตนเองแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ^{๔๑}

สรุปได้ว่าบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะที่เป็นนิสัยและพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ บุคคลนั้น ที่ใช้ในการตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน และทำให้บุคคลแต่ละคนให้มีบุคลิกภาพแตกต่างกันออกไป จนมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

๒.๒.๔.๒ องค์ประกอบของบุคลิกภาพ

บุคคลแต่ละคนมีบุคลิกภาพที่ต่างกันไป โดยแต่ละคนนั้นจะมีพฤติกรรมพิเศษเป็นของตนเอง ตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนถึงลักษณะที่ซ่อนเร้นที่อยู่ภายใน ที่พร้อมจะแสดงออกมาเมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้น ซึ่งแต่ละคนจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง บุคลิกภาพประกอบด้วยลักษณะหลายประการบางอย่างก็สามารถสังเกตเห็นได้ แต่บางอย่างก็ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ทั้งนี้ มีนักจิตวิทยาหลายท่านให้ความสนใจศึกษาบุคลิก ภาพ ซึ่งพบว่าบุคลิกภาพส่วนใหญ่มีลักษณะตรงกันห้าองค์ประกอบ ซึ่งนักทฤษฎีแต่ละท่านมีการจัดกลุ่มแบ่งคุณลักษณะและให้ชื่อในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันออกไปดังที่ผู้วิจัยได้แสดงไว้ดังนี้

^{๔๐} นันทน์ภัส ตั้งภรณ์พรรณ, "ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓).

^{๔๑} วรรณสิริ สุจริต, "บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ อิทธิบาท ๔ การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมความสุขในการทำงาน", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓).

จากองค์ประกอบของ Cattell กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่กองทัพอากาศก่อนแล้วจึงทำการศึกษาในชั้นอื่น ๆ ต่อไปจนสรุปผลงานได้ว่าบุคลิกภาพของทุกกลุ่มมีลักษณะตรงกันทำองค์ประกอบนำไปตั้งชื่อสรุปความหมายให้เป็นคำสั้น ๆ ตามการใช้คำในหลักภาษาได้แก่

๑) ปกปิดซ่อนเร้น (Secretive) ประกอบด้วยซ่อนเร้น (Secretive) นิ่งเงียบ (Silent) ไม่ของเกี่ยวกับผู้ใด (Self-contained) และการถือสันโดษ (Reclusive) ตรงกันข้ามกับลักษณะชอบสังคม (Sociable) และช่างพูด (Talkative)

๒) ความใจเย็น (Composure) ประกอบไปด้วยการมีจิตใจสงบ (Composed) และการมีความเที่ยงตรง (Poised)

๓) ให้ความร่วมมือ (Cooperative) ประกอบไปด้วยให้ความร่วมมือ (Cooperative) เมตตากรุณา (Good-natured) และความอ่อนโยน (Mild)

๔) ความเป็นศิลปิน (Artistic) ประกอบไปด้วยความเป็นศิลปิน (Artistic) ความมีจินตนาการ (Imaginative) และการใฝ่หาความรู้ (Intellectual)

๕) การมีความรับผิดชอบ (Responsible) ประกอบด้วยการมีความรับผิดชอบ (Responsible) และการมีศีลธรรม (Scrupulous)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการได้ศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์การได้สรุปประเด็นสำคัญของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบในมุมมองการทำงานและพฤติกรรมของ บุคคลในองค์การไว้ดังนี้

๑. รูปแบบการแสดงออก (Expressive Style) เป็นลักษณะที่แต่ละบุคคลจะแสดงออกทางคำพูดหรือพฤติกรรมด้วยตนเองอย่างไรตัวอย่างเช่นลักษณะพฤติกรรมของ บุคคลอาจจะมีช่วงระหว่างจากการนิ่งเงียบและระมัดระวังตัวไปจนถึงลักษณะการช่างพูด

๒. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล (Interpersonal Style) เป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างไร ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของบุคคลอาจจะมีช่วงระหว่างจากการเย็นชาและเห็นห่าง ไปจนถึง ความอบอุ่นและใกล้ชิดสนิทสนม

๓. รูปแบบการทำงาน (Work Style) เป็นลักษณะของบุคคลในการทำงานและการมีความรับผิดชอบว่าเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น รูปแบบของแต่ละบุคคลอาจจะมีช่วงระหว่างจากการทำงานด้วยความใส่ใจในรายละเอียด และยึดถือแบบแผนโครงสร้าง ไปจนถึงการมองแบบกว้าง ๆ และแนวทางที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ

๔. รูปแบบอารมณ์ (Emotional Style) เป็นลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคลว่าเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของ บุคคลอาจจะมีช่วงระหว่างจากแบบไร้อารมณ์ความรู้สึกและมีความคงที่ไปจนถึงการใช้อารมณ์อย่างมากมายและอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

๕. รูปแบบการใฝ่หาความรู้ (Intellectual Style) เป็นลักษณะการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจของ บุคคลว่าเป็นอย่างไร เช่น รูปแบบของแต่ละบุคคลอาจจะมีช่วงระหว่างจากการเรียนรู้ การคิดและการตัดสินใจในแบบง่าย ๆ ธรรมดาและเป็นแนวทางแบบดั้งเดิม ไปจนถึงแบบที่สลับซับซ้อนและแนวทางที่แปลกใหม่^{๔๒}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพ ๕ ประการคือ การควบคุมทางอารมณ์ที่แสดงเป็นพฤติกรรมออกมาจากภายในเป็นพฤติกรรมภายนอกทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเชิงบวกจะทำให้มีลักษณะที่ดีและเชิงลบจะเป็นลักษณะที่ไม่ดี หรือเป็นการแสดงอาการตามอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น ๆ หรือการควบคุมบังคับหรือเป็นแสดงพฤติกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น และทำให้บุคคลอื่นเกิดความรู้สึกยินดีและไม่ยินดี

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

จากการค้นคว้าศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้มีผู้ให้ความหมาย หรือคำนิยามสามารถสรุปเนื้อหาสาระสำคัญได้ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองในรูปแบบลักษณะการกระจายอำนาจการปกครองบางอย่าง ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นทำกันเองเพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครอง และ

^{๔๒} Cook, C. W. and Hansaker, P. L. (2001), *Management and Organization Behavior*, New York : McGraw-Hill, Inc., 183.

บริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเองเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้งานดำเนินไปอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลให้ตรงกับความประสงค์ของประชาชนโดยเหตุที่ว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ ยิ่งกว่าผู้อื่นโดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งราษฎรในท้องถิ่นได้เลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือ แต่บางส่วนมาบริหารราชการในท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร^{๔๓}

การปกครองท้องถิ่น คือ หน่วยย่อยทางการเมืองของรัฐบาลระดับชาติรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครองและวัฒนธรรมของรัฐนั้น ๆ โดยปกติหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะปฏิบัติหน้าที่ตามแนวทางของรัฐบาลกลางเพื่อความสะดวกและมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมในระดับท้องถิ่น แต่ในบางพื้นที่การบริการสาธารณะจะขึ้นอยู่กับประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อที่จะสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างถูกต้อง^{๔๔}

การปกครองท้องถิ่น ความหมายถึง ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองและมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Right) และมีองค์การที่จำเป็นในการที่ควบคุมกิจกรรมของตนเองให้เป็นไปตามความประสงค์ของท้องถิ่นนั้น ๆ อันเป็นการแสดงถึงอำนาจที่มีอยู่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จะดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่นได้อย่างอิสระจากการควบคุมจากภายนอกและแสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารกิจการของตนเอง^{๔๕}

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครอง ซึ่งราชการส่วนกลางได้มอบอำนาจในการปกครอง และบริหารกิจการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของตน ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายโดยมีความเป็นอิสระตามสมควร ไม่ต้องอยู่ในบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนกลางเป็นเพียงหน่วยคอยกำกับดูแลให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินกิจการไปด้วยความเรียบร้อย หรืออีกนัยหนึ่ง การปกครองส่วน ท้องถิ่น คือการกระจายอำนาจของราชการส่วนกลางเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ปกครอง ตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

^{๔๓} วิญญู อังคณารักษ์, **ท้าวอภิปตี**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๑๙), หน้า ๙

^{๔๔} Adrian, Charles R. “Local Government”. Encyclopaedia America. Vol. 1 7 : Connecticut : Grolier Incorporated, 1996. pp 637.

^{๔๕} Robson, William A., “Local Government”, Encyclopedia of Social Sciences, Vol. X., New York: Mecomillan, 1953, pp 573.

ซึ่งเป็นอิสระต่างหากจากการปกครองของราชการส่วนกลาง ที่ให้อำนาจแก่ประชาชนในท้องถิ่น ได้ปกครองตนเอง^{๔๖}

การปกครองส่วนท้องถิ่น ความหมายถึง การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดการทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง^{๔๗}

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่ รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดจากหลักการกระจายอำนาจ ในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหารงานภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย เป็นการมอบอำนาจให้คนในท้องถิ่นโดยมีอิสระในการปกครองตนเอง การบริหารท้องถิ่นมีงบประมาณของตนเอง มีเจ้าหน้าที่ ของตนเองและมีฐานะเป็นนิติบุคคล^{๔๘}

ได้ให้ความหมาย หรือคำนิยามของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้มากมาย โดยสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นในสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านี้ย่อมอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็น กรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา

๒. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมกล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหากมีอำนาจมากเกินไป

^{๔๖} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, สารานุกรมปกครองท้องถิ่นไทย, หมวดแนวคิดพื้นฐาน : รัฐบาลกับการปกครองท้องถิ่น, สถาบัน พระปกเกล้า, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพลส, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒.

^{๔๗} ประธาน คงฤทธิศึกษากร, ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๗.

^{๔๘} ชูศักดิ์ เทียงตรง, การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘) หน้า ๒๐.

ไม่มีขอบเขตหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็กลายเป็นรัฐอธิปไตยเองเป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาลอำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

๓. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเองสิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่นเทศบัญญัติข้อบังคับต่าง ๆ เป็นต้นและสิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นคืออำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

๔. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเององค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่ายคือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นจากแนวความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย^{๔๙}

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐเพราะชุมชนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอธิปไตย องค์กรปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมายและมีองค์กรที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น และได้อธิบายถึงหลักการปกครองท้องถิ่นว่าจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

^{๔๙} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิฆเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔.

๑. การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งอาจมีลักษณะแตกต่างกันในด้านความเจริญจำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่

๒. การปกครองชุมชนที่เรียกว่าเป็นการปกครองท้องถิ่นนั้น องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น

๓. องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง

๔. องค์การที่จะเป็นในการปกครองตนเอง โดยทั่วไปแบ่งเป็น ๒ คือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นตามหลักการและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างกว้างขวางการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป^{๕๐}

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองจากรัฐบาลบริหารเพื่อประชาชน และโดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น หรือการปกครองที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของประเทศ^{๕๑}

ได้นิยามการปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง จัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างโดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตนการบริหารงานของท้องถิ่นมีการเป็นจัดองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วนทั้งนี้ความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ

^{๕๐} ประหยัด หงส์ทองคำ, “การปกครองท้องถิ่นไทย”, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), (อัด สำเนา).

^{๕๑} อุทัย หิรัญโต, การปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สหยาบลิ้มและการพิมพ์ รายงานพิเศษ ลำพูนนคราประชาธิปไตย ตอนที่ ๑ ประชาธิปไตยไม่ได้หล่นมาจากฟ้า, ๒๕๒๓) : หน้า ๒๘.

ตามความเหมาะสมจะปราศจากการควบคุมของรัฐหาไม่ได้เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น^{๕๒}

การปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมายแต่ ส่วนใหญ่แล้วคำนิยามเหล่านั้นต่างก็มีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นในสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็น กรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และ เมืองพัทยา

๒. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็กลายเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของ รัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

๓. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๓.๑ สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับต่าง ๆ

๓.๒ สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

^{๕๒} อุทัย หิรัญโต, การปกครองส่วนท้องถิ่น, อ่างแล้ว, หน้า ๒.

๔. เมืองครที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบ เทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่า ประชาชน ในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึง จำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย^{๕๓}

สรุปได้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลได้มอบอำนาจให้กับ ประชาชนมีการปกครองตนเอง ภายใต้การบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นโดยมีการเลือกตั้งผู้ที่ประชาชน ไว้วางใจในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มาดำรงตำแหน่งหรือเป็นผู้แทน คณะผู้บริหาร หรือสมาชิก สภาท้องถิ่นนั้น ๆ และให้มีอำนาจอิสระในการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของท้องถิ่นนั้นได้ มีอำนาจ ในการบริหารคน เงินงบประมาณ และงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

๒.๓.๒ ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเน้นการกระจายอำนาจในการปกครอง โดยให้มีความ สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังนี้

๑. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็น สถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครอง ให้แก่ประชาชนทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ พลเมือง อันจะนำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

๒. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง ให้ประชาชนได้เข้าไป มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตนเอง

^{๕๓} ชวงศ์ ฉายะบุตร, เรื่องเดียวกัน, อ้างแล้ว, หน้า ๒๘.

๓. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

๔. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองในขั้นต้นก่อนที่จะก้าวไปสู่การเป็นนักการเมืองในระดับชาติต่อไป

๕. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะได้รับการยอมรับมากที่สุดในยุคปัจจุบัน^{๕๔}

๒.๓.๓ วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่นสามารถจำแนกได้

๑. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศ จะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคลตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

๒. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวย่อมไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้าการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะตอบสนองความต้องการนั้นได้

๓. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็นโดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศ

^{๕๔} โกวิทพวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

เป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

๔. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการศึกษาการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองตนเองไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไป ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตามการปฏิบัติหน้าที่ ที่แตกต่างกันนี้ มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระดับชาติได้เป็นอย่างดี^{๕๕}

๒.๓.๔ องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นโดยสรุปสามารถแบ่งองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นไว้ ๘ ประการ ดังนี้

๑. สถานะตามกฎหมาย หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศการปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่า การปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒. พื้นที่และระดับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการเช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์เชื้อชาติและความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น ๒ ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก และขนาดใหญ่สำหรับ ขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ

^{๕๕} ชวงศ์ ฉายะบุตร (ดร.), การปกครองท้องถิ่นไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พินเนตส์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗.

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก สำนักกิจการสังคม ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและ บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ควรมีประชากรประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วยเช่น ประสิทธิภาพ ในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

๓. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากนัก ย่อมเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

๔. องค์การนิติบุคคลจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาล แห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับควบคุม ให้ มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

๕. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของ ประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

๖. อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการ ภายใต้อำนาจของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชา ของหน่วยงานทางราชการ

๗. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้การจัดเก็บภาษีตามขอบเขต ที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ เจริญก้าวหน้าต่อไป

๘. การควบคุมดูแลของรัฐเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อ ประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินการของ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามีความมีอิสระเต็มที่ที่ทีเดียวหมายถึง เฉพาะอิสระใน การดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย^{๕๖}

^{๕๖} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (พิมพ์ครั้งที่ ๕). (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐-๓๑.

นอกจากนี้เพื่อเป็นการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับรัฐบาลกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีคำสั่งที่ ๒๖๒/๒๕๓๕ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

๑. เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และทบวงการเมือง
๒. มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามหลักการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ
๓. มีอิสระในการปกครองตนเอง
๔. มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ
๕. มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง
๖. มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ
๗. มีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตกฎหมายแม่บท
๘. มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ

จากองค์ประกอบข้างต้นจะพบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นจะถูกกำหนดจากทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งมีองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง^{๕๗}

๒.๓.๕ ประโยชน์ของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่นดังต่อไปนี้

^{๕๗} โกวินท์ พวงงาม, อ้างแล้ว, หน้า ๒๔.

๑. ทำให้สามารถสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้ดีขึ้น เพราะการปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเอง ย่อมทราบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดี จึงทำให้แก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการ ของประชาชน

๒. ทำให้เกิดการดำเนินกิจการไปโดยสะดวกและรวดเร็ว เพราะการปกครองท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามดุลยพินิจของตนโดยไม่ต้องขอคำแนะนำและปรึกษาจากส่วนกลางก่อน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีฐานะเป็นรัฐบาลของท้องถิ่น

๓. ทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระของส่วนกลาง โดยการมอบกิจการบางอย่างให้ท้องถิ่นไปจัดทำเอง ทำให้ส่วนกลางมีเวลาที่จะทำกิจการใหญ่ ๆ อันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมของประเทศได้มากขึ้น

๔. ทำให้เกิดความรับผิดชอบในกิจกรรมของท้องถิ่นการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น จะทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งสนใจในกิจการของท้องถิ่น และได้ฝึกฝนใช้ความรู้ ความสามารถของตนในการปกครองท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

๕. ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น ซึ่งจากอดีตประชาชนมักถูกปกครอง และบังคับบัญชาจากส่วนกลางหรือจากข้าราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสมัครรับเลือกตั้ง การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประชาพิจารณ์ การลงประชามติ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน รวมถึงการเป็นกรรมการในการตรวจสอบการจัดซื้อและจัดจ้างต่าง ๆ รวมถึงการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น ในรูปแบบต่าง ๆ

๖. เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและประชาชน โดยแต่ละฝ่ายจะรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าต้องทำอะไร อย่างไร ก็จะทำให้การดำเนินการได้ตามเป้าหมาย

๗. ทำให้ประชาชนมีความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะองค์กรท้องถิ่นเกิดจากความร่วมมือของประชาชน ดังนั้น ถ้ามีการสร้างความเสียหายให้เกิดแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จะได้รับ การต่อต้านจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของรวดเร็วและรุนแรง^{๕๘}

^{๕๘} พจนารถ บัวเขียว, การปกครองท้องถิ่นไทย, ในเอกสารประกอบการสอนการปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๙), หน้า ๓๑-๓๒.

๒.๓.๖ ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

๑. เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย การเป็นนิติบุคคลจึงเป็นการแสดงถึงทางกฎหมายสำหรับการปกครองท้องถิ่นถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน โดยมีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายมหาชน เช่น ทำสัญญาการก่อหนี้ เป็นต้น

๒. มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ จะมีการดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นเฉพาะการ ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นการระบุหน้าที่ไว้โดยชัดเจนหรืออาจเป็นการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถริเริ่มทำกิจการใด ๆ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ

๓. มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไปสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด ๒๕๕๓

๔. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญทั้งนี้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรง และโดยอ้อม เช่น ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้งการริเริ่มกฎหมาย การถอดถอนสมาชิก การให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารหรือคณะผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นในท้องถิ่น มีประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็งจะทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมาก และมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเข้มแข็ง

๕. มีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ สาระสำคัญประการหนึ่งของการปกครองท้องถิ่น คือ ต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอเพื่อให้สามารถดำเนินงานในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดความเป็นอิสระในการบริหารงาน ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมายโดยที่รัฐบาลกลางควรมีหน้าที่เพียงสนับสนุนส่งเสริมและกำกับ การดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการควบคุมอย่างใกล้ชิด

๖. มีอำนาจในการจัดการหารายได้และใช้จ่ายรายได้อย่างอิสระตามสมควร การปกครองท้องถิ่นจะบังเกิดผลดีต่อท้องถิ่นโดยส่วนรวมต้องมีอำนาจในการจัดการหารายได้ภายในท้องถิ่นของตนเอง

อย่างเพียงพอต่อการบริหารงานคือมีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บเองได้นอกจากรายได้ที่ได้รับจากการจัดสรรจากรัฐบาลกลางและมีอำนาจอิสระตามสมควรในการใช้จ่ายเงินรายได้ของท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๗. มีการกำกับดูแลจากรัฐ การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของรัฐและจัดตั้งโดยรัฐมีกฎหมายรองรับมีข้อบังคับที่เป็นอิสระเด็ดขาดจากรัฐ ดังนั้น การกำกับดูแลจึงเป็นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จำเป็น เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐของคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและประเทศชาติโดยรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การกำกับดูแลของรัฐบาลต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชน

๒.๓.๗ บทบาทของการปกครอง

๑. บทบาทในการสนับสนุนพัฒนาการเมือง ในฐานะการปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันการเมืองหนึ่งจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง และมีส่วนร่วมในการแนะนำติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดอย่างมีความรับผิดชอบและความโปร่งใส

๒. บทบาทในการจัดให้มีบริหารสาธารณะ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ได้รับมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการจัดให้มีและให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น ชุมชนเมืองจะมีความต้องการบริหารสาธารณูปโภค ไฟฟ้าประปา การเคหะ

๓. บทบาทในการกระตุ้นการพัฒนาท้องถิ่น บทบาทสำคัญในการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน และการกระตุ้นชุมชนในท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกันกับวิสัยทัศน์ที่คณะผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันกำหนดโดยเฉพาะการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้เกิดการลงทุนจากทั้งภายนอก และภายในชุมชน เช่น การสร้างระบบโครงข่ายถนนที่เชื่อมต่อกับทางสายหลักมีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคเพียงพอมีการพัฒนาฝีมือแรงงานในท้องถิ่นที่จะรองรับการลงทุนจากภายนอกได้หรือส่งเสริมให้เกิด

อาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน รวมทั้งการกระตุ้นให้มีการกระตุ้นให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น

๔. บทบาทในการประสานการปกครองท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรสำคัญที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างนโยบายของรัฐบาล กับนโยบายของคณะผู้บริหารที่มีที่มาจากสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม

๕. บทบาทในการให้ความคุ้มครอง การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองปกป้องสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนในท้องถิ่นด้วย เช่น การดูแลตรวจสอบมิให้โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ปล่อยมลภาวะออกมา เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนการให้การดูแลเด็กผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์สงเคราะห์คนชราและผู้ยากไร้เป็นต้น^{๕๙}

สรุปได้ว่า แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐมอบอำนาจให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในเรื่องการบริหารจัดการท้องถิ่นเอง มีหลักการปกครองท้องถิ่น มีการเลือกตั้งผู้แทนจากการเลือกตั้ง และให้มีอำนาจบริหารงาน พัฒนางานท้องถิ่น ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สมมติฐานในเรื่องของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในจังหวัดขอนแก่น ให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นติดต่อกันหลายสมัย

๒.๓.๘ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

๑. พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ (แก้ไขเพิ่มเติม ถึงฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๒)

มาตรา ๔๕ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย

^{๕๙} ปธาน สุวรรณมงคล, การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย, ในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๗) หน้า ๒.

(๒) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

(๓) สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(๔) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(๕) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(๖) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๘ เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

(๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๗ ทวิ) บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(๘) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือ ให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๙) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็น อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๖ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของ ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่อยู่นอกเขตจังหวัดได้ เมื่อได้รับความ ยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่นอื่นหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงาน ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นโดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นข้อบัญญัติ

มาตรา ๕๐ การดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีลักษณะเป็นการพาณิชย์ อาจทำได้ โดยการตราเป็นข้อบัญญัติ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

๒. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(๑) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

(๒) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(๓) การประสาน และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(๔) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(๕) การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๖) การจัดการศึกษา

(๗) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(๘) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

(๙) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

(๑๐) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

(๑๑) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม

(๑๒) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ

(๑๓) การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ

(๑๔) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

(๑๕) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ

อื่น

(๑๖) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑๗) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง

(๑๘) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

(๑๙) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ

(๒๐) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ

(๒๑) การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร

(๒๒) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(๒๓) การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด

(๒๔) จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่อยู่ในเขต และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๒๕) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนา ท้องถิ่น

(๒๖) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น

(๒๗) การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

(๒๘) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น กำหนดให้เป็น อำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

(๒๙) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศ กำหนด

มาตรา ๒๑ บรรดาอำนาจและหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐตามกฎหมายรัฐธรรมนูญอาจ มอบอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแทนได้

ในการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมมือกันดำเนินการหรืออาจร้องขอให้รัฐหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น แล้วแต่กรณี ดำเนินการแทนได้^{๖๐}

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ

๒.๔.๑ ความหมายของคุณลักษณะผู้นำ

คำว่า “คุณลักษณะ” ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า Characteristics มีความหมายตาม ประมวล ศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการว่า หมายถึง “ลักษณะ” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ “คุณลักษณะ” ว่าหมายถึง เครื่องมือหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีลักษณะประจำ สวนคำว่า “ผู้นำ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Leader มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ว่าหมายถึงผู้มีอำนาจในการสั่งหรือมีผลต่อการสั่งการนั้น ดังนั้น หากสรุป

^{๖๐} องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.aypao.go.th/aypao/power.html> [๒๘ กันยายน ๒๕๖๓].

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า คุณลักษณะผู้นำจะหมายถึง สิ่งที่ทำให้เห็นถึงลักษณะประจำตัวของผู้มีอำนาจในการสั่งการ นั่นเอง

นอกจากนี้ไดมินักวิชาการได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้นำ และได้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ กันดังนี้

๑. ผู้นำมีความสามารถชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตามด้วยความเต็มอกเต็มใจ เช่น ผู้นำด้านลัทธิความเชื่อหรือผู้นำกลุ่มคนที่รวมตัวกันขึ้นจากการชักจูงให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งทางการเมืองหรือเพื่อทำประโยชน์ต่อสังคม

๒. ผู้นำมีสถานการณืเป็นตัวกำหนดมีความเต็มใจที่จะไปกับคนอื่น ๆ เช่น รถเมล์ที่เรานั่งเราก็นั่งไปตามที่คนขับพาเราไปหรือโค้ชที่เรายินยอมให้เป็นผู้นำเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

๓. ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นที่ยอมรับคือผ่านการเลือกของกลุ่มคนตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไปจนถึงกลุ่มคนขนาดใหญ่ซึ่งตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยเราจะถือเอาจากบุคคลที่เสียสละใหญ่ลงมติเลือกให้เขาเป็นผู้นำ^{๖๑}

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบารมีและสามารถตัดสินใจได้รวมทั้งสามารถกระตุ้นบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้^{๖๒}

ผู้นำ เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานในทางที่ดีโดยมีกลุ่มช่วยกันร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานขึ้น “ผู้นำ” อาจเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งในตำแหน่งบริหารหรือไม่มีตำแหน่งก็ได้ แต่เป็นคนที่สามารถจูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงานมีศรัทธาและเชื่อถือในความสามารถ^{๖๓}

ผู้นำ คือ ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะคุณสมบัติเด่นกว่าผู้อื่นและมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ในหน่วยงานทั้งสามารถสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานนั้น ๆ ได้ตั้งนั้น ผู้นำจึงหมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งรับบทบาทเป็นผู้บริหารประสานประโยชน์ในกลุ่ม

^{๖๑} สุเมธ แสงนิมิต, ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๓-๔.

^{๖๒} ชัยเสฎฐ์ พรหมศรี, สุกยอดผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

^{๖๓} ปินิดา พุ่มแย้ม, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙), หน้า ๔๑.

เสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มซึ่งมีอิทธิพลและอำนาจสามารถบังคับบัญชาบุคคลในกลุ่มให้ปฏิบัติงานจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้^{๖๔}

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้นำบุคคลผู้ผลักดัน (Mobilizer) ผู้ดลบันดาล (Inspier) ผู้สร้างพลังร่วม (Synergizer) ผู้สร้างแรงจูงใจกระตุ้น (Motivator) ผู้ก่อให้เกิดพลัง (Energiner) การปฏิบัติกรดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู่เป้าหมายตามที่ต้องการ^{๖๕}

ผู้นำ หมายถึง ผู้มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่มและความสามารถใช้ความรู้นั้นช่วยให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ผู้นำส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพ และมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุดหรืออีกนัยหนึ่ง ผู้นำคือ ผู้ที่มีบทบาทในการขึ้นสั่งการหรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นที่จะให้บุคคลเหล่านั้นดำเนินการไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการไม่ว่าจะมาโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม^{๖๖}

สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยกย่องจากสมาชิกให้ขึ้นเป็นหัวหน้าไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตามมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นผู้ที่สามารถจูงใจสมาชิกในกลุ่มให้มีความคิดเห็นคล้อยตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในที่สุด

๒.๔.๒ คุณสมบัติและคุณลักษณะของผู้นำที่ดี

^{๖๔} ยงยุทธ เกษสาคร, ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม, (กรุงเทพมหานคร : วี เจ พรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖), หน้า ๔๐.

^{๖๕} ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗), หน้า ๓๐.

^{๖๖} เอกชัย ธนผลผดุงกุล, บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น, (จังหวัดชุมพร : ชุมพรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๐.

คุณสมบัติของผู้นำที่ดี นอกเหนือจากภาวะผู้นำที่เป็นคุณสมบัติจำเป็นเฉพาะตัวแล้วผู้นำยังต้องมีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่ดีที่สำคัญมาเป็นองค์ประกอบเพื่อให้เป็นผู้นำที่ดีที่สมบูรณ์แบบอีกมากมายคุณสมบัติของผู้นำที่ดีที่ผู้นำต้องมี ๘ ประการ คือ

๑. ใ่ว่างใจไม่หวงอำนาจผู้นำต้องใ่ว่างใจผู้ตามหรือลูกน้องไม่หวงอำนาจยิ่งมอบอำนาจออกไปมากยิ่งเป็นผลดีต่อการบริหารเพราะจะช่วยแบ่งเบาในรายละเอียดทำให้ผู้นำมีเวลาที่จะสร้างสรรค์ควบคุมและติดตามงานความสำคัญของการมอบอำนาจจึงอยู่ที่วิธีการและการเลือกบุคคลที่จะรับมอบอำนาจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๒. หยั่งรู้แล้วเตรียมพร้อมผู้นำต้องสามารถหยั่งรู้ว่าจะเกิดสถานการณ์เหตุการณ์อะไรขึ้นข้างหน้าเพื่อจะได้เตรียมรับสถานการณ์ได้อย่างทันที่ว่าการหยั่งรู้ในที่นี้หมายถึงการหยั่งรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์คือหยั่งรู้จากการติดตามข่าวสารหรือจากการเก็บข้อมูลมาศึกษาในเชิงสถิติตัวอย่างเช่นห้องที่ที่เคยประสบภัยธรรมชาติย่อมต้องมีข้อมูลเก่าที่สามารถนำมาใช้เตรียมการเพื่อรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอีกได้ผู้นำที่ดีจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่าซ้ำซาก

๓. รู้จักตัวเองผู้นำต้องรู้จักตัวเองรู้ว่าตัวเองเป็นคนอย่างไรมีจุดเด่นจุดด้อยหรือข้อดีข้อเสียประการใดจะได้ใช้เป็นปัจจัยในการนำผู้คนให้ได้ดียิ่งขึ้นโดยปกติเรามักมีอคติทำให้มองตัวเองไม่ชัดหรือเข้าข้างตัวเองทำให้ไม่รู้จักตัวเองอย่างแท้จริงดังนั้นปัจจุบันจึงมีการฝึกอบรมมีการให้ทำการประเมินเบื้องต้นโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หาจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและข้อจำกัดของตนเองซึ่งใช้ได้ทั้งกับบุคคลและองค์กรหรือเราจะใช้วิธีง่าย ๆ โดยให้สามหรือกรรยาหรือลูกซึ่งเป็นคนใกล้ชิดและจริงใจต่อเราช่วยวิเคราะห์และแนะนำก็ได้วิธีการเหล่านี้ช่วยให้เรารู้จักตัวตนของเราชัดเจนยิ่งขึ้น

๔. มีจินตนาการและการจูงใจผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีจินตนาการอย่างเช่น ที่ไอน์สไตน์กล่าวไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” เพราะจินตนาการคือวิสัยทัศน์และความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจำลองผลสำเร็จขั้นตอนการดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ไว้ในสมองคือเมื่อคิดสร้างสรรค์สิ่งใดแล้วต้องคิดภาพในรายละเอียดให้ออกว่าต้องมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรจึงจะสำเร็จในส่วนของความสามารถในการจูงใจนั้นเป็นศิลปะที่เรียนรู้อาจจะมีการเขียนไว้เป็นทฤษฎีต่าง ๆ ให้ผู้นำได้ศึกษามากมายเพราะเมื่อผู้นำคิดสร้างสรรค์โครงการใด ๆ ได้แล้ว แต่ไม่สามารถจูงใจ

ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนประสบผลสำเร็จได้จินตนาการนั้นก็ไร้ความหมายดังนั้น การมีจินตนาการ และมีความสามารถในการจูงใจผู้อื่นจึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำที่ดี

๕. ประพฤติสิ่งที่น่านับถือผู้นำจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างเพราะการประพฤติปฏิบัติของ ผู้นำนอกจากจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามและองค์กรดังคำพูดที่ว่า “หัวไม่ส่ายหางไม่กระดิก” แล้วการปฏิบัติ ตนของผู้นำยังอยู่ในสายตาของผู้คนหากประพฤติดีผู้คนก็ชื่นชมสรรเสริญและในทางตรงกันข้าม หากประพฤติไม่ดีผู้คนก็ชิงชังไม่นับถือการถูกชิงชังและขาดความนับถือจะทำให้บารมีของผู้นำ ตลอดจนแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามลดน้อยลงหรือหมดไปนั้นย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงาน เป็นอย่างยิ่ง

๖. เชื้อมั่นและรับฟังผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเฉพาะกับผู้ตามหรือลูกน้องโลกในยุคประชาธิปไตยคนรุ่นใหม่ ถูกฝึกให้มีความคิดเป็นของตนเองและรับฟังเสียงของภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นคนส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้นำที่ดีต้องมีคุณสมบัติทันโลกจึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. รู้จักปรับตัวและยืดหยุ่นผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์เข้าใจการเปลี่ยนแปลง ของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และพร้อมที่จะนำผู้อื่นให้ปรับตัวตามอย่างที่เรียกว่า “เป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง” อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่นรู้จักผ่อนปรนรับฟังความคิดเห็นของลูกน้อง และเพื่อน ร่วมงานบ้างนั้น คือ ทำงานโดยยึดหลักนิติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญแก่หลัก รัฐศาสตร์ด้วย

๘. ยอมรับทั้งความผิดพลาด และความถูกต้องผู้นำทำอะไรก็ตามหากผิดพลาดต้องยอม รับผิดผู้นำต้องรู้จักการกล่าวคำขอโทษเพราะคนเราไม่มีใครทำอะไรได้ถูกต้องเสมอไป แต่ความ ผิดพลาดในเรื่องเดียวกันนั้นไม่ควรจะกระทำผิดซ้ำ และไม่ควรละเลยการเก็บสถิติเพื่อประเมินหาข้อดี ข้อเสีย เมื่องานแต่ละงานเสร็จสิ้นลงเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นเรื่องเดียวกันนั้น^{๖๗}

^{๖๗} สุเมธ แสงนันทกุล, ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕-๑๘

ลักษณะผู้นำเปนองคประกอบที่สำคัญในอันที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารงาน ลักษณะของการเป็นผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปใช้ตามสถานภาพที่เหมาะสมและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของตนใน ลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมี เป็นเครื่องมือทั้งลักษณะที่เป็นพิธีการและไม่เป็นพิธีการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังรวมของกลุ่มมุ่งสู่การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๖๘}

คุณลักษณะของผู้นำ หมายถึง แบบอย่างแห่งพฤติกรรม และสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดีหรือลักษณะประจำของบุคคลในสวนที่เกี่ยวกับลักษณะการใช้อิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นรวมงานร่วมมือรวมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๖๙}

คุณลักษณะผู้นำ หมายถึง เครื่องมือหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความดีหรือลักษณะประจำ โดยแสดงออกจากพฤติกรรมด้วยลักษณะทางกาย และลักษณะทางสมองที่เป็นสวนสำคัญต่อคุณลักษณะของบุคคลแต่ละคนแล้วบุคคลนั้นสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณลักษณะจากประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนมาเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตได้ซึ่งจะต้องเหมาะสมกับบทบาท หน้าที่ของตนในสังคมหรือองค์กร^{๗๐}

สรุปได้ว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีนั้นจะต้อง ประกอบด้วย ใจกว้างใจ ไม่หวงอำนาจหยิ่งรู้แล้วเตรียมพร้อม รู้จักตัวเอง มีจินตนาการและการจูงใจ ประพฤติสิ่งที่น่านับถือ เชื้อมั่นและรับฟังรู้จักภาวะผู้นำที่สามารถบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมปฏิบัติงาน และคุณลักษณะผู้นำ หมายถึง สิ่งที่ชี้หรือแสดงให้เห็นถึงความดี ลักษณะประจำตนของบุคคล

^{๖๘} ณรงค์ศักดิ์ สุนธิ, คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขต องค์การบริหารสวนตำบลน้ำเย็น จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๖๙} ธวัชชัย วงศ์สังข์, คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นในอุดมคติ : กรณีศึกษาเขตตำบลบางโปร้ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, (คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๘.

^{๗๐} นุชจรี วีรพิพัฒน์, ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, (คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕), หน้า ๘.

หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละบุคคลพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญต่อคุณลักษณะของบุคคลแต่ละคนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะที่มีการเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมืออีกทั้งลักษณะที่เป็นพิธีการ และไม่เป็พิธีการ เพื่อมุ่งสู่การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๔.๓ คุณลักษณะทั่วไปของความเป็นผู้นำ

๑. ลักษณะทางผู้นำต้องมีการวางตัวอยู่เหมาะสม ด้วยการแสดงออกโดยทาทางทวงที่วาจา การปรากฏตัว และการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

๒. ความกล้าหาญ ผู้นำต้องมีความกล้าหาญทั้งทางกายและจิตใจ คือ อำนาจทางใจที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ เมื่อตกอยู่ในอันตรายและสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ด้วยลักษณะอันสงบและมั่นคง

๓. ความเด็ดขาด เป็นความสามารถในการตกลงใจอย่างทันทวงที่ และประกาศข้อตกลงใจนั้น ๆ ในลักษณะที่ชัดเจนและมั่นคง สามารถปฏิบัติได้

๔. ความไว้วางใจได้ เป็นความเชื่อมั่นในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงกว่า

๕. ความอดทน คือ ความเข้มแข็งทางจิตใจและร่างกาย ในอันที่จะยืนหยัดต่อสู้กับความเจ็บปวด ความเหนื่อยยาก ความบีบคั้นและความยากลำบากต่าง ๆ

๖. ความกระตือรือร้น คือ การแสดงออกถึงความสนใจในงานอย่างจริงจัง และปฏิบัติอย่างจริงจัง เต็มใจและมองโลกในแง่ดีเสมอ

๗. ความริเริ่ม คือ การพิจารณาความมีอะไรควรจะทำ และจะเริ่มตนปฏิบัติอย่างไร แมว่าจะยังไม่ได้รับคำสั่งก็ตาม

๘. ความซื่อสัตย์ คือ อุปนิสัยที่ถูกที่ควร และความประพฤติปฏิบัติอันถูกต้อง การซื่อสัตย์ถือว่าเป็นคุณลักษณะผู้นำที่ดีอย่างหนึ่ง

๙. ดุลยพินิจ คือ การเปรียบเทียบข้อเท็จจริง และหนทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อย่าง มีเหตุผล เพื่อประกอบการตกลงใจอันถูกต้อง

๑๐. ความยุติธรรม คือ คุณลักษณะความไม่ลำเอียงหรือมือคด และมีความมั่นคง ในการบังคับบัญชาเกี่ยวกับการไต่สวนและการลงโทษ จะต้องเป็นไปตามควรแก่กรณี

๑๑. ความรู้ คือ สิ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งข่าวสารเรื่องราวที่เป็นไปข้อเท็จจริง หลักการ รวมทั้ง ทำให้อบรมในวิชาชีพ

๑๒. ความจงรักภักดี คือ การมีความซื่อสัตย์มั่นคงต่อประเทศชาติ องค์กร หน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา ผู่อาวุโส ผู้ใต้บังคับบัญชา

๑๓. ความแนบเนียน คือ ความสามารถในการที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่าง ไม่เกิดความขัดแย้งกันในแง่ของมนุษยสัมพันธ์ ความแนบเนียนรวมถึงความสามารถที่จะพูด และกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างเหมาะสม

๑๔. ความไม่เห็นแก่ตัวคือ การไม่หาความสะดวกสบายและความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง โดยทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน^{๗๑}

คุณลักษณะผู้ต้องประกอบ ด้วยลักษณะของความเป็นผู้นำมีความรู้เท่าทันในสถานการณ์ มีการบริหารจัดการในทรัพยากรขององค์กรที่มีจำกัด ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและจริยธรรมในการ บริหาร มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ซึ่งสามารถแยก ได้เป็นลักษณะของผู้นำที่ดีมีดังนี้

๑. ลักษณะทางกายผู้นำต้องเป็นผู้ที่แข็งแรงเป็นสง่า

๒. ภูมิหลังทางสังคม ต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาและมีสถานะทางสังคมดี

๓. สติปัญญา ต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจดีและมีทักษะในการสื่อ ความหมายกับการพูด

^{๗๑} ณรงค์ศักดิ์ สอนธิ, คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขต องค์กร บริหารสวนตำบลน้ำเย็น จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ท้องถิ่น, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๗-๘.

๔. บุคลิกภาพ ต้องเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอควบคุมอารมณ์ได้มีความคิดริเริ่มมีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตัวเอง

๕. ลักษณะที่เกี่ยวข้องของกับงาน ต้องเป็นผู้ที่ปรารถนาจะทำดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงานเป็นสำคัญ

๖. ลักษณะทางสังคม ต้องเป็นผู้ปรารถนาจะร่วมมือกับผู้อื่น มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและคนอื่น ๆ เขาสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในสังคม^{๗๒}

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จไว้ ดังนี้

๑. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำต้องมีคุณสมบัติเหนือกว่าสมาชิกของกลุ่มในเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญา ผลการศึกษาเล่าเรียนอยู่ในเกณฑ์ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสังคม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

๒. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำมีลักษณะดังต่อไปนี้มากกว่าสวณเฉลี่ยของสมาชิกของกลุ่ม คือ การรู้จักเขาสมาคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเพียรพยายามในการทำงาน รู้จักวิธีที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสิ่งที่ตนทำอยู่นั้นถูกต้อง ตื่นตัวและหยั่งรู้ในสถานการณ์ มีความร่วมมือเป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการปรับตัวในการอยู่รวมกันหมู่มาก มีความสามารถในการพูด ทำให้ผู้อื่นเห็นชอบ

๓. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้นำ คือ ความคิดริเริ่มในการทำกิจกรรม การเป็นที่นิยมของปวงชนเนื่องจากมีความประพฤติดี ทำดี คิดดี ความสามารถในการเขาสังคม การตัดสินใจเด็ดขาด ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด การมีอารมณ์ขัน สนุกสนาน การมีความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำกิจกรรม มีความสามารถทางการกีฬา

๔. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้นำแยกออกเป็น ๖ ด้าน คือ

^{๗๒} นุชจรี วีรพิพัฒน์, ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, (คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕), หน้า ๘-๑๓.

๔.๑ ด้านสมรรถนะ ประกอบด้วย การมีไหวพริบปฏิภาณ สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ทันที มีความกระตือรือร้น และตื่นตัวในการทำงานตลอดเวลา มีความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้คนเข้าใจได้ง่าย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ มีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ดีเฉียบขาด และมีความสุขรอบคอบ นุ่มนวล พุดจา นาวาง ทันทคนทันเหตุการณ์บ้านเมือง เป็นผู้มองการณ์ไกลในอนาคตว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้น และเป็น ประโยชน์ต่อสังคม และมีความสามารถในการจูงใจคนให้เขารวมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี

๔.๒ ด้านความสำเร็จ ประกอบด้วย จบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรีเพราะ ปัจจุบัน วิทยาการทางบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าไปไกล คนที่จะเป็นผู้นำควรที่จะมีความรู้ในระดับหนึ่ง ที่จะสามารถทำประโยชน์ต่อสังคม มีความรู้ความสามารถด้านการเมืองการปกครอง และมี ประสบกา รณการทำงานเกี่ยวกับการเมืองเพื่อที่จะสามารถทำงานได้ตรงกับความต้องการของ ประชาชน เป็นที่ ยอมรับของบุคคลในสังคม มีประวัติที่ดี ชีวิตครอบครัวปกติสุข และประสบ ความสำเร็จในหน้าที่การ งานก่อนดำรงตำแหน่งจะยิ่งทำให้ประชาชนยอมรับนับถือในบุคคลนั้น

๔.๓ ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการ ตัดสิน ของตนไม่ว่าสิ่งนั้นจะออกมาดีหรือไม่ก็ตาม เป็นที่พึ่งพิงของประชาชนได้ในยามที่ประชาชน เดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ออกมาดี ยึดถือหลักการมากกว่าตัว บุคคล และยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรม ไม่นินพรรคพวก เป็นคนตรงต่อ เวลาคัดหมาย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นคนที่มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง และปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถ

๔.๔ ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีส่วนร่วมในการวางแผนงานว่าควรจะทำ อะไร มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อที่จะได้รู้ถึงข้อผิดพลาด มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เช่น อนุรักษ์ต่อต้านยาเสพติด การปลูกต้นไม้ขางทางให้ความ ร่มมือ กับข้าราชการประจำและคณะกรรมการชุมชนในเวลาที่ต้องการความร่วมมือต่าง ๆ และมีความ สามารถในการปรับตัวเข้ากับประชาชนได้ดี โดยรู้จักเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ของตน เพื่อสว นรวม มีการฟังเสียงของประชาชนที่มีความเดือดร้อนและต้องการสิ่งใด โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การตรวจรับงานจ้าง การแสดงความคิดเห็น และสามารถอยู่ร่วมกับ คนหมู่มากได้ทั้งในและนอกองค์การ

๔.๕ ดานสถานภาพ ประกอบด้วย มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เช่น ประพฤติปฏิบัติตนดี มีตำแหน่งสำคัญทางสังคมที่ประชาชนให้ความยอมรับ เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลในสังคม เป็นผู้กว้างขวางในสังคม รู้จักประชาชนในหมู่บ้านทั่วถึง สามารถรู้ว่าบุคคลนี้ประกอบอาชีพอะไร บานอยู่ที่ไหน และเป็นคนอย่างไร

๔.๖ ดานสถานการณ์ ประกอบด้วย มีสภาพจิตใจมั่นคงควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยสามารถใช้ความสามารถของตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที สามารถปรับตัวได้ดีในทุกสถานการณ์ ซอนความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้เก่ง สามารถบังคับตนเองเมื่อมีสิ่งยั่วชวน เช่น อบายมุข และเข้าใจถึงความต้องการของประชาชน ตื่นตัวและหยั่งรู้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยรู้จักนำไปปรับปรุงภารกิจของ สวนราชการให้ทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้น^{๗๓}

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของสต็อกคิลล์ สรุปได้ว่า ผู้นำต้องมีคุณสมบัติเหนือกว่าบุคคลในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นในด้านความคิด สติปัญญา ความสามารถในการเขาสังคม การตัดสินใจที่เด็ดขาด จริงใจ การรู้จักวางตัวให้เหมาะสม มีความกระตือรือร้น มีอารมณ์ที่คงเสถียร และ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี

ในบริบทของสังคมไทยเราอาจจะต้องมีสิ่งทีนอกเหนือไปกว่าผู้นำโดยทั่วไป ดังนั้น จึงต้องเพิ่มเติมคุณลักษณะของผู้นำดังนี้

๑. ระบบอาวุโส (Seniority) เพราะสังคมไทยนิยมยกย่องผู้อาวุโสกว่าว่าเป็นผู้รอบรู้เป็นผู้มีประสบการณ์

๒. ตำแหน่ง (Rank) การที่ข้าราชการได้รับยศ หรือตำแหน่งงานในฐานะผู้นำยอมเป็นที่ยอมรับตามมารวมไปถึงภาคเอกชนด้วย

๓. ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) ซึ่งยังมีอำนาจของผู้ใหญ่และแอบแฝงอยู่ในการแต่งตั้งผู้นำระบบต่าง ๆ

^{๗๓} Stogdill, R. M. (๑๙๗๔), Handbook of leadership: A survey of literature, New York: Free press, 62-63.

๔. วุฒิทางการศึกษา (Education) ในประเทศไทยถือว่าใบปริญญาบัตรเป็นสิ่งที่กำหนดว่าใครจะเป็นผู้นำที่ดียิ่งถ้าสำเร็จปริญญาเอกก็สามารถที่จะเป็นผู้นำไปได้ทันที

๕. การเป็นผู้ทรงคุณความรู้ (Expertise) ผู้ทรงคุณความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาถือว่าเป็สิ่งที่เรายกย่องกันได้ทันทีที่มีความสามารถในการคิดคนสิ่งต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของสังคมได้เร็ว

สรุปได้ว่าคุณลักษณะทั่วไปของความเป็นผู้นำ ควรมีทักษะดังนี้คือ ด้านสมรรถนะ ด้านความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสถานภาพ และด้านสถานการณ์ ซึ่งในแต่ละด้านผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

๑. ด้านสมรรถนะ หมายถึงการมีไหวพริบปฏิภาณ สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ทันที มีความกระตือรือร้น และตื่นตัวในการทำงานตลอดเวลา มีความสามารถในการสื่อ

๒. ด้านความสำเร็จ หมายถึง ความรู้ความสามารถด้านการศึกษาของผู้นำ การมีความรู้ความสามารถ

๓. ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตน จะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

๔. ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานว่าควรจะทำอะไรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยการเขาไปมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อที่จะได้รู้ถึงข้อผิดพลาด

๕. ด้านสถานภาพ หมายถึง การมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เช่น ประพฤติปฏิบัติตนดี มีตำแหน่งสำคัญทางสังคมที่ประชาชนให้ความยอมรับ เป็นที่รู้จัก

๖. ด้านสถานการณ์ หมายถึง การมีสภาพจิตใจมั่นคงควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองและผู้นำท้องถิ่น

๒.๕.๑ ความหมายของผู้นำทางการเมือง

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้นำบุคคลผู้ผลักดัน (Mobilizer) ผู้คลับันดาล (Inspier) ผู้สร้างพลังร่วม (Synergizer) ผู้สร้างแรงจูงใจกระตุ้น (Motivator) ผู้ก่อให้เกิดพลัง (Energiner) การปฏิบัติการดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู่เป้าหมายตามที่ต้องการ^{๗๔}

ผู้นำ หมายถึง ผู้มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่มและความสามารถใช้ความรู้ป็นนั้นช่วยให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ผู้นำส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพ และมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุดหรืออีกนัยหนึ่ง ผู้นำคือ ผู้ที่มีบทบาทในการขึ้นสั่งการหรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นที่จะให้บุคคลเหล่านั้นดำเนิน การไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการไม่ว่าจะมาโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม^{๗๕}

ผู้นำทางการเมือง คือ บุคคลที่ต้องมีคุณลักษณะพิเศษ สามารถเข้าถึงใจมวลชน บริหารประเทศได้โดยสามารถแก้ปัญหาทั้ง ปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีวิสัยทัศน์ และมีวุฒิภาวะในการทำงาน รวมทั้งการดำรงชีวิตส่วนตัว ฯลฯ ถ้าจะกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำในอุดมคตินี้ คงจะมีหลายประการด้วยกัน แต่ที่เด่น ๆ มีอยู่ ๔ ประการคือ ประการแรกผู้นำจะต้องมีความรู้ กล่าวคือมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ และจะต้องมีข้อมูลอย่างพร้อมสรรพเพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์หาสาเหตุ ขณะเดียวกันต้องสามารถที่จะใช้ข้อมูล และใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาวิเคราะห์สาเหตุต่าง ๆ ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ และหาหนทางแก้ไขประการที่สองผู้นำต้องมีความสามารถ ความรู้เป็นประโยชน์ในตัวของมัน เป็นประโยชน์ในการเป็นฐานในการวิเคราะห์วิจัย สำหรับผู้นำจะต้องมีความสามารถใช้ความรู้ดังกล่าวเพื่อประยุกต์กับการบริหาร ประการที่สาม ผู้นำต้องมีความเป็นผู้นำทางการเมืองคือ

^{๗๔} ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารมืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗), หน้า ๓๐.

^{๗๕} เอกชัย ธนผลผดุงกุล, บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : กรณีศึกษาอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร, ๒๕๔๗, หน้า ๖๐.

สามารถทำตนให้เป็นที่ยอมรับของ บุคคลอื่นจะด้วยผลงาน ด้วยวาทศิลป์ ด้วยประวัติ อันดีเยี่ยม ผู้นำต้องอยู่ในฐานะที่จะชักจูงคนอื่นให้ทำงานรวมกันนี้เป็นกลุ่มเป็นหมู่ เพื่อจะบรรลุเป้าหมาย ประการที่สี่ ผู้นำมีจริยธรรม เพลโตเคยกล่าวไว้เมื่อสองพันปีที่แล้วว่า ผู้ปกครองที่ดีที่สุดคือกษัตริย์ที่เป็นนักปรัชญา ขงจื๊อกล่าวว่า ผู้มีอำนาจจะต้องมีคุณธรรม^{๗๖}

ผู้นำทางการเมืองเป็นตัวแทนประชาชนที่สามารถตัดสินใจได้สอดคล้องกับสภาพการณ์บริบทของท้องถิ่น เพราะสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดี เพราะเขาจะรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น อีกทั้งทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักรับผิดชอบในการปกครองตนเองมากขึ้น ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น เป็นรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย^{๗๗} ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบน และตอนล่างทำให้เกิดการขยายตัวของภาคอย่างไม่เป็นทางการคนกลุ่มใหม่นี้เริ่มเกาะกลุ่มแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันมากขึ้นถี่ขึ้น และได้กลายเป็นกลุ่มทางการเมืองที่สำคัญขึ้นมาเพราะจำเป็นต้อง สร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่รัฐเป็นผู้กระจายมากกว่าในอดีตที่ผ่านมานอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองยังมีผลกระทบต่อการจัดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นนี้เป็นอย่างมาก นั่นคือมีการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนในการปกครองตนเองมากขึ้น อันได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นั่นมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลุ่มคนดังจะพบว่ากลุ่มคนที่ขึ้นมาอำนาจใน อบต. รุ่นหลัง ๆ นี้ส่วนใหญ่จะประกอบธุรกิจที่สัมพันธ์อยู่กับการรับเหมาก่อสร้างซึ่งจะต้องใช้แรงงานของคนงาน และกลุ่มคนเหล่านี้ก็จะสามารถสร้างระบบอุปถัมภ์แบบใหม่กับคนในชุมชนผ่านการจ้างงาน ซึ่งส่งผลต่อการได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ลักษณะสำคัญของระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ แม้ว่าจะยังคงเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าถึงทรัพยากรได้มากกับผู้เข้าถึงทรัพยากรได้น้อยกว่า แต่เป็นการแลกเปลี่ยนเฉพาะเรื่องไม่รอบด้านไม่ยาวนาน และระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ในชนบทนี้มีผลต่อการเมืองระดับจังหวัด และระดับชาติด้วยเพราะผู้รับเหมาก่อสร้างที่เป็นผู้อุปถัมภ์ใหม่ในชุมชนสามารถสวมบทบาทหัวคะแนนที่ระดมคนออกมาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

^{๗๖} เกียงไกร เจริญผล และคณะ, คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองสีเขียวภายใต้หลักการกระจายอำนาจ, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ครั้งที่ ๑๐, วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, วันที่ ๒๙ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗} สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว, (มปป.), ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๒.

ระดับจังหวัด และระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในท้องถิ่น ผู้อุปถัมภ์ใหม่ในชุมชนก็สามารถระดมคนออกมาเคลื่อนไหวได้เป็นจำนวน มากเช่นกัน^{๗๘}

๒.๕.๒ ทฤษฎีผู้นำทางการเมือง

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการนำพาองค์กรหรือหน่วยงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ดีและเหมาะสม คำว่า “ผู้นำแบบบารมี” (charisma) ซึ่งแปลว่า พรสวรรค์ ศัพท์คำนี้ Weber^{๗๙} นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันได้ขยายความและเสนอความหมายของ ภาวะผู้นำแบบบารมีว่า เป็นพรสวรรค์ที่อธิบายถึงควมมีอิทธิพลที่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน และอยู่นอกเหนือการควบคุมของกฎหมาย ผู้นำแบบบารมีเอกลักษณ์ในการเป็นที่ยอมรับจากภาพลักษณ์ และความสามารถทำให้เกิดความจงรักภักดี ความรู้สึกร่วมและศรัทธาจนก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ที่ลึกซึ้ง สำหรับบทบาทความสำคัญของผู้ นำตามความเห็นของ Dubrin^{๘๐} เห็นว่าผู้นำเป็นผู้มีบทบาทที่ แสดงถึงการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่ส่งผลให้มีการปฏิบัติตามความคิดเห็น และความต้องการของตน จนสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายทั้งนี้ บุคคลที่จะเป็น ผู้นำได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษซึ่งโดยรวมแล้ว Davis & Scott^{๘๑} สรุปลักษณะสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

^{๗๘} พรรณเพ็ญ คุณวานิชกุล, ระบบบริหารราชการไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๘.

^{๗๙} Weber, M. (1947), *The theory of social and economic organization*. (A. M. Henderson & Talcott Person Trans), New York: Harold Process.

^{๘๐} Dubrin, J. (1998), *Leadership study finding: Practice and skills*, Boston Houghton: Mifflin Company.

^{๘๑} Davis, G. A., & Scott, J. A (1983), *Training creative thinking*, New York: Holt Rinehart and Winston.

๑) ความเฉลียวฉลาด (intelligence) ผู้นำต้องมีความเฉลียวฉลาดคิดทันต่อเหตุการณ์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถในการรับรู้ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการร่วมงานกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการร่วมมือ

๒) บรรลุวุฒิภาวะทางสังคม (social maturity) ผู้นำต้องมีแนวโน้มที่จะสนใจในเรื่องทั่ว ๆ ไปอย่างกว้างขวางมีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทนต่อภาวะคับข้องใจได้สูง ไม่มีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเองและเคารพตนเอง

๓) ความต้องการประสบความสำเร็จ (achievement drivers) ผู้นำที่ดีต้องมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานที่ตนรับผิดชอบให้บรรลุความสำเร็จ ต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับตนเอง อยู่เสมอ และทำงานอย่างจริงจังจนงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

๔) ทัศนคติทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (human relations attitudes) ผู้นำควรทำให้ทุกคนยอมรับ เพราะการทำงานจะสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ผู้นำจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ

จากลักษณะของผู้นำ ๔ ประการข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีอยู่ในตัว ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะเรื่องความเฉลียวฉลาด คุณลักษณะข้อนี้ทำให้ประสบความสำเร็จในงานธุรกิจและเมื่อเข้าสู่การเมืองก็เป็นผู้นำความคิดในการนำโครงการประชานิยมต่าง ๆ มาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการหาเสียง และการบริหารประเทศจนได้รับการยอมรับจากประชาชน ทำให้พรรคมีพัฒนาการเติบโตสามารถได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภาจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวเป็นประวัติศาสตร์ครั้งแรกของประเทศไทย นอกจากนี้ ในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ก็เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีสายสัมพันธ์กับบุคคลระดับสูงทั้งภายในและภายนอกประเทศ^{๘๒}

สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยกย่องจากสมาชิกให้ขึ้นเป็นหัวหน้าไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตามมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นผู้ที่สามารถจูงใจสมาชิกในกลุ่มให้มีความคิดเห็นคล้อยตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธา และปฏิบัติตามจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้

^{๘๒} พงศกร อรรณนพพร และคณะ, การสร้างและการรักษาฐานสนับสนุนทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, วารสารรัชต์ภาคย์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓๑ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒ TCI กลุ่มที่ ๒ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

เป็นผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในที่สุด และผู้นำทางการเมืองเป็นตัวแทนประชาชนที่สามารถตัดสินใจได้สอดคล้องกับสภาพการณ์ บริบทของท้องถิ่นเพราะสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดี

๒.๕.๓ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น

๒.๕.๓.๑ ความหมายของผู้นำท้องถิ่น

การพัฒนาชุมชนผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือประชาชนในชุมชนนั่นเองซึ่งบุคคลผู้นี้จะเป็นผู้นำความคิดในหลาย ๆ ด้านความเป็นผู้นำเองจะนำประชาชนให้นำพลังซ่อนเร้นอยู่มาใช้ประโยชน์ และพลังเหล่านี้สามารถเติบโตได้ถ้าได้รับการพัฒนาซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง (To help the people to help themselves)

“ผู้นำท้องถิ่น” หมายถึง บุคคลที่ช่วยผู้อื่น หรือชุมชนซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนใจชุมชนได้ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่

- ต้องมีความรู้ หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ
- ต้องมีคน ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้น
- มีโอกาส หรือสถานการณ์ที่จะใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน
- มีความรู้ความสามารถที่จะใช้ความรู้นั้น

ผู้นำท้องถิ่นหมายถึงผู้ใหญ่ บ้านสารวัตร กำนัน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่มีหน้าที่บริหารหมู่บ้านตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด^{๔๓}

ผู้นำท้องถิ่นหมายถึง บุคคลในท้องถิ่นผู้ซึ่งมีความสามารถในการช่วยให้สมาชิกในท้องถิ่นนั้นสามารถที่จะรวมตัวกันกระทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมุ่งความสำเร็จของท้องถิ่นนั้นนี้เป็นสำคัญผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่คอยเผยแพร่ความรู้ความคิดต่าง ๆ จากนักพัฒนาไปยังเพื่อนบ้านและผู้คอยชักนำสมาชิกในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านผู้นำ

^{๔๓} อุดมเดช ดวงแก้ว, บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของเทศบาลนครเชียงราย งานนิพนธ์, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗-๒๐.

ท้องถิ่นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นคน ๆ เดียวอาจจะมียุหลายคนก็ได้ แต่ได้แล้วแต่ลักษณะของงาน เช่น ผู้นำทางการเกษตร ผู้นำทางการศึกษาหรือแม้กระทั่งผู้นำทางศาสนา เป็นต้น แต่เราสามารถรวมเอาผู้นำเหล่านั้นมาใช้ในการพัฒนาชนบทได้ ผู้นำท้องถิ่น จึงเรียกได้ว่าเป็นได้ว่าเป็นตัวสื่อคิดสองทาง

๒.๕.๓.๒ ประเภทของผู้นำท้องถิ่น

ประเภทของผู้นำท้องถิ่นในประเทศไทยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑) ผู้นำแบบทางการ (Formal Leadership Structure) กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปลักษณะตำแหน่งของผู้นำซึ่งมีอยู่ในหมู่บ้านแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทคือ

๑.๑) ผู้นำท้องถิ่นคือตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แพทย์ประจำตำบล

๑.๒) ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๓) คณะกรรมการต่าง ๆ ขององค์การชุมชน เช่น คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่งอำนาจหน้าที่ชัดเจน และประชาชนก็ตระหนักดีในฐานะของการเป็นผู้นำตำแหน่งเหล่านี้เป็นได้โดยการเลือกตั้งแต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบถ้าหากว่าบุคคลใดมีคุณสมบัติครบถ้วนตามต้องการอาจจะได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งหลาย ๆ ตำแหน่งในเวลาเดียวกับตำแหน่งในฐานะความรับผิดชอบของผู้นำแบบทางการจึงเป็นที่ทราบกันทั่วไปในหมู่บ้าน

๒) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leadership Structure) ผู้นำชนิดนี้เกิดจากการสังสรรค์ของชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการมาเป็นเวลาช้านาน ลักษณะของกลุ่มในหมู่บ้านก็เป็นกลุ่มแบบปฐมภูมิ (Primary Group) จึงเพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองและผลที่ตามมาคือได้มีการพัฒนาของกลุ่มแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นแต่ละกลุ่มเหล่านี้ก็จะมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งผู้ซึ่งได้กลายเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านนั้นซึ่งก็ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่หรือสมาชิกที่อาวุโสที่สุดของครอบครัวขยายอดีตพระภิกษุสามเณรชานาที่มีฐานะมั่งคั่งสมาชิกที่มีชื่อเสียงของกลุ่มต่าง ๆ และผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษจนได้รับการยกย่องมีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ตนทำอยู่ เช่น หมอแผนโบราณ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากชาวบ้านจะให้ความเคารพยกย่องและให้ความเป็นความเชื่อถือ

ในชุมชนโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ไม่ว่าผู้นำชุมชนจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการก็ตาม สามารถที่จะแบ่งออกได้หลากหลายประเภทดังนี้

๑) แบ่งโดยยึดถือระดับและหน้าที่ (level and function) วิธีการนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทย่อย ๆ ดังนี้

๑.๑) ผู้ที่กฎหมายและสังคมยอมรับ (legitimizing) ผู้นำประเภทนี้จะมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในท้องถิ่นผู้นำประเภทนี้อาจเรียกออกได้เป็นหลายชื่อด้วยกันเช่นผู้เฝ้าประตู (gatekeeper) ผู้นำที่เป็นกุญแจสำคัญ (key leader) ผู้นำที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น (influential) และผู้นำที่สถาบันในการยอมรับ (institutional leader) โครงการใด ๆ ก็ตามในชุมชนจะสำเร็จได้หากบุคคลดังกล่าวนี้ให้การเห็นชอบถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเองก็ตามผู้นำประเภทนี้จะเป็นผู้นำในระดับแนวหน้า (top management)

๑.๒) ผู้ก่อให้เกิดผล (effector) ผู้นำประเภทนี้ จะมีบทบาทสำคัญรองจากผู้นำ ประเภทแรกแต่จะมีบทบาทสำคัญในการที่ลงมือปฏิบัติการในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าการที่จะให้คำชี้แนะในเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจะพบผู้นำประเภทนี้อยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่อยู่ในภาครัฐหรือภาคเอกชนมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการทำงานและมักเป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญต่อการวางแผนพัฒนาชุมชนโดยจะมีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปเช่นการศึกษาอนามัยและสาธารณสุขการพัฒนาชุมชนนั้นบทบาทการเป็นต้นผู้นำประเภทนี้มักจะมีการพบกับผู้นำประเภทแรกอยู่เสมอในชุมชนที่มีขนาดนครความเห็นชอบจากผู้นำประเภทแรกส่วนเมืองหรือชุมชนที่มีขนาดเล็กผู้นำทั้งสองประเภทมักจะเป็นบุคคลเดียวตำแหน่งหนึ่งที่สำคัญมักเป็นผู้นำประเภทนี้

๑.๓) ผู้ปฏิบัติการ (activist) ผู้นำประเภทนี้ จะเป็นผู้นำที่มีได้ครอบครองตำแหน่งที่สำคัญ แต่จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการเสียมากกว่าอาจเรียกผู้นำกลุ่มนี้ว่าผู้ร่วมงาน (joiner) ก็ได้ผู้นำประเภทนี้ มักจะขาดฐานอำนาจ และไม่มีทักษะที่พอเพียงที่จะเข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจที่สำคัญเกี่ยวกับโครงการของชุมชนได้เลยมีหน้าที่ลงมือปฏิบัติการเมื่อโครงการได้รับความเห็นชอบแล้วเท่านั้น

๑.๔) คนทั่วไป (general public) โดยปกติเมื่อกล่าวถึงผู้นำแล้วมักจะเข้าใจกันว่ามีผู้นำเพียง ๓ ชนิด เท่านั้นคือผู้ที่กฎหมายและสังคมยอมรับผู้ก่อให้เกิดผลและผู้ปฏิบัติการอย่างไรก็ตามคน

โดยทั่ว ๆ ไปที่อยู่ในชุมชนนั้นก็มีบทบาทสำคัญเพราะว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามเช่นการเลือกตั้งโดยทั่ว ๆ ไปผู้นำจะได้ตำแหน่งหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับมติของคนโดยทั่ว ๆ ไปลักษณะทางภูมิศาสตร์และการเมืองจึงมีความสัมพันธ์กันและเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางผู้นำนอกจากนี้ความผูกพันของบุคคลที่อยู่นอกห้องที่มีต่อผู้นำในชุมชนก็อาจมีผลที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนได้

๒) แบ่งโดยยึดถือความสามารถ (Scope of influence) การแบ่งประเภทนี้สามารถแบ่งผู้นำออกได้เป็น ๒ ประเภท คือผู้นำที่มีความสามารถโดยทั่วไป (genral) กับผู้นำที่มีความสามารถเฉพาะด้าน (specialized) ผู้นำแต่ละคนจะมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลหรือโน้มน้าวจิตใจสมาชิกในชุมชนได้แตกต่างกันออกไป ผู้นำบางคนมีความถนัดทุกเรื่องขณะที่ผู้นำบางคนอาจมีความถนัดเฉพาะอย่างแต่เดิมเชื่อกันว่าผู้นำที่มีความถนัดทุกทางมีจำนวนน้อยกว่าผู้นำที่มีความถนัดเฉพาะด้านต่อมาจากการศึกษาวิจัยก็ได้พบว่า ไม่มีความแน่นอนเสมอไปเพราะบ่อยครั้งเมื่อได้ทำการสำรวจผู้นำในชุมชนจะมีคาบเกี่ยวกัน (Overlap) คือมีบทบาทได้ทั้ง ๒ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการอุตสาหกรรมและการเมืองสมาชิกในชุมชนอาจมองผู้นำในบทบาทแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้นำจะมีบทบาทถนัดทุกอย่างหรือถนัดเฉพาะเรื่องก็ตามเมื่อชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยมีความซับซ้อนและมีการแบ่งงานกันทำเฉพาะอย่างเพิ่มมากขึ้น แนวโน้มของผู้นำเฉพาะด้านที่จะเกิดขึ้นก็มีเป็นเงาตามตัวมานอกจากนี้เมื่อชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นโอกาสที่ผู้นำที่มีความสามารถทุกด้านจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวเองเป็นผู้นำที่มีความสามารถเฉพาะด้านตามเพิ่มไปด้วย

๓) แบ่งโดยยึดถือการปรับตนเอง (basic orientation) วิธีการนี้สามารถที่จะแบ่งผู้นำออกได้เป็น ๒ ประเภท คือผู้นำที่ชอบแต่งงาน (task) และผู้นำที่ชอบแต่ความสัมพันธ์ผู้นำที่ชอบแต่ตัวเองเป็นผู้นำที่มีความสามารถเฉพาะด้านตามเพิ่มไปด้วยบังคับบัญชาเป็นสิ่งสำคัญที่รองลงไป ขณะที่ผู้นำที่ชอบแต่ความสัมพันธ์ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลในทีมงานนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดความสำเร็จของงานมาเป็นอันดับหลังผู้นำทั้ง ๒ แบบนี้ยังมีความสำคัญต่อชุมชนโดยเฉพาะอย่างในชุมชนที่ยังต้องการพัฒนาต้องการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ อีกมากมายนั้นผู้นำที่เอาแต่งงานยังเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะผู้นำประเภทนี้มีจิตในแนวแน่ที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้นในเวลารวดเร็ว แต่ในสังคมที่มีการพัฒนาและการปรับตัวดีแล้วผู้นำที่เอาแต่สังคมค่อนข้างจะมีประโยชน์มากเพราะ

ทำให้ชุมชนมีความกลมกลืนน่าอยู่ไม่มีความขัดแย้งความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนมีมาก และอยู่ในระดับที่ดี

๒.๕.๓.๓ คุณสมบัติและลักษณะของผู้นำท้องถิ่น

คุณสมบัติและลักษณะของผู้นำท้องถิ่น คือ ความสามารถของผู้นำทั่วไปนั่นเอง แต่จะต้องมีคุณสมบัติลักษณะและความสามารถเพิ่มเติมเป็นพิเศษให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หรือชนบทไทย เฉพาะอีกด้วย กล่าวโดยสรุปคุณสมบัติและลักษณะของผู้นำท้องถิ่นมีดังนี้

- ๑) มีคุณสมบัติและลักษณะของผู้นำทั่วไป
- ๒) มีความรู้หรือทักษะเหนือกว่าชาวบ้านในบางเรื่อง
- ๓) มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงหรือมีความมั่นใจกว่าชาวบ้าน
- ๔) เข้าใจในนวัตกรรม (Innovation) และเทคโนโลยีใหม่โดยรวดเร็วพอสมควร
- ๕) ยอมรับเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปเผยแพร่ให้ชาวบ้านโดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ
- ๖) เป็นตัวแทนแสดงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านให้ผู้เกี่ยวข้องทราบได้ดี
- ๗) เข้าถึงประชาชนคบหาง่ายและไม่ถือตัว^{๕๔}

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นคือ บุคคลในท้องถิ่นผู้รับการคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น กระทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมุ่งความสำเร็จของท้องถิ่น นั้นเป็นสำคัญผู้นำท้องถิ่นจึง เป็นผู้ที่คอยเผยแพร่ความรู้แนวความคิดต่าง ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่น ไปยังเพื่อนบ้าน และผู้คอยชักนำสมาชิกในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านผู้นำท้องถิ่น

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระวาทีน กนตลีโล (บัวบุญ)^{๕๕} ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการ บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้ง

^{๕๔} อุดมเดช ดวงแก้ว, บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของเทศบาลนคร เชียงราย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๗-๑๒๘.

นี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม ของประชาชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกันและ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 292 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปิยวาจา : การพูด การแสดงออกด้วยความจริงใจ รองลงมาคือ ด้านทาน : การให้สิ่งของ และให้การช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ด้านอัตถจริยา : การทำประโยชน์ทั้งเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัวด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสมานัตตตา : การวางตนเหมาะสม ถูกกาลเทศะ 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงาน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

กฤษฎา คงพยัคฆ์ พร้อมคณะ^{๘๖} ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช วัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในเทศบาลตำบลจันดี สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างแบบมีระบบ (Systematic random

^{๘๕} พระวาทีน กนต์สีโล (บัวบุญ), การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม, (วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด), (๒๕๕๘).

^{๘๖} กฤษฎา คงพยัคฆ์ พร้อมคณะ, การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช, (วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ), (๒๕๖๓).

sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะประชาชนที่มี เพศต่างกัน โดยผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่าง อย่างมีนัยทางสถิติที่ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ด้านอัตถจริยา การช่วยเหลือกัน) ได้แก่ ข้อที่ว่า เทศบาลตำบลจันดี ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การทำบุญตักบาตรร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

รัตนารณณ์ โตพงษ์ และศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ ได้วิจัยเรื่อง “การนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติ ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และความสำเร็จในการนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติ ทั้ง ๓ ด้าน โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๒. ปัจจัยด้านความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น อาทิ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและค่านิยมทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารระหว่าง องค์กรด้านความชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์และแผนงาน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการในกระบวนการนโยบาย และด้านการกำหนดภารกิจและมอบหมายงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบาย และมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๓. แนวทางการนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติที่เหมาะสม ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ควรมีความรู้เฉพาะด้านนี้เป็นอย่างดี ควรได้รับการฝึกทักษะในการปฏิบัติงาน

ร่วมกับประชาชนสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนให้นโยบายสามารถดำเนินไปได้จนบรรลุเป้าหมาย^{๘๗}

^{๘๗} รัตนภรณ์ โตพงษ์ และศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน, “การนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๒๐๒๕-๒๐๒๖.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูลพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือทั้งหมด ๒ ประเภท ได้แก่

๑) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview Form)

๒) แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form)

โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ระยะที่ ๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันและศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีรัฐศาสตร์ความมั่นคงของพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ดำเนินการตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาสภาพปัจจุบันและศึกษาวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาวิจัยในระยะ ๑ มากำหนดเป็นเนื้อหาและแนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒. กำหนดรูปแบบและขอบข่ายแบบสัมภาษณ์

๓. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหา รูปแบบการพัฒนาฐานข้อมูลออนไลน์
พระสงฆ์ในเขตอำเภออย่างตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

๔. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบประเมิน เพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

ระยะที่ ๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ ๑ การดำเนินการอภิปรายกลุ่ม หรือสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปลังเคราะห์องค์ประกอบพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการระยะเวลาดำเนินการและผลที่ได้รับ เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ อภิปรายกลุ่มข้อค้นพบจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ ๒ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาจำลองเป็นแนวทางการส่งเสริมการนำเอาพุทธรัฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ ๓ สรุปลปัญหาและข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ก่อนที่จะมีการประมวลผลและพัฒนาเป็นแนวทางพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

(๑) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

(๒) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึกอัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

(๓) จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงแนวทางการส่งเสริมการนำเอาพุทธรัฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา แล้วดำเนินการจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่สอดคล้องกันและข้อมูลที่แย้งกันออก วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

บทที่ ๔

วิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

๔.๑ ศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๔.๒ วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๔.๓ เสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่น

ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๑) พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

๑) ประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสั่งสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์จึงมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้านและที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ(กรรมวาท และกิริยาวัต) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวัต) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนน้อมปรารถนา^๑หรือศาสนาแห่งความท่วงท้วงกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้และเริ่มต้นแต่บัดนี้”^๒การเมืองและการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีหลักการที่สำคัญอยู่ในการสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองสำหรับสังคม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่มีความยุติธรรม เท่าเทียมกัน และมีสันติภาพที่มั่นคง ซึ่งสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติตามหลักการพุทธศาสนา ดังนี้

๔.๑.๑ ความกรุณา^๔ การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้เน้นคุณค่าของความกรุณาและความเมตตาต่อสังคมทั้งหมด เช่น การช่วยเหลือผู้จน การเผชิญหน้ากับความทุกข์ทรมาน

^๑ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^๒ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๒ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^๓ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๓ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^๔ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๔ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

ของผู้คน การกรุณาเป็นหนึ่งในจริยธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญในการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาด้วย เราสามารถพิจารณาความกรุณาในการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาได้ผ่านหลายแง่มุม การให้ความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเน้นความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจต่อปัญหาและความทุกข์ทรมานของประชาชน นำไปสู่การพิจารณาและกระทำในทางที่เสริมสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคม การช่วยเหลือผู้ยากจน พระพุทธศาสนาสอนให้ปกครองด้วยความกรุณาโดยการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในสภาพที่ยากจน ซึ่งอาจทำได้ผ่านการสร้างโปรแกรมสวัสดิการหรือการสนับสนุนทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประสบภัย^๕ การสนับสนุนการศึกษาและพัฒนา การสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาทักษะความดูแลเป็นการกรุณาที่สำคัญ เพื่อเสริมสร้างโอกาสและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในสังคม การสร้างสถานที่และโอกาสสำหรับการบำเพ็ญธรรม การกรุณาในการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอาจหมายถึงการสร้างสถานที่และโอกาสสำหรับผู้คนที่ต้องการทำบุญหรือการบำเพ็ญธรรม เพื่อส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางจิตใจและสังคม การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเน้นการกรุณาและความเมตตาต่อสังคมโดยรวม นำไปสู่การสร้างสังคมที่เติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความสงบและสันติภาพ ความเท่าเทียม และความยุติธรรมในทุกด้านของชีวิตสังคม

๔.๑.๒ ความยุติธรรม การปกครองตามพระพุทธศาสนาอาจเน้นความยุติธรรมในการดำเนินการทางการเมือง เช่น การให้ความเสมอภาคกับทุกคนโดยไม่สนใจฐานะหรือตำแหน่งของพวกเขา การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีการเน้นความยุติธรรมอย่างมาก โดยหลักการของความยุติธรรมนั้นได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองและการดำเนินการทางการเมืองในหลายประเทศ การประพฤติปฏิบัติอย่างยุติธรรม ผู้นำที่ปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาควรปฏิบัติตามหลักการและจรรยาบรรณอย่างยุติธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เช่น การประพฤติปฏิบัติอย่างเที่ยงตรง ไม่เลือกตั้งคนที่ไม่พึงประสงค์ และการดำเนินการที่เป็นธรรม การปกครองที่เสริมสร้างความเท่าเทียม หลักการของความยุติธรรมมักจะเน้นที่การสนับสนุนความเท่าเทียม โดยการให้โอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ให้เท่าเทียมกันทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานะหรือตำแหน่ง การลดความเหลื่อมล้ำ การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีการเน้นที่การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการให้ความสำคัญกับการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษา สุขภาพ และพัฒนาทักษะ ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพ การบริหารจัดการอย่างเที่ยงตรงและยุติธรรม การปกครองตามพระพุทธศาสนาเน้นการบริหารจัดการอย่างเที่ยงตรงและยุติธรรม โดยการให้การตัดสินใจที่มีความเป็นธรรมและไม่เลือก

^๕ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๕ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

ปฏิบัติอย่างเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มหรือบุคคลเฉพาะการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนามี การเน้นความยุติธรรมเป็นหลัก ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามคำแนะนำและคุณลักษณะทางจิตใจที่ดี เพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสันติภาพอย่างยั่งยืน^๖

๔.๑.๓ ความเท่าเทียม หลักการเท่าเทียมก็เป็นหนึ่งในพื้นฐานของการปกครองตาม พระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการเคารพและจัดการกับทุกคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทาง สถานะ ส่วนตำแหน่ง การเท่าเทียมเป็นหลักการสำคัญในการปกครองตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา เป็นการสนับสนุนให้ทุกคนมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงฐานะ สถานะ หรือตำแหน่งทางสังคม เราสามารถมองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาและ หลักการเท่าเทียมได้ผ่านแง่มุมต่าง ๆ เช่น การให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียม การปกครองตามแนวทาง ของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการสนับสนุนให้ทุกคนมีโอกาสและสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ การศึกษา การเข้าถึงบริการสาธารณะ เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและมีชีวิตที่มีคุณภาพได้ การปฏิบัติตามหลักการสันติภาพ การเท่าเทียมในการปกครองตามพระพุทธศาสนาส่งผลถึงการสร้าง สันติภาพในสังคม โดยไม่มีความเกรงกลัวหรือการแยกแยะตามฐานะหรือการเป็นกลุ่ม การกำกบดูแล และป้องกันความเลวร้าย การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการกำกบดูแลและ ป้องกันความเลวร้าย โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้คนในสังคม การสนับสนุนความเท่าเทียมทางสังคม การปกครองตามพระพุทธศาสนาส่งเสริมความเท่าเทียมใน สังคม โดยการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาทางสังคมและการกำหนดนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียม การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและสันติภาพ โดยให้ทุกคนมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

๔.๑.๔ การเติบโตและพัฒนา การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอาจเน้นการ สนับสนุนให้กับการเติบโตและพัฒนาทางอารักขาในสังคม เช่น การส่งเสริมการศึกษา การพัฒนา เศรษฐกิจที่ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับทุกคนในสังคม การเติบโตและพัฒนาเป็นสิ่งที่ สำคัญในการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาทักษะ ทางจิตใจและคุณค่าทางจิตใจของบุคคล เพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสันติภาพอย่างยั่งยืน การสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการ สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสพัฒนาทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาตนเองและสังคม^๗ การส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณ การปกครองตามแนวทางของ พระพุทธศาสนาส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณในการพึงประสงค์ การกระทำ และการมีความ

^๖ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๖ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^๗ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

รับผิดชอบต่อการส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและความสามารถทางอารักขา เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและมีชีวิตที่มีคุณภาพการสนับสนุนการเติบโตทางจิตใจ^๘ การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการเติบโตทางจิตใจและการพัฒนาสุขภาพ โดยการสนับสนุนกิจกรรมทางจิตใจ เช่น การทำสมาธิ การสอนวิถีชีวิตที่ดี เพื่อให้ทุกคนมีความสุขและสุขภาพจิตที่ดี การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการสนับสนุน การเติบโตและพัฒนาดูแล และจิตใจ เพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน โดยการให้ทุกคนมีโอกาสและสิทธิในการพัฒนาตนเองและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับทุกคนในสังคม^๙

การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีการเน้นที่ความเมตตา ความเท่าเทียม และความยุติธรรม เพื่อสร้างสังคมที่สงบ พอเพียง และมีความสุขอย่างยั่งยืนให้กับทุกคนในสังคมโดยไม่ว่าจะเป็นคนในฐานะใด หรือกลุ่มสังคมใด ๆ อันนี้เป็นที่มาของหลักการ "ราชกุศล" หรือ "การปกครองด้วยคุณธรรม" ในประเทศไทยและหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นการนำหลักการพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการปกครองและการบริหารสังคมในทุกวันนี้^{๑๐}

๔.๑.๕ การจัดระเบียบทางสังคมของรัฐในพระไตรปิฎก

ผลการวิจัยพบว่า นอกจากการที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับสถาบันทางศาสนาแล้ว ผู้ปกครองก็มีหน้าที่ต่อธรรมะโดยตรง เช่นว่าเป็นธรรมาธิปไตย เคารพนับถือบูชายำเกรงธรรม ถือธรรมเป็นใหญ่เป็นหลักในกิจการทั้งปวง ให้ความคุ้มครองรักษาป้องกันอันชอบธรรมแก่ชนทุกหมู่เหล่า ในแคว้นแคว้น และรักษาความเป็นธรรม ไม่ให้มีการประพฤติหรือทำการอันผิดธรรมขึ้นในบ้านเมือง เป็นต้น ถ้าสรุปโดยย่อก็คงจะได้เป็น ๒ อย่าง อย่างที่ ๑ คือการอุปถัมภ์บำรุงคุ้มครอง อย่างที่ ๒ คือ การปรึกษาตบฟังธรรม นำเอาธรรมมาใช้ปฏิบัติ เพราะที่ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมด้วยตนเอง เป็นผู้มีธรรม ประพฤติชอบธรรม และปกครองแผ่นดินโดยธรรม ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองทั้งหมด^{๑๑}

๑. ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม^{๑๒} การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่คอยควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้อยู่ใน ระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่สังคมกำหนดไว้เพื่อให้สังคมมีระเบียบและดำรงอยู่ได้ การจัดระเบียบทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุม ปราบกฎการณ์ทางสังคมหลาย อย่างเริ่มต้นจากการสร้างกฎเกณฑ์

^๘ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^๙ ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๙ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๑๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๑๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๑ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๑๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

ข้อบังคับ ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อกันระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ก็คือ บรรทัดฐานของสังคมเมื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคม ขึ้นมาจำเป็นต้องสนับสนุนให้สมาชิกของสังคม ปฏิบัติตาม บรรทัดฐานของ สังคมก็คือ สถานภาพ และบทบาท

องค์ประกอบการจัดระเบียบสังคมเป็นสิ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม องค์ประกอบของการจัดระเบียบสังคม ได้แก่^{๑๓}

๑) บรรทัดฐานทางสังคม เกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน ซึ่งโดยปกติมนุษย์มักจะทำอะไรตามใจตัวเอง ดังนั้น สังคมจึงกำหนดกฎระเบียบแบบแผนขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้ประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคม

ประเภทของบรรทัดฐานทางสังคม แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑.๑) วิธีประชา เป็นแบบแผนในการปฏิบัติหน้าที่ที่ทุกคนในสังคมปฏิบัติกันโดยทั่วไปจนเกิดเป็น ความเคยชิน ไม่ต้องมีศีลธรรมและกฎหมายบังคับ ผู้ไม่ปฏิบัติตาม ก็ไม่ได้ รับโทษ เพียงแค่ถูกนินทา เช่น ในการรับประทานอาหาร ควรใช้ช้อนกลาง ตักอาหาร หากไม่ใช้ช้อนกลางก็ไม่มีผิด เป็นแค่ถูกตำหนิว่า ไม่มี มารยาทในการรับประทานอาหาร วิธีประชาแต่ละสังคม มีความแตกต่างกันไป แต่ละสังคม จึงทำให้มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป การประพฤติปฏิบัติต่างๆ ที่กระทำอยู่เป็นประจำจนเกิดความเคยชิน เช่น การกล่าวทักทาย แสดงความเคารพกับผู้ใหญ่ เป็นต้น

๑.๒) จารีต มีความหมายเหมือนคำว่า “ศีลธรรม” จารีตเป็นบรรทัดฐานที่ทุกคนในสังคม จะต้องกระทำเป็นประจำจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่จำเป็นต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวัสดิภาพของสังคม จารีตมีความสำคัญกว่าวิธีประชา เป็นเรื่องของความรู้สึกว่า สิ่งใดผิด สิ่งใดถูก ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมลงโทษ หรือได้รับการตำหนิอย่างรุนแรง การประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมที่เกี่ยวข้องกับระบบศีลธรรมและสวัสดิภาพของสังคม ถ้าบุคคลใดละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากสังคม หรือถูกติเตียนอย่างรุนแรง ในสังคมไทยมีจารีตบางอย่างที่สำคัญมาก แม้มิได้นำไปบัญญัติเป็นกฎหมาย เช่น ความกตัญญู ระบบอาวุโส ความซื่อสัตย์ระหว่างสามี ภรรยา การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ ฯลฯ

๑.๓) กฎหมาย หมายถึง บรรทัดฐานที่กำหนดไว้ในระเบียบแบบแผน ซึ่งผู้มีอำนาจทางการปกครองบ้านเมืองได้กำหนดขึ้น เพื่อบังคับให้บุคคลปฏิบัติตามหรือห้ามมิให้กระทำ

^{๑๓}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๓ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามบทบัญญัติ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับของรัฐที่ตราขึ้น โดยมีผู้มีอำนาจรัฐหรือตราขึ้นจากเจตนาของบุคคลในรัฐ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ เช่น ปรับ จำคุก กักขัง ริบทรัพย์สิน ประหารชีวิตบรรทัดฐานทางสังคม มีทั้งวิถีประชา และจารีตแล้ว แต่ต้องมีกฎหมายเพื่อบังคับใช้ด้วย เพราะ กฎหมายมีความสำคัญดังนี้

(๑) สังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่แตกต่างกัน มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่ม อยู่เสมอ กฎหมายจึงมีความสำคัญ ในการขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น หากไม่มีกฎหมาย กลุ่มก็จะต้องขจัดความขัดแย้งกันเอง ตัดสินกันเองเป็นส่วนตัว ซึ่งจะไม่มีความยุติธรรมต่อคู่ ขัดแย้ง

(๒) วิถีประชา และจารีต มีลักษณะถาวรยาวนาน เปลี่ยนแปลงยาก ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่กฎหมายจะเปลี่ยนแปลง ให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ได้เร็วกว่า

(๓) กฎหมายมีอำนาจบังคับ มีบทบัญญัติลงโทษ มีเจ้าหน้าที่ จัดการ กับผู้ทำผิดกฎหมาย วิถีประชาและจารีตไม่มีอำนาจบังคับ สถานภาพ คือตำแหน่งที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคมบรรทัดฐานทางสังคม คือ แบบแผน กฎเกณฑ์ข้อบังคับ หรือ มาตรฐาน ในการปฏิบัติของคนในสังคมซึ่งสังคมยอมรับว่าสมควรจะปฏิบัติ เช่น บิดา มารดา ต้องเลี้ยงดูบุตร บุตรต้องมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ข้าราชการต้องบริการประชาชน พระสงฆ์ต้องรักษาศีลและเป็นที่ยิ่งทางใจ ของประชาชน ฯลฯ^{๑๔}

๒) สถานภาพ ในแต่ละสังคมที่เราพบเห็นนั้น เมื่อดูผิวเผินก็จะพบคนและกลุ่มคนมากมาย ซึ่งต่างก็มีการกระทำโต้ตอบกัน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมตามตำแหน่งและหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ โดยสถานภาพแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท

๒.๑) สถานภาพที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด (Ascribed Status) เป็นสภาพที่ได้มาโดยสังคมเป็นผู้กำหนด หรือเป็นสถานภาพที่ไม่อาจเลือกทางชีวภาพ เช่น สถานภาพทางวงศ์วานญาติ สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางเชื้อชาติ สถานภาพทางถิ่นกำเนิด สถานภาพทางชนชั้นทางสังคม

^{๑๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๔ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

๒.๒) สถานภาพที่ได้รับมาภายหลัง (Achieved Status) เป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นได้รับมาภายหลังจากการกระทำ แสวงหาหรือทำงานตามความสามารถของตน เช่น สถานภาพการสมรส สถานภาพทางการศึกษา สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางการเมือง

๓) บทบาท คือ การแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำตามสถานภาพที่สังคมกำหนด สถานภาพและบทบาทจะมีความเกี่ยวข้องกันเมื่อพูดถึงสถานภาพก็จะพูดถึงบทบาทไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าบทบาท คือ ตำแหน่ง สิทธิ และ หน้าที่ของบุคคลแต่ละคน

๒. พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม

การจัดระเบียบสังคม โดยทั่วไป หมายถึง การทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข องค์ประกอบการจัดระเบียบสังคมในทางสังคมวิทยาจะประกอบด้วย วัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม นิเวศวิทยา ครอบครัว ศาสนา เศรษฐกิจและการเมืองในทางพระพุทธศาสนา มีหลักการสอนและหลักปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมากที่สุดคือ คำสอนและหลักปฏิบัติในชั้น “ศีล” เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย วาจาเป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน^{๑๕} การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของหมู่ การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่ชนนั้น และแก่ความสุขแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่ชน อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจการที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป ศีลพื้นฐานหรือขั้นต้นที่สุด คือศีล ๕ ^{๑๖}

อย่างไรก็ตามปัญหาวิกฤตทางสังคมต่างๆ นั้น เกิดขึ้นจาก ”คน” ดังนั้นการที่จะดำเนินการไม่ให้สังคมเกิดความวุ่นวายหรือเกิดวิกฤติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาที่เป็นต้นเหตุ นั้นคือ “คน” เป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งปวง การดำเนินการจัดสังคมให้เป็นระเบียบจะดำเนินการอยู่ ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ การควบคุมพฤติกรรมของคน ในทางโลก เครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคน ก็คือ ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ส่วนในทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า “ศีล” เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคน ศีลแบ่งออกเป็น

^{๑๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๑๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

๒ ระดับ ระดับที่หนึ่ง ระดับธรรม คือ เป็นข้อแนะนำสั่งสอน หรือหลักของความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม เช่น โอวาทปาฏิโมกข์ กฎแห่งกรรม เป็นต้น ระดับที่สอง ระดับวินัย คือเป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติไว้ คำว่าวินัย มีความหมายอยู่ ๒ นัยคือ^{๑๗}

๑) การฝึกให้มีความประพฤติและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการบังคับควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน รวมทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่างๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของตนและกิจการของสังคม

๒) ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ที่วางไว้เป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกคนหรือใช้บังคับควบคุมตนตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคนและกิจการของสังคมให้เรียบร้อยดีงาม ดังนั้น ความสำคัญในการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีล แยกออกเป็น ๒ ด้าน คือ การฝึกหัดขัดเกลาตนเอง และการคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคม^{๑๘}

ศีลในระดับวินัย เรียกว่า คีหิวินัย พระธรรมปิฎกกล่าวถึงวินัยชาวพุทธ ที่จะต้องปฏิบัติเป็นมาตรฐาน ดังนี้คือ

กฎที่ ๑: เว้นจากความชั่ว ๔ ประการ คือ

๑) กุศลกรรมบท ๑๐ ได้แก่ ทางกาย ๓ ประการ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากความประทุษร้ายในกาม ทางวาจา ๔ ประการ คือ เว้นจากการกล่าวเท็จ เว้นจากการกล่าวส่อเสียด เว้นจากการกล่าวคำหยาบ และเว้นจากการกล่าวเพ้อเจ้อ ทางใจ ๓ ประการ คือ เว้นจากความโลภ เว้นจากการพยาบาท และเว้น จากความหลงผิด

๒) เว้นจากอคติ ๔ คือ ลำเอียงเพราะชอบ ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะกลัว ลำเอียงเพราะเขลา

๓) เว้นจากอบายมุข ๖ คือ ไม่ดื่มของมึนเมาทุกชนิด ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เที่ยวดูการมหรสพต่าง ๆ ไม่เล่นการพนัน ไม่คบคนชั่ว เป็นมิตรและไม่เกียจคร้านทำงาน

๔) ปฏิบัติตามทิศ ๖ เป็นต้น

กฎที่ ๒ เตรียมทวนชีวิต ๒ ด้าน คือ

^{๑๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๒ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๑๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๓ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

๑. เลือกสรรคนที่จะเสวนา คบคนที่จะนำชีวิตไปในทางแห่งความเจริญและสร้างสรรค์ โดยหลักเว้นมิตรเทียม คบหามิตรแท้คือ

๑.๑) รู้ทันมิตรเทียม ๔ ประเภท คือ

(๑) คนปอกลอก มีลักษณะ ๔ คือ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว, ยอมเสียน้อย โดยหวังเอามาก, ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน และคบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

(๒) คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ ดีแต่ใช้ของหมดแล้วมาปราศรัย, สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้ และเมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง

(๓) คนหัวประจบ มีลักษณะ ๔ คือ จะทำชั่วก็เห็นด้วย, จะทำดีก็เห็นด้วย, ต่อหน้าสรรเสริญ และลับหลังนินทา

(๔) คนชวนฉิบหาย มีลักษณะ ๔ คือ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา, คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน, คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น และคอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

๑.๒) รู้ถึงมิตรแท้ ๔ ประเภท คือ

(๑) มิตรมีอุปการะ มีลักษณะ ๔ คือ เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน, เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน, เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักได้ และมีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

(๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ ๔ คือ บอกความลับแก่เพื่อน, รักษาความลับของเพื่อน, มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง และแม้ชีวิตก็สละให้ได้

(๓) มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ ๔ คือ จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปราม, แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี, ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง และบอกทางสุขทางสวรรค์ให้

(๔) มิตรมีใจรัก มีลักษณะ ๔ คือ เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ, เพื่อนมีสุข พลอยยินดีด้วย, เขาติเตียนเพื่อนช่วยยับยั้งแก้ไขและเขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

๒. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ ด้วยสัมมาชีพ ดังนี้^{๑๙}

ขั้นที่ ๑ ขยันหมั่นทำงานเก็บออมทรัพย์ ตั้งฝั่งเก็บรวบรวมน้ำหวาน

ขั้นที่ ๒ เมื่อทรัพย์มากมาย พึงวางแผนใช้จ่ายคือ

^{๑๙}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๔ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

- แบ่ง ๑ ส่วน เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนเกี่ยวข้อง ทำความดี
- แบ่ง ๒ ส่วน ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ
- แบ่ง ๓ ส่วน เก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิตและกิจการคร่าวจำเป็น

สรุปประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “**การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา**” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางการปกครองที่มุ่งเน้นไปที่ ธรรม คุณธรรม และ ความร่วมมือ ของ ผู้ปกครอง และ ประชาชน มุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางความวุ่นวายและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน แนวคิดการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา หรือ ธรรมาธิปไตย แปลงประกายความหวัง เสนอแนวทางสู่สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืนแก่นแท้ของธรรมาธิปไตย มุ่งเน้นไปที่ ธรรมะ หลักความถูกต้องดีงาม เป็นรากฐานในการปกครอง ผู้ปกครองยึดธรรมะเป็นแนวทาง ปกครองด้วยความยุติธรรม มุ่งประโยชน์สุขของประชาชน คุณธรรม เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทาง ผู้ปกครองควรประพฤติปฏิบัติตาม ทศพิธราชธรรม คุณธรรม 10 ประการที่ควรมีในตัวผู้นำ ได้แก่ เมตตา กรุณา อุเบกขา ศีล สัตย์ อหิงสา ขันติ อักโกธะ อวิหิงสา สัจจ และอายุติประชาชน ฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ควรเคารพกฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมตัวอย่างที่ประจักษ์ ย้อนไปในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมะ ยึดหลักทศพิธราชธรรม สร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้กับประชาชนในยุคปัจจุบัน หลายประเทศทั่วโลก นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการปกครองประชาชนอยู่ดีมีสุขประเทศชาติ เจริญก้าวหน้าอย่างไรก็ตามการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้ปกครอง ประชาชน และทุกภาคส่วน ร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม ปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมประโยชน์ของการปกครองตามแนวพุทธ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างสังคมที่มั่นคง ส่งเสริมสันติสุขในโลกการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในอดีต แต่เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน และอนาคตด้วยพลังของธรรมะ คุณธรรม และความร่วมมือ สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืน จึงเป็นไปได้

๒) ประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ“พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “**หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ประยุกต์ใช้ในการปกครอง**” สามารถวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

ผลการวิจัย การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างสังคมที่มีความสงบและเจริญรุ่งเรือง โดยการปฏิบัติตามคำสอนและคำแนะนำของพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจและการประพฤติปฏิบัติที่ดีในสังคม นี้คือบางตัวอย่างที่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง ดังนี้

๑. การสร้างสันติภาพและการทำงานร่วมกัน หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการสร้างสันติภาพและความสอดคล้องในสังคม การปกครองตามแนวทางนี้จะให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองสำหรับทุกคนในสังคมการสร้างสันติภาพและการทำงานร่วมกันเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายและแนวคิด ดังนี้^{๒๐}

๑.๑ สันติภาพ (สุขภาพจิต) ในพระพุทธศาสนา, สันติภาพหมายถึงการมีความสงบและสุขในใจที่มาจากการปล่อยวางอุปสรรคและความกระทำให้เป็นที่ไม่พอใจ เมื่อมีสันติภาพแล้วจะช่วยให้ผู้ฝึกศาสนามีสุขภาพจิตที่ดีและเสถียร การทำงานร่วมกัน (ภาคิมนุษย์) หลักธรรมของภาคิมนุษย์หมายถึงความเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันของทุกสิ่งมีชีวิตในโลก พระพุทธศาสนาสอนให้เราเห็นความสำคัญของการให้กำเนิดภาคิมนุษย์และการสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อทุก ๆ สิ่งมีชีวิต ความเข้าใจและความเมตตา ภาคิมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอย่างไม่แยกจากกัน การเข้าใจและความเมตตาต่อผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสันติภาพและความรักในสังคมการปล่อยวาง

๑.๒ (เพื่อการสันติภาพ) การปล่อยวางหมายถึงการยอมรับความจริงและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถควบคุมได้ การสร้างสันติภาพต้องผ่านการปล่อยวางความพยายามในการควบคุมและความคาดหวัง หลักธรรมเหล่านี้ให้แนวทางในการสร้างสันติภาพและความเข้าใจในสังคม การปกครองตามหลักธรรมนี้จะส่งผลให้มีความสันติภาพและความสุขในสังคมและช่วยสร้างสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

๑.๓ การให้ความเท่าเทียมและความยุติธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม การปกครองตามแนวทางนี้จะสนับสนุนให้ทุกคนได้รับโอกาสและสิทธิเท่าเทียม และปฏิบัติตามหลักการยุติธรรมในการดำเนินการทางการเมืองและการประชุมสภา การให้

^{๒๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๕ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายและแนวคิด^{๒๑}

๑.๔ ความเท่าเทียม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจถึงความเท่าเทียมของทุกๆ สิ่งมีชีวิต ทุกคนมีค่าและสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะสังคม ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเท่าเทียมในทุก ๆ ด้านของชีวิต ความยุติธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราปฏิบัติตามความยุติธรรมในทุกๆ กรณี ความยุติธรรมหมายถึงการกระทำตามหลักการและคุณธรรม และไม่มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เราต้องปฏิบัติตามความยุติธรรมในการจัดการ การตัดสินใจ และการปฏิบัติต่อผู้อื่น การสนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม หลักธรรมนี้สอนให้เราสนับสนุนการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรม โดยการเสริมสร้างนโยบายและกิจกรรมที่ส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น การสนับสนุนการศึกษา เพศเท่าเทียม และการทำงานที่มีเงื่อนไขที่ยุติธรรม การปลดปล่อยจากความทุกข์ การเป็นศรัทธาต่อความเท่าเทียมและความยุติธรรมเชื่อมโยงกับการปลดปล่อยจากความทุกข์ ความทุกข์เกิดขึ้นเมื่อมีความไม่เท่าเทียมและความยุติธรรม เราสามารถปลดปล่อยความทุกข์โดยการสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรม หลักธรรมเหล่านี้สอนให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม การปกครองตามหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยสร้างสังคมที่มีความสงบและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนโดยที่ทุกคนสามารถมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมในการพัฒนาชีวิตและสร้างความสุขในสังคมได้^{๒๒}

๑.๔ การสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพและความเข้าใจในตนเอง การปกครองตามแนวทางนี้จะสนับสนุนให้ทุกคนมีโอกาสและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะชีวิต การสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะการพัฒนาบุคลิกภาพช่วยให้เราเข้าใจและรักษาตนเองอย่างถูกต้อง และสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นด้วย นี่คือนโยบายและแนวทางที่พระพุทธศาสนาสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพ การตระหนักต่อตนเอง หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เรามีการตระหนักต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของเรารอง การตระหนักเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมคุณค่าและความเชื่อมั่น พระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจถึงคุณค่าของชีวิตและตนเอง และสร้างความเชื่อมั่นในตนเองโดยการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจและรับรู้ถึงความทุกข์ทรมานและความต้องการของผู้อื่น และสร้างความเคารพต่อผู้อื่นในทุก ๆ สถานการณ์ การ

^{๒๑}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๖ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๒๒}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

พัฒนาทักษะการสื่อสารและการสังเกต การสนับสนุนให้ผู้ฝึกศาสนาพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดีและการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถเข้าใจและเชื่อมโยงกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม การสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพในพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างพื้นฐานสำคัญในการเจริญเติบโตและเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านของชีวิต และช่วยให้เราสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง^{๒๓}

๑.๖ การสนับสนุนคุณธรรมและความเมตตา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของคุณธรรมและความเมตตาต่อผู้อื่น การปกครองตามแนวทางนี้จะสนับสนุนให้ผู้นำและสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามคุณธรรมและแสดงความเมตตาต่อผู้อื่นในการดำเนินชีวิตประจำวัน การสนับสนุนคุณธรรมและความเมตตาเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะคุณธรรมและความเมตตาเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติธรรม นี่คือความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนคุณธรรมและความเมตตาในพระพุทธศาสนา การสนับสนุนคุณธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราปฏิบัติตามหลักการและคุณธรรมที่ถูกต้อง เพื่อให้สร้างความดีและป้องกันความชั่ว คุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ การสนับสนุนความเมตตา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราสร้างความเมตตาและความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความเอาใจใส่ และความกรุณาต่อผู้อื่น การสนับสนุนการกระทำที่ดี (หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราปฏิบัติตามคุณธรรมและความเมตตาโดยการทำการกระทำที่ดีเพื่อผู้อื่นและสังคม การกระทำที่ดีเหล่านี้เป็นการสร้างความสุขและความสงบในสังคม การสนับสนุนการปลดปล่อยจากความทุกข์ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้เราพัฒนาคุณธรรมและความเมตตาเพื่อปลดปล่อยจากความทุกข์และความทรมาน การพัฒนาคุณธรรมและความเมตตาช่วยเราในการเข้าใจและปฏิบัติตามทางเบาะแสของพระพุทธศาสนาเพื่อปลดปล่อยจากวงจรของความทุกข์ การสนับสนุนคุณธรรมและความเมตตาในพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบและเจริญรุ่งเรือง และช่วยให้เราเจริญเติบโตในทางจิตใจและพัฒนาสู่ความเข้าใจและความสุขที่แท้จริง การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาต้องการความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสันติภาพอย่างยั่งยืน^{๒๔}

สรุปประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “**หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ประยุกต์ใช้ในการปกครอง**” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

^{๒๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๒๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๙ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

การปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีความหลากหลายตามบริบท และวัตถุประสงค์ของการปกครองเองครับ แต่มักจะมีหลักการหรือคุณลักษณะที่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองที่มีต่อธรรมชาติและความจริง นี่คือบางองค์ประกอบที่อาจพบเห็นในการปกครองที่ใช้หลักธรรมพุทธศาสนา

๑) ความเมตตาต่อการปกครองที่มีความเมตตาต่อทุกส่วนของประชาชน เพื่อให้มีความเป็นธรรมและสันติภาพในสังคม

๒) การพยายามในการเผยแผ่ความจริงกับการปกครองที่มีการค้นหาความจริงและประเมินสถานการณ์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสม

๓) ความสงบและความสุขของประชาชนกับการปกครองที่สร้างสถานการณ์ที่เป็นมิตรและสงบสุขในสังคม โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่ม

๔) คุณธรรมและจริยธรรมกับการปกครองที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม เพื่อให้มีการพัฒนาทางจิตใจและวัฒนธรรมที่ดี

๕) การสงวนสัตว์และธรรมชาติกับการปกครองที่เคารพสิทธิของสัตว์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๖) การปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิภาคและวัตถุประสงค์ของการปกครองเองครับ แต่มักจะมีคุณลักษณะที่เน้นการเคารพความเป็นมนุษย์และการสร้างสังคมที่สุขสันต์และยั่งยืนในระยะยาว

๓ ประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “**ประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาหลักธรรมประยุกต์กับการเมืองการปกครอง**” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัย การนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งต่อตัวเราเอง และสังคมโดยรวมประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเมืองและการปกครองอาจช่วยสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสันติภาพ โดยสนับสนุนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมโดยรวม เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความเป็นสิริมงคลสำหรับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนี้

๑) สร้างความสุขและความสงบในชีวิต การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เรามีความสุขและความสงบในใจ เนื่องจากเราได้มีพื้นฐานทางจิตใจที่เข้มแข็งและสามารถสร้างความสุขขึ้นมาในทุก ๆ สถานการณ์ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการสร้างความสุขและความสงบในชีวิตของเราและสังคมได้หลายวิธี เราสามารถดำเนินชีวิตตามหลักธรรมเหล่านี้ เช่น การตระหนักรู้ตนเอง เริ่มต้นด้วย

การตระหนักถึงความคิดและความรู้สึกของเราเอง การเข้าใจเราเองมากขึ้นจะช่วยให้เรามีความสุขและความสงบในชีวิต เนื่องจากเราจะสามารถรับมือกับอารมณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ การสร้างความเข้าใจและเคารพต่อผู้อื่น การพัฒนาความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นช่วยเราสร้างสัมพันธ์ที่ดีและสร้างสันติภาพในสังคม เราสามารถเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสร้างความสัมพันธ์ที่มีความรักและความเข้าใจ การกระทำที่ดี การกระทำที่ดีและการช่วยเหลือผู้อื่นช่วยเพิ่มความสุขและความสงบในชีวิตของเราเองและผู้อื่น เพราะการทำความดีได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและรับความรักและความเคารพจากผู้อื่น การปล่อยวาง การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราเรียนรู้วิธีการปล่อยวางความทุกข์และความรุนแรงในชีวิต การยอมรับสถานการณ์ในปัจจุบันและไม่ยึดติดกับความเครียดและกังวล ช่วยสร้างความสงบในใจ การปฏิบัติตามคุณธรรม การปฏิบัติตามคุณธรรมช่วยเราสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรม การมีความสุจริตและรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมช่วยสร้างสันติภาพและความสุขที่ยั่งยืนในชีวิตของเรา การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราสร้างความสุขและความสงบในชีวิตได้อย่างแท้จริง ซึ่งการเริ่มต้นด้วยตัวเราเองและการแบ่งปันความรู้สึกและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมนี้ให้กับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ^{๒๕}

๒) สร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยเราในการเข้าใจและเคารพผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างสันติภาพในสังคม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยในการสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นได้หลากหลายวิธี เราสามารถทำได้โดยการฟังและเข้าใจ ใช้หลักธรรมเพื่อให้เราเปิดใจและฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้อื่นโดยไม่ตัดสินค่าความเป็นไปได้เลย การสื่อสารที่ชัดเจนและเอาใจใส่ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราเป็นผู้สื่อสารที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น โดยเราจะพูดด้วยคำพูดที่สุภาพและไม่เจตนาทำร้าย การตระหนักถึงความแตกต่าง การใช้หลักธรรมเพื่อเรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างในวัฒนธรรม ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้อื่น การสนับสนุนและกำลังใจ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราสนับสนุนและกำลังใจผู้อื่นในการต่อสู้กับความท้าทายและปัญหาในชีวิต การสร้างสันติภาพและความสัมพันธ์ที่ดี การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยในการสร้างสังคมที่มีความสงบและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยการแสดงความเคารพและความเข้าใจในทุก ๆ สถานการณ์การเป็นตัวอย่างด้านพฤติกรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นการเป็นตัวอย่างในการฟังพาและต่อต้านความยุติธรรม ทำให้เรามีอิทธิพลต่อผู้อื่นในการสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยให้เราสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลให้มีสังคมที่มีความสงบและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน^{๒๖}

^{๒๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๒๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๑ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

๓) ส่งเสริมพัฒนาการส่วนตัว การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราพัฒนาการตัดสินใจที่ดี และการมีวินัยในชีวิตประจำวัน เราจะมีชีวิตประจำวันที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากขึ้น การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการส่วนตัวของเราอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาคุณธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความเท่าเทียม และความเมตตา ซึ่งช่วยสร้างฐานะบุคลิกภาพที่ดีและเป็นที่ยอมรับ การเสริมสร้างความสุข การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการพัฒนาความสุขภายใน เช่น การฝึกสมาธิและการปฏิบัติธรรมที่เป็นประจำ ซึ่งช่วยให้เรามีความสุขและความสงบในใจ การพัฒนาสมรรถนะ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ซึ่งทำให้เราเติบโตและเจริญเติบโตในทางที่เราตั้งใจ การสร้างความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม การรับผิดชอบต่อทำให้เรามีการกระทำอย่างมีความสำเร็จและสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาการสังเกต การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการพัฒนาการสังเกตและการรับรู้ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาตนเองและความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลก การพัฒนาการเรียนรู้ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าใจ โดยการตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามการเรียนรู้ตามหลักธรรมที่เราต้องการปฏิบัติ การปฏิบัติตามหลักธรรมไม่เพียงช่วยในการสร้างพัฒนาการส่วนตัวของเราเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นด้วย

๔) สร้างสังคมที่เข้มแข็งและสร้างเสริมความเท่าเทียม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรม ทำให้ทุกคนได้รับการเท่าเทียมและมีโอกาสพัฒนาตนเองในสังคม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสร้างเสริมความเท่าเทียมได้โดยมีวิธีการหลากหลาย เช่น การสนับสนุนความเท่าเทียม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สอนให้เราเข้าใจและเคารพต่อความแตกต่างของผู้คน และสนับสนุนให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและสิทธิ นอกจากนี้ การสนับสนุนการเปิดโอกาสให้แก่กลุ่มที่มีพื้นฐานทางสังคมอ่อนแอ เพื่อให้พวกเขามีโอกาสที่เท่าเทียมกับผู้อื่นก็เป็นสิ่งสำคัญ การสร้างความเข้าใจและความเอาใจใส่ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราเข้าใจและเอาใจใส่กับความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น การสร้างสังคมที่มีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและการยอมรับความแตกต่างช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเอาใจใส่ต่อกัน การสนับสนุนการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเชิงรุกของการทำงานร่วมกันช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเท่าเทียม การสนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ การสนับสนุนโครงการและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะชีวิตช่วยให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการพัฒนาตนเองและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างโอกาสเท่าเทียม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างโอกาสและสิ่งส่งเสริมที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการมากที่สุดช่วยเพิ่ม

โอกาสและเสริมความเท่าเทียมในสังคม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสร้างเสริมความเท่าเทียมเป็นกระบวนการที่ต้องมีการมุ่งมั่นและร่วมมือกันของทุกคนในชุมชนหรือสังคม^{๒๗}

๕) ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของสังคม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้สังคมมีการเจริญเติบโตทางอารมณ์และจิตใจ เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ดีและการทำงานร่วมกันอย่างสมดุล การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของสังคมได้อย่างมากมาย ดังนี้ สร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ โดยมีความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น การฝึกสมาธิและการเป็นอยู่ในปัจจุบันช่วยให้เรามีความสุขและสงบในใจ สนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม การสนับสนุนความเท่าเทียมและความเป็นธรรมช่วยให้ทุกคนมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาตนเอง สร้างสังคมที่เชื่อมโยงและร่วมมือกัน การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างสังคมที่มีการเชื่อมโยงและการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนและส่งเสริมความเข้าใจและความเอาใจใส่ต่อกันช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างสันติภาพในสังคม สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนา การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของบุคคลในสังคม โดยการสนับสนุนการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับความเจริญรุ่งเรืองของสังคม สร้างสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างสังคมที่มีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเจริญเติบโต โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เสถียร การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างสังคมที่เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน โดยช่วยสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนรู้ และความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม^{๒๘}

๖) ลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม เนื่องจากเราจะมี การพิจารณาและเคารพต่อความแตกต่างของความคิดและวัฒนธรรมของผู้อื่นอย่างมากขึ้น การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ การเรียนรู้และเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยให้เราเรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างของคนและวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดการเกิดข้อขัดแย้งและความขัดแย้งที่มาจากความไม่เข้าใจ การสร้างความเข้าใจและความเอาใจใส่ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างความเข้าใจและความเอาใจใส่ต่อผู้อื่น การสนับสนุนการสื่อสารเปิดเผยและการแสดงความเข้าใจช่วยลดความขัดแย้ง การสนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม โดยการสนับสนุนสิทธิและเสรีภาพของทุกคน เช่น

^{๒๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๓

^{๒๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๓ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๓

การสนับสนุนสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ การสร้างสันติภาพและการแก้ไขขัดแย้ง การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการสร้างสันติภาพและการแก้ไขขัดแย้ง โดยการสนับสนุนการสนทนาและการต่อรองอย่างสุภาพและไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง การสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการพัฒนาบุคลิกภาพและสร้างความเข้าใจในกลุ่มและสังคม ทำให้มีการยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างของคนและความต่างกันทางวัฒนธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมโดยทำให้มีการเข้าใจและการยอมรับถึงความแตกต่าง ส่งผลให้มีสังคมที่มั่นคงและเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ โดยทั้งนี้การเริ่มต้นด้วยตัวเองและการแบ่งปันคุณธรรมนี้ให้กับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ดีและยั่งยืน^{๒๙}

สรุปประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม **“ประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาหลักธรรมประยุกต์กับการเมืองการปกครอง”** สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) สร้างสันติภาพและความสงบในสังคมกับการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยสร้างสันติภาพและความสงบในสังคม โดยการเน้นการเห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น และการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในปัญหาทางสังคม

๒) สร้างความยุติธรรมและเท่าเทียมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้มีการปกครองที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม

๓) การเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอาจช่วยเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมในการดำเนินการของรัฐบาลและบุคคลในตำแหน่งสำคัญ

๔) การสนับสนุนสิทธิและความเสมอภาคกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนให้เคารพสิทธิและความเสมอภาค การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างระบบที่เป็นธรรมและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน

๕) การสนับสนุนความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยกับการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยในการโต้แย้งและการแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม

^{๒๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๔ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๓

๔) ประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ“พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการพัฒนาการเมืองการปกครอง” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเมืองและการปกครองสามารถมีผลที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เจริญรุ่งเรืองและมีความยุติธรรมมากขึ้น การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ในการพัฒนาการเมืองและการปกครองช่วยสร้างระบบการเมืองที่เป็นมนุษย์และเป็นธรรม การสร้างสังคมที่มีความเป็นสิริมงคลสำหรับทุกคนในสังคม โดยการให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการสร้างความเข้าใจในการตัดสินใจของรัฐบาลโดยเป็นธรรมและโปร่งใส การสนับสนุนความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในระบบการเมือง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างระบบการเมืองที่เป็นธรรมและโปร่งใส ดังนี้^{๓๐}

๑) ความเท่าเทียมและความยุติธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมเกี่ยวกับความเท่าเทียมและความยุติธรรมช่วยสร้างระบบการปกครองที่เป็นธรรมและความเท่าเทียมต่อทุกคนในสังคม ทั้งการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรและโอกาสให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมในหลาย ๆ ด้านทั้งการเสริมสร้างการเข้าใจและความเคารพ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่นโดยการสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การสนับสนุนความเท่าเทียมในโอกาส การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งช่วยสร้างสังคมที่เป็นธรรมและไม่มีความยุติธรรม การสนับสนุนความยุติธรรมในการตัดสินใจ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนความยุติธรรมในการตัดสินใจโดยการสนับสนุนการตัดสินใจที่เป็นธรรมและไม่มีการเลือกปฏิบัติตามความลำบากหรือความยุติธรรมขัดแย้ง การสนับสนุนความเท่าเทียมในการเข้าถึงกฎหมาย การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนความเท่าเทียมในการเข้าถึงกฎหมายและการยุติธรรม โดยการสนับสนุนการให้ความเป็นธรรมในการตรวจสอบและการพิจารณาคดีต่าง ๆ โดยไม่มีการเอื้ออำนาจหรือความยุติธรรมขัดแย้ง การสนับสนุนความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาและสิทธิศักดิ์อื่น ๆ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาและสิทธิศักดิ์อื่น ๆ โดยการสนับสนุนการพัฒนาและการเสริมสร้างทักษะและความสามารถของทุกคนในสังคม การปฏิบัติตาม

^{๓๐}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

หลักธรรมช่วยในการสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม โดยสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและการดำเนินชีวิตอย่างมีความเป็นอิสระและไม่มีการล่วงละเมิดใด ๆ^{๓๑}

๓) การเสริมสร้างความเข้าใจและการเอาใจใส่ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยในการสร้างความเข้าใจและความเอาใจใส่ในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยการสนับสนุนการสื่อสารอย่างเปิดเผยและการยอมรับความแตกต่างเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มและความเอาใจใส่ต่อผู้ประกอบหน้าที่ได้รับผลกระทบ การเสริมสร้างความเข้าใจและการเอาใจใส่เป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนจากการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ดังนี้ การสนับสนุนการสื่อสารและการเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารและการเข้าใจระหว่างบุคคล โดยการสนับสนุนการฟังและการแสดงความเข้าใจต่อความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่าง การสร้างเครือข่ายและความเชื่อมโยง การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างเครือข่ายและความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในสังคม โดยการสนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มและการสร้างความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ การสนับสนุนความเข้าใจต่อความแตกต่าง การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่ม โดยการสนับสนุนการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มอื่น ๆ การสนับสนุนความเอาใจใส่และการช่วยเหลือ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนความเอาใจใส่และการช่วยเหลือต่อผู้อื่นในสังคม โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันในโครงการช่วยเหลือและการสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการ การสนับสนุนการฟื้นฟูและการพัฒนา การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูและการพัฒนาของบุคคลและกลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยการสนับสนุนการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจให้กลับมามีชีวิตที่ดีอีกครั้ง การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและความเอาใจใส่ต่อผู้อื่น โดยสนับสนุนการสื่อสารและความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในสังคมและการสนับสนุนความเข้าใจและการช่วยเหลือต่อกันในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ^{๓๒}

๓) การสร้างสันติภาพและการร่วมมือ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสันติภาพและการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งทางการเมือง โดยการสนับสนุนการสนทนาและการต่อรองอย่างสุภาพและไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสันติภาพและการร่วมมือในสังคมได้ ดังนี้ การสนับสนุนการเข้าใจและการยอมรับความแตกต่าง หลักธรรมของการเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยการสนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจและความเห็น

^{๓๑}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๓๒}ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๒ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

อกเห็นใจต่อความแตกต่างเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสันติภาพในสังคม การสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาและการต่อรอง การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาและการต่อรองอย่างสุภาพและเปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและขัดแย้งในสังคม การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและการทำงานร่วมกัน การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะและการทำงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มในสังคม โดยการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การสนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรม หลักธรรมของความเท่าเทียมและความยุติธรรมช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการร่วมมือและการทำงานร่วมกันโดยไม่มีอคติหรือความเลวร้ายจากฝ่ายใด ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในสังคม การสนับสนุนความเอาใจใส่และการช่วยเหลือต่อกัน การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนความเอาใจใส่และการช่วยเหลือต่อกันในสังคม โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการ และการสนับสนุนการเพิ่มความร่วมมือในโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสันติภาพและการร่วมมือในสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีความมั่นคงและเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน^{๓๓}

๔) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาส การปฏิบัติตามหลักการช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้แก่ทุกคนในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาทางการเมือง โดยการสนับสนุนการพัฒนาการเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เสถียร การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสเป็นหลักการที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นกันเองและยั่งยืน การปฏิบัติตามหลักการช่วยสนับสนุนดังนี้ การสนับสนุนการมีส่วนร่วม การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกคนในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อชุมชนหรือสังคม โดยการสนับสนุนการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีความสามารถและคุณสมบัติที่เหมาะสม การสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส การปฏิบัติตามหลักการช่วยสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ในสังคมให้เท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติตามฐานะสังคมหรือฐานะทางเพศ การสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะและความสามารถ การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะและความสามารถของทุกคนในสังคม โดยการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในสังคม^{๓๔} การสนับสนุนการชุมชนและการทำงานร่วมกัน การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการสร้างชุมชนและการทำงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มในสังคม โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบุคคล การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การนำหลักการมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วม

^{๓๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๓ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๓๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๔ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

ของทุกคนในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชุมชนหรือสังคม โดยการสนับสนุนการตัดสินใจที่เป็นอิสระและไม่มีการล่วงละเมิดใด ๆ และการสนับสนุนการให้ความเห็นนอกเหนือใจและความเข้าใจต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้น ๆ การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้แก่ทุกคนในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นกันเองและยั่งยืน^{๓๕}

๕) การสนับสนุนการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนการปรับตัวและการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะและการเลือกตั้งที่เป็นธรรม การสนับสนุนการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลดีต่อสังคม การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยในการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบได้ เช่น การส่งเสริมความซื่อสัตย์และความโปร่งใส การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการพัฒนาอำนาจที่มีความรับผิดชอบโดยการส่งเสริมความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรและผู้บริหารในการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบ การสนับสนุนการตัดสินใจที่เป็นธรรม^{๓๖} การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่เป็นธรรมและมีความรับผิดชอบ โดยการสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการทำงานร่วมกันและการสร้างความไว้วางใจ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการทำงานร่วมกันและการสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคลากรและผู้บริหาร^{๓๗} ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบในองค์กร การสนับสนุนการเป็นตัวแทนสำหรับสังคม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการเป็นตัวแทนสำหรับสังคมโดยการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่กำลังพัฒนา การปฏิบัติตามหลักธรรมช่วยสนับสนุนการสร้างอำนาจที่มีความรับผิดชอบในสังคม โดยสร้างพื้นที่ที่เป็นสิ่งดี ๆ และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในองค์กรและในชุมชน การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเมืองและการปกครองช่วยสร้างสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมีความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๓๘}

๔) สรุปประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธ

^{๓๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๕ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๓๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๖ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๓๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๓๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

รัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการพัฒนาการเมืองการปกครอง” สามารถสรุปประเด็นวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) ความเท่าเทียมและความยุติธรรมกับการสร้างระบบการปกครองที่มีการให้เสียเป็นเท่ากัน โดยการส่งเสริมความเท่าเทียมทางการเข้าถึงบริการสาธารณะและสิทธิมนุษยชน เช่น การให้สิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรสาธารณะและการแจกแจงรายได้

๒) การสร้างการตัดสินใจที่เป็นธรรมกับการให้โอกาสให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญของรัฐบาล และการสนับสนุนการประชาธิปไตยที่ให้เสียงสำหรับทุกคน เช่น การสร้างกฎหมายและนโยบายที่เป็นธรรมและประชาธิปไตย

๓) การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับการสร้างระบบการกำกับดูแลและการรับรองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและความยุติธรรม เช่น การสร้างกลไกการร้องเรียนและการเข้าถึงยุติธรรม

๔) การส่งเสริมการเกิดการแก้ไขขัดแย้งอย่างสันติภาพกับการสนับสนุนการนำเสนอและการใช้วิธีการแก้ไขขัดแย้งที่เป็นธรรมและไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การส่งเสริมการสร้างความเข้าใจและการพูดคุยระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้งกัน

๕) การสร้างวัฒนธรรมการปกครองที่โปร่งใสและโปร่งแสง: การสร้างวัฒนธรรมของการปกครองที่โปร่งใส โปร่งแสงและมีความโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในระบบการปกครอง การสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน: การสร้างนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและการพัฒนาในระยะยาว

๕) ประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๕ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ปกครองประชาชน” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัย การส่งเสริมและพัฒนาการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม กับการกำเนิดรัฐในพระไตรปิฎก มีการปกครองเป็นระเบียบ เพื่อสวัสดิภาพของชนในสังคม”^{๓๙} คำว่ารัฐตรงกับภาษาบาลีว่า รัฐญ แปลว่า ประเทศ หรือ แวนแคว้น^{๔๐} องค์ประกอบที่สำคัญของรัฐออกได้เป็น ๔ ประการ

^{๓๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๙ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๑ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

คือ ประชาชน ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย นักรัฐศาสตร์ได้พยายามแสวงหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “รัฐ” กำเนิดมาได้อย่างไรนานนับศตวรรษแล้ว จึงเกิดทฤษฎีมากมายที่อธิบายถึงกำเนิดของรัฐ เช่น ทฤษฎีเทวสิทธิ์ ทฤษฎีสัญญาประชาคม ทฤษฎีพลังกำลัง ทฤษฎีธรรมชาติ ทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีนิติศาสตร์ ทฤษฎีชีวภาพ เป็นต้น

ในบรรดาสมมติฐานเหล่านี้ ข้อคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการน่าเชื่อถือที่สุด สอดคล้องกับความรู้อย่างใหม่มากกว่าสมมติฐานอื่น ๆ รัฐน่าจะกำเนิดมาจากสถาบันครอบครัว ต่อมาได้เติบโตกว้างขวางขึ้น ขยายตัวเป็นวงศ์वार เผ่าพันธุ์ มีลักษณะนิสัยใจคอเชื่อถือและเชื่อฟังผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสกว่า โดยเริ่มจากการเคารพบิดามารดาจนกลายมาเป็นสถาบันหรือสภาอาวุโสของเผ่าพันธุ์ทำหน้าที่ปกครองประชาชนที่เป็นสมาชิกของเผ่าพันธุ์นั้น^{๔๑}

ส่วนในทางพระพุทธศาสนามีผู้อธิบายถึงกำเนิดของรัฐมีลักษณะค่อนข้างไปทางทฤษฎีธรรมชาติ คือ เน้นที่สถาบัน เช่น ครอบครัว ว่าเกิดตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสสอนถึงเรื่องนี้โดยตรง เป็นแต่เพียงการนำคำสอนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาศึกษาเปรียบเทียบเท่านั้น^{๔๒} การนำเอาธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาถึงกำเนิดรัฐ ซึ่งพอจะวิเคราะห์ถึงคำสอนที่เกี่ยวกับกำเนิดรัฐได้ ๓ ประเด็น ดังนี้ คือ

๑) กำเนิดรัฐตามแนวคิดในอัครัญญสูตร ในพระสูตรนี้ได้กล่าวถึงกำเนิดของสังคมมนุษย์ แต่มิได้กล่าวถึงปฐมสภาวะของมนุษย์หรือของโลกตั้งแต่แรกเริ่มทีเดียว เพราะก่อนหน้าที่โลกจะพิภพนั้น แสดงว่าโลกเคยเจริญมาก่อนเมื่อโลกพิภพสัตว์โลกส่วนมากไปเกิดในชั้นอภิสรรพหิม เมื่อโลกกลับมาเจริญอีกครั้งหนึ่ง เริ่มแรกยังไม่ได้กำเนิดขึ้นเป็นสังคมหรือเป็นรัฐ ยังไม่มีการปกครองในสภาพดั้งเดิมของมนุษย์นั้นเป็นสภาพที่สงบสุข มนุษย์ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ต่อมาเกิดความโลภ ความเกียจคร้านขึ้นทำให้มีการสังฆอาหาร เกิดการแบ่งปันเขตแดนเพื่อครอบครองผลผลิต เกิดมีสถาบันครอบครัว^{๔๓} กิเลสตัณหา มานะทิฏฐิทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นในสังคมมนุษย์ การดูถูกดูหมิ่นกันระหว่างพวกที่มีผิวพรรณงามกับไม่งามนี้เป็นมานะ กิเลสทำให้เกิดการทำร้าย ทะเลาะวิวาทกันในสังคม จึงเกิดมีผู้ทำหน้าที่ในการระงับความขัดแย้ง คอยปกป้องคนดีลงโทษคนผิด เรียกว่าเกิดมีสถาบันผู้ปกครองขึ้นมา ผู้ปกครองทำหน้าที่ปกครองหมู่คณะโดยตั้งกฎเกณฑ์หรือกฎหมายขึ้นมา คำตัดสินของผู้ปกครองถือว่าเป็นบรรทัดฐานของกฎหมาย การปกครองโดยอำนาจของกฎหมายนี้เองถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกำเนิดรัฐ^{๔๔}

รัฐจึงเป็นสิ่งที่กำเนิดขึ้นมาเพื่อควบคุมสถานการณ์ความเลวร้ายในสังคม ความเลวร้ายเหล่านี้เป็นตัวบีบคั้นสังคมให้แสวงหาวิธีที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา ผู้ปกครองรัฐ คือทางเลือกที่สมาชิกของสังคมเห็นร่วมกันให้เป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐ เพื่อสกัดกั้นกิเลสอันมิชอบ

^{๔๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๓ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

จำกัดของมนุษย์ แต่รัฐสามารถทำได้เพียงควบคุมหรือสกัดกั้นกิเลสบางส่วนของมนุษย์เท่านั้น พอที่จะทำให้มนุษย์อยู่รวมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้กิเลสหมดไปจากมนุษย์ได้ จุดมุ่งหมายของรัฐเพียงเพื่อขจัดความเลวร้ายในสังคม และปกป้องคนดีให้อยู่กันอย่างสงบสุข หรืออาจจะกล่าวได้ว่ารัฐเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้มนุษย์พัฒนาตนเองให้บรรลุถึงเป้าหมายที่สูงสุดของชีวิตได้^{๔๕}

๒) กำเนิดรัฐตามหลักปฏิจสุมุปาบาท ตามหลักปฏิจสุมุปาบาทนี้ รัฐเกิดขึ้นมาจากกระบวนการที่อิงอาศัยกันเป็นรูปกระแส ถ้าหากกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ก็จะมีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เมื่อเห็นแก่ตัวก็กระทำในสิ่งต่าง เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดความเลวร้ายขึ้นในสังคม แต่ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นี้เกิดมาจาก อวิชชา ตัณหา อุปาทานของมนุษย์ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดสืบเนื่องมาจากตัณหา ก็เกิดตามมาเป็นกระบวนการ ทำให้เกิดความเลวร้ายต่าง ๆ ขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน (กิเลสภายใน) ของมนุษย์ กับสภาพแวดล้อมภายนอก (วัตถุภายใน) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐขึ้นมา รัฐ คือทางเลือกของสังคมที่สมาชิกของรัฐพร้อมใจกันเลือกขึ้นมาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความเลวร้ายที่เกิดจากกิเลสตัณหาของมนุษย์นั่นเอง^{๔๖}

ทฤษฎีทางการเมืองต่าง ๆ เมื่อจะอธิบายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางการเมือง มักจะมีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับปฐมสภาวะ หรือ สภาพเริ่มต้นดั้งเดิมของสิ่งนั้นๆ ในทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เกิดขึ้นเองอย่างลอย ๆ หรือเป็นสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์มาจากเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดาสามัญ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาก็เพราะมีเหตุมีปัจจัยอิงอาศัยกันและกันจึงเกิดมีขึ้น และการนำเอาหลักปฏิจสุมุปาบาทมาอธิบายถึงกำเนิดรัฐนั้น มิได้หมายความว่า เป็นการอธิบายถึงปฐมเหตุทีเดียว แต่เป็นการชี้ให้เห็นปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดรัฐขึ้นมา เหมือนกับการอธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้ต้นไม้งอกขึ้นมา มิได้หมายถึงแค่เพียงเมล็ดพืช แต่ยังหมายถึง ดิน น้ำ ปุ๋ย อากาศ อุณหภูมิอีกด้วย ว่าแต่ละอย่างล้วนเป็นปัจจัยของการเกิดขึ้นของต้นไม้ด้วยกันทั้งสิ้น และต่างก็มีความสัมพันธ์ต่อกัน^{๔๗}

การที่สิ่งทั้งหลายอิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้นนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ปฏิจสุมุปาบาท บ้าง อิทัปปัจจยตาบ้าง หรือเรียกว่าหลักปัจจัยการ ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในรูปของกฎธรรมชาติ หรือหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา หลักธรรมหมวดนี้มีความสำคัญมาก จะเห็นได้จากพระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดเห็นปฏิจสุมุปาบาท ผู้นั้นย่อมเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นย่อมเห็นปฏิจสุมุปาบาท” แต่เรื่องปฏิจสุมุปาบาทนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจค่อนข้างยาก เพราะเป็นธรรมที่ลึกซึ้ง ดังพระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ปฏิจสุมุปาบาทนี้เป็นธรรมลึกซึ้ง และปรากฏเป็นธรรมลึกซึ้ง เพราะไม่รู้ ไม่เข้าใจไม่แทงตลอดซึ่งปฏิจสุมุปาบาทนี้แหละ หมูสัตว์จึงวุ่นวายเหมือน

^{๔๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๒ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

เส้นด้ายที่ขอดกันยุ่งขมวดเหมือนกลุ่มด้ายที่ขอดเป็นปม เป็นเหมือนหม้อมุงกระต่ายและหม้อปล้อง ผ่านพ้นอบาย ทุกคติ วินิบาต และสังสารวัฏไปไม่ได้”^{๔๘}

แม้แต่พระพุทธองค์เองหลังจากตรัสรู้แล้ว ก็ทรงพิจารณาปฏิจจนูปาทานนี้ถึง ๗ วัน ปฏิจจนูปาทานมีองค์ประกอบ ๑๒ ประการ คืออวิชา - สังขาร - วิญญาณ - นามรูป - สฬายตนะ - ผัสสะ - เวทนา - ตัณหา - อุปาทาน - ภพ -ชาติ - ชรามรณะ (มีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นตัวพลอยผสม) ในการอธิบายปฏิจจนูปาทานแบบประยุกต์ พระธรรมปิฎกได้ให้ความเห็นว่า “ไม่จำเป็นต้องอธิบายตามลำดับและเต็มรูปคือชักตั้งแต่ต้นไปหาปลายเสมอไป อาจจะเริ่มต้นที่องค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งในระหว่างก็ได้ สุดแต่ต้องประกอบข้อไหนจะกลายเป็นปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา”^{๔๙} เช่น อาจจะเริ่มต้นที่ตัณหา อุปาทานก็ได้ และไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบที่ตายตัวหรือครบทั้ง ๑๒ ประการอย่างข้างต้นก็ได้^{๕๐}

กำเนิดรัฐตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนานิยมอธิบายก่อนไปในทางทฤษฎีธรรมชาติ คือ เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว พิจารณาจากธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์ตามธรรมชาตินั้นจะรักตัวเองมากกว่าสิ่งใด ๆ ในโลก มีพุทธภาษิตเกี่ยวกับการรักตนของมนุษย์อย่างมากมาย เช่น “นตถิ อตตสมิ เปมิ ความรักเสมอด้วยตนไม่มี”^{๕๑} “อตตาทิ ปรมิ ปิโย ตนเองเป็นที่รักอย่างยิ่ง”^{๕๒} เป็นต้น เมื่อมีความรักตัวเองมนุษย์ย่อมมีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เมื่อเห็นแก่ตัวก็มักจะกระทำการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตัวเอง ในสังคมเมื่อต่างคนต่างก็เห็นแก่ตัว ทำให้เกิดความเลวร้ายขึ้นในสังคม ซึ่งความเลวร้ายในสังคมนี้องค์ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐขึ้นมา เมื่อใช้หลักปฏิจจนูปาทานมาพิจารณาถึงธรรมชาติของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นมาจากอวิชา ตัณหา อุปาทาน ของมนุษย์นั่นเอง ทำให้เกิดวงจรที่เรียกว่าไตรวัฏฏ์^{๕๓} คือ

๑) อวิชา ตัณหา อุปาทาน ทั้งสามตัวนี้จัดเป็นกิเลสที่เป็นสาเหตุผลักดันให้มนุษย์ คิด ประสงค์ การกระทำต่าง ๆ เป็นวงจรที่เรียกว่า กิเลสวัฏฏ์

๒) การกระทำต่าง ๆ ที่ประสงค์ชีวิตให้เป็นไปต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย สังขาร (กรรม) ภพ เป็นวงจรของกรรม เรียกว่า กรรมวัฏฏ์

๓) สภาพที่เป็นผลจากการปรุงแต่งของกรรม และกลับเป็นปัจจัยปรุงแต่งเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก ซึ่ง ประกอบไปด้วย วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็นวงจรของวิบาก เรียกว่า วิบากวัฏฏ์หลักปฏิจจนูปาทานตามแนวนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่เชื่อมต่อกัน ระหว่างความเป็นไปในจิตใจของมนุษย์กับความเป็นไปภายนอก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ชี้ให้เห็น

^{๔๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๖ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๕๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๕๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๓ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๕๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๕๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๓ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

ที่มาแห่งปัญหา ความทุกข์ หรือความชั่วร้ายต่าง ๆ ในสังคมที่เกิดจากกิเลสของมนุษย์ อย่างในมหา
 นิทานสูตร^{๔๔}ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญที่อธิบายปฏิจจนสมุปบาทไว้ค่อนข้างที่จะละเอียด พระพุทธเจ้าได้
 แสดงหลักปัจจัยการทั้งที่เป็นไปภายในจิตใจของบุคคล และที่เป็นไปในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์
 หรือในทางสังคม ซึ่งปฏิจจนสมุปบาทแห่งทุกข์หรือความชั่วร้ายในสังคม ก็ดำเนินไปในวิถีเดียวกัน
 กับปฏิจจนสมุปบาทแห่งทุกข์ของชีวิตมนุษย์นั่นเอง แต่เริ่มแยกแสดงอาการที่เป็นไปภายนอก ตั้งแต่
 ตัณหาเป็นต้นไป ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า^{๔๕}

อาณนถ์ ด้วยประการดังนี้แล อาศัยเวทนาจึงเกิดตัณหา (ความทะยานอยาก) อาศัย
 ตัณหาจึงเกิดปริเยสนา (การแสวงหา) อาศัยปริเยสนาจึงมีลาภะ (การได้)อาศัยลาภะจึงเกิดการตกลง
 ใจ อาศัยการตกลงใจจึงมีฉันทราคะ (ความชอบชิตติดพัน) อาศัยฉันทราคะจึงมีอหังการ (การพะวง
 หมกมุ่น ฝังใจ) อาศัยอหังการจึงมีปริคคหะ (การยึดถือครอบครอง) อาศัยปริคคหะจึงมีมัจฉริยะ
 (ความตระหนี่) อาศัยมัจฉริยะจึงมีอารักขา (ความป้องกัน หวงแหน) อาศัยอารักขาสืบเนื่องมาจากการ
 อารักขา จึงมีการถือไม้ ถือกมิด การทะเลาะ การแก่งแย่ง วิวาท การด่าว่า มึง มึง การส่อเสียด
 มุสาวาท บาปอกุศลธรรม (สิ่งชั่วร้าย) ทั้งหลายเป็นอนกย่อมเกิดมีพร้อมด้วยอาการอย่างนี้^{๔๖}

แสดงเป็นกระบวนการธรรม ๒ สาย คือ กระบวนการเกิดทุกข์ของชีวิต และขบวนการเกิดทุกข์
 หรือความชั่วร้ายในสังคมให้ดูง่าย ๆ คือ

๑) อวิชชา > สังขาร > วิญญาณ > นามรูป > สฬายตนะ > ผัสสะ > เวทนา > ตัณหา >
 ภพ > =ชาติ > ชรามรณะ โสกะ ปริเทวะ ฯลฯ = กระบวนทุกข์ของชีวิต

๒) อวิชชา > สังขาร > วิญญาณ > นามรูป > สฬายตนะ > ผัสสะ > เวทนา > ตัณหา >
 ปริเยสนา > ลาภะ > วินิจฉัย > ฉันทะราคะ > อหังการ > ปริคคหะ > มัจฉริยะ > อารักขา > การ
 ทะเลาะ > แก่งแย่ง วิวาท ส่อเสียด ความชั่วร้ายต่าง ๆ อีกมากมายเกิดตามมา ฯลฯ = กระบวน
 ทุกข์ของสังคมปฏิจจนสมุปบาทในแนวนี้แสดงกระบวนการที่เชื่อมต่อกันระหว่างความเป็นไปภายในจิตใจ
 ของบุคคล กับความเป็นไปภายนอกเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งให้เห็นที่มาของปัญหา
 ความทุกข์ หรือความชั่วร้ายต่าง ๆ ในสังคม ที่เกิดจากกิเลสของคน ในพระสูตรนี้มีได้อธิบายถึง
 รายละเอียดเจาะจงไปถึงกำเนิดรัฐโดยตรงแต่อย่างใด เป็นเพียงแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของสาเหตุ
 ของการเกิดรัฐ ส่วนพระสูตรที่อธิบายเกี่ยวกับกำเนิดรัฐนั้นจะมีปรากฏในพระสูตรอื่น ๆ เช่น
 อัคคัญญสูตร จักรวัตติสูตร เป็นต้น^{๔๗}

ในพระพุทธพจน์นี้เห็นได้ว่ากระบวนการความเลวร้ายในสังคมเกิดสืบเนื่องมาจากตัณหาคือ
 ความทะยานอยาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ ปัจจัยภายในของมนุษย์ในช่วง
 เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหาเป็นช่วงที่มีความสำคัญมากในการส่งผลสืบเนื่องออกมา ทำให้เกิด
 พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ ตลอดจนวิวัฒนาการของสังคมและการกำเนิดขึ้นมาของรัฐ เพราะ

^{๔๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๕ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๔๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

ต้องมีเวทนาจึงจะมีตัณหาขึ้นมาได้ แต่เมื่อมีเวทนาแล้วไม่จำเป็นต้องมีตัณหาก็ได้ ถ้าหากอาศัยสติปัญญาหรือสติสัมปชัญญะ ก็สามารถสลายเวทนาโดยปราศจากตัณหาได้ ซึ่งถ้าทำได้อย่างนี้ก็จะเป็นการตัดวงจรแห่งวัฏฏะให้ขาดไปได้

กล่าวได้ว่ากิเลสตัณหาสร้างสังคมมนุษย์ขึ้นมา โดยเริ่มต้นตั้งแต่สร้างคนแต่ละคน ทำให้คนแต่ละคนมีความสนใจและมีปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันออกไป ทำให้ชายหญิงมีความรู้สึกพึงพอใจซึ่งกันและกัน ต้องการสนองตอบความต้องการทางเพศ ประารถนาเป็นเจ้าของในกันและกัน จึงมีการแต่งงาน มีครอบครัว และมีการจัดระเบียบครอบครัวเครือญาติ มีการเคารพกันตามอาวุโส เมื่อมีครอบครัวรวมกันมาก ๆ ก็เกิดเป็นชุมชน ผู้ที่มีอาวุโสสูงสุดก็ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำของชุมชน และทำหน้าที่ในการปกครองสมาชิกในสังคมของตน เพราะคนในสังคมนั้นมีตัณหาหรือความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ต่างก็แสดงความต้องการของตนออกมาไม่เหมือนกัน คนที่มีความต้องการรุนแรงก็อาจจะทำอันตรายหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นภายในสังคมได้ เพียงเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่จะมาสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งเป็นสาเหตุของความเลวร้ายในสังคม รัฐจึงเกิดขึ้นมาเพื่อจัดหรือควบคุมความเลวร้ายนี้^{๕๘}

ในทางพุทธศาสนาเห็นว่า ความบกพร่องของจิตมนุษย์เป็นมูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเลวร้ายขึ้นทั้งแก่ตัวเองและในสังคม การปล่อยให้รากร่างของความชั่ว คือ ความอยากเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ทำให้จิตใจไร้อำนาจที่จะควบคุมเจตจำนงของตนเอง ต้องเป็นไปตามกระแสของรากร่าง ความชั่วที่ชักจูงไป การที่รากร่างความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งมีพลังเหนือจิตใจของมนุษย์โดยปราศจากการรู้เท่าทันและการควบคุมอย่างถูกต้อง ทำให้มนุษย์ต้องกระทำไปตามกระแสที่ถูกชักนำ ถึงแม้จิตมนุษย์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเลวร้ายขึ้นก็ตาม แต่อิทธิพลภายนอกก็เป็นมูลเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะกระตุ้นให้มนุษย์กระทำการที่เลวร้าย โดยมาจุดประกายไฟแห่งกิเลสให้เกิดขึ้นปัจจัยที่ผลักดันให้มนุษย์สร้างพฤติกรรมต่าง ๆ เรียกว่า “กาม”^{๕๙} ซึ่งมี ๒ ส่วนด้วยกัน คือ

๑) เหตุภายในที่กระตุ้นให้มนุษย์กระทำการ คือ ความใคร่ ความอยาก ความปรารถนา เรียกว่า กิเลสกาม

๒) เหตุที่ตัดสินใจให้กระทำ คือ วัตถุอันน่าใคร่ สิ่งที่น่าปรารถนา เรียกว่า วัตถุกามความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวิวัฒนาการของสังคม หรือ กำเนิดของรัฐ เป็นผลแห่งความสัมพันธ์หรือการกระทำต่อกันของมนุษย์ ภายในสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องพูดอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นผลแห่งวิวัฒนาการที่เกิดจากความเป็นปัจจัยอาศัยกันและกันระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติทั้งหมด เช่น เวทนาที่มนุษย์ได้รับต้องอาศัยผัสสะ ซึ่งมีองค์ประกอบทางสังคมหรือทางธรรมชาติแวดล้อมเป็นส่วนร่วมกับองค์ประกอบภายในที่มีอยู่ เช่น สัญญา เมื่อได้เวทนาแล้วก็เกิดตัณหาขึ้น มีพฤติกรรมที่อาจจะแสดงออกโดยการกระทำต่อมนุษย์อื่น หรือ ต่อสภาพแวดล้อม

^{๕๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๕๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖

รัฐจึงเกิดมาจากสภาพที่ปัจจัยต่าง ๆ อิงอาศัยกันและกัน มิได้เกิดมาจากมนุษย์เพียงฝ่ายเดียว แต่ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมก็มีส่วนในการเกิดขึ้นด้วยเหมือนกัน^{๖๐}

หลักปฏิจจนุปบาทนี้ แสดงให้เห็นอาการที่สิ่งทั้งหลายสัมพันธ์เนื่องอาศัยเป็นเหตุเป็นปัจจัยต่อกันในรูปกระแส ในภาวะที่เป็นกระแสนี้จึงไม่มีมูลการณ์หรือต้นกำเนิดเดิมแท้ ตัวตนที่แท้จริงไม่มี ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี”^{๖๑} เป็นความจริงสัมพัทธ์ที่เรียกว่า Relative True ในอัครคัญญสูตรที่แสดงถึงการกำเนิดรัฐ ก็แสดงออกมาในรูปของปฏิจจนุปบาท คือ^{๖๒}

คนเกียจคร้านนำข้าวมาเก็บสิ่งสมและเกิดความนิยมทำตามกัน à เกิดการปักปันกันเขตแบ่งส่วนข้าว à คนโกลาโหมยส่วนของคนอื่นมาเพิ่มแก่ตน (เกิดอทินนาทาน) à เกิดการตำหนิ ติเตียน การกล่าวเท็จ การทำร้ายลงโทษ การต่อสู้ à ผู้มีปัญหาเห็นความจำเป็นต้องมีผู้ปกครอง เกิดการเลือกตั้ง เกิดมีคำว่ากษัตริย์ à มีคนเบียดเบียนความชั่วร้ายในสังคม คิดลอยล้างบาป ไปอยู่ป่าบำเพ็ญฌาน บางพวกอยู่ใกล้ชุมชน เล่าเรียนเขียนตำราเกิดมีคำว่าพราหมณ์ เป็นต้น --- คนมีครอบครัว ประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ เกิดมีคำว่า แพศย์ --- คนนอกจากนี้ซึ่งประพฤติเหลวไหล เลวร้ายถูกเรียกว่า ศูทร คนทั้งสี่จำพวกนั้น บางพวกละเลิกขนบธรรมเนียมของตนสละเหย้าเรือนออกบวช เกิดมีสมณะ^{๖๓}

เห็นได้ว่ากระบวนการกำเนิดรัฐนั้นสืบเนื่องมาเป็นกระบวนการ อาศัยปัจจัยหลายด้านมาเป็นส่วนประกอบ ทั้งปัจจัยภายในตัวมนุษย์เองและปัจจัยภายนอก เช่นเดียวกับการกำเนิดรัฐในทางรัฐศาสตร์ที่ว่า “รัฐในขั้นสุดท้ายจึงเป็นผลของปัจจัยหลายประการ เช่น ชีววิทยา เศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรม และการทหาร”^{๖๔}

สรุปกำเนิดรัฐตามหลักปฏิจจนุปบาท ตามหลักปฏิจจนุปบาทนี้ รัฐเกิดขึ้นมาจากกระบวนการที่อิงอาศัยกันเป็นรูปกระแส ถ้าหากกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ก็จะมีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เมื่อเห็นแก่ตัวก็กระทำในสิ่งต่าง เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดความเลวร้ายขึ้นในสังคม แต่ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นี้เกิดมาจาก อวิชชา ตัณหา อุปาทานของมนุษย์ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดสืบเนื่องมาจากตัณหา ก็เกิดตามมาเป็นกระบวนการ ทำให้เกิดความเลวร้ายต่าง ๆ ขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน (กิเลสตาม) ของมนุษย์ กับ สภาพแวดล้อมภายนอก (วัตถุกาม) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐขึ้นมา รัฐ คือทางเลือกของสังคมที่สมาชิกของรัฐพร้อมใจกันเลือกขึ้นมาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความเลวร้ายที่เกิดจากกิเลสตัณหาของมนุษย์นั่นเอง^{๖๕}

^{๖๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๔ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

๓) **กำเนิดรัฐตามแนวคิดในมหาโควินทสูตร**^{๖๖} พระสูตรนี้ไม่ได้อธิบายถึงสภาวะเริ่มต้นของสังคมมนุษย์ว่ามีจุดเริ่มต้นมาอย่างไร แต่เป็นการอธิบายถึงการเกิดรัฐโดยการแบ่งเขตหรือดินแดนกันปกครอง จากประเทศเดียวทำให้กลายเป็นหลาย ๆ ประเทศ ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับการกำเนิดรัฐแบบการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย โดยทั่วไปแล้ว องค์ประกอบของรัฐที่ถือว่าเป็นรัฐที่สมบูรณ์นั้น จะประกอบไปด้วย อาณาเขต ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย ลักษณะของอำนาจอธิปไตยก็คือ เต็มขาด เป็นการทั่วไป แผ่ไปทั่ว และแบ่งแยกไม่ได้ ถ้าหากอำนาจอธิปไตยของรัฐหนึ่งแบ่งแยกก็จะทำให้เกิดมีรัฐใหม่ขึ้นมา มหาอาณาจักรในโควินทสูตรมีการแบ่งแยกออกเป็นส่วนๆ เมื่อมีการแบ่งแยกอาณาเขต มีกษัตริย์ปกครอง มีอำนาจอธิปไตยเกิดขึ้นใหม่ ก็ถือว่ารัฐใหม่เกิดขึ้นทันที รัฐที่เกิดขึ้นตามรูปแบบนี้ในปัจจุบันก็มีปรากฏให้เห็น เช่น สหราชอาณาจักร หรือ การที่สหภาพโซเวียตได้แยกประเทศออกเป็น ๑๑ สาธารณรัฐ คือ รัสเซีย , ยูเครน , ไบโลรัสเซีย , คาซัคสถาน , อุเบกีสถาน , เติร์กเมนิสถาน , เคอร์กีเซีย , ทาจิกิสถาน , อาร์เมเนีย , อาเซอร์ไบจาน , และมอนตาเวีย ได้ร่วมกันทำสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมใหม่ภายใต้ชื่อว่า “จักรภพเอกราช” มีชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า C.I.S. แทนสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตเดิม การที่แต่ละรัฐแยกออกไปและรวมตัวกันเป็นจักรภพนั้น หมายความว่า รัฐต่าง ๆ มีสถานภาพเป็นอิสระ เหมือนกับประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา ซึ่งต่างก็เป็นประเทศอิสระแต่อยู่ในเครือจักรภพของอังกฤษ โดยไม่มีรัฐบาลกลางมาควบคุมรัฐทั้งหลาย แต่คงมีองค์กรกลางระหว่างกันมาประสานหลักใหญ่ ๆ ที่แต่ละรัฐเหล่านี้นำมาผูกรวมกันเข้าเป็นจักรภพ ในมหาโควินทสูตรที่รัฐเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจของกษัตริย์ผู้มีอำนาจในขณะนั้น ซึ่งมีข้อความโดยย่อต่อไปนี้^{๖๗} พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ภูเขาคิชุกภู ไกลกรุงราชคฤห์ บุตรแห่งคนธรรพ์ ชื่อ ปัญจสิขะ เข้าไปเฝ้ากราบทูลเล่าเรื่องที่ได้พบเห็นมาจากเทพชั้นดาวดึงส์ ในที่ประชุมข้อสุธัมมสภา ท้าวสักกะได้กล่าวพรรณนาพระคุณของพระพุทธเจ้า ๘ ประการ คือ

๓.๑) ทรงปฏิบัติเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทเวดาและมนุษย์

๓.๒) ทรงแสดงธรรมอันเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกมาดู ควรน้อมเข้ามาในตน เป็นต้น

๓.๓) ทรงแสดงธรรมอันเป็นกุศล อุกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ ควรเสพ ไม่ควรเสพ เลว ประณีต ดำ ขาว และมีส่วนเปรียบ

๓.๔) ทรงบัญญัติด้วยดี ซึ่งข้อปฏิบัติอันจะนำไปสู่พระนิพพานแก่พระสาวก พระนิพพานและข้อปฏิบัติก็เข้ากันได้เหมือนน้ำในแม่น้ำคงคากับมุนา

๓.๕) ทรงได้สหาย คือ พระเสขะผู้ปฏิบัติ และพระอรหันต์ผู้อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว แต่ก็ทรงปลีกพระองค์จากสหายเหล่านั้น ทรงประกอบความยินดีในการอยู่แต่พระองค์เดียว

^{๖๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๔ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

๓.๖) ทรงมีลาภ และชื่อเสียงอันเพียบพร้อม มีกษัตริย์เป็นต้นรักใคร่ แต่ก็เสวยพระกระยาหารอย่างปราศจากความเมา

๓.๗) ทรงพูดอย่างใดทำอย่างนั้น ทำอย่างใดพูดอย่างนั้น

๓.๘) ทรงข้ามความสงสัย ปราศจากความเคลือบแคลง มีความดำริอันสำเร็จสมบูรณ์ (ไม่ติดอยู่เพียงขั้นใดขั้นหนึ่ง)^{๖๘}

ทฤษฎีมหาโควินทสูตรเป็นแนวกำเนิดรัฐในรูปแบบการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยจากรัฐรัฐหนึ่ง ซึ่งเป็นรัฐที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบของจักรวรรดิ แล้วถูกแบ่งแยกออกเป็นรัฐอิสระหลายรัฐ แต่ละรัฐก็มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง ก่อให้เกิดรัฐใหม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการกำเนิดรัฐในสมัยกลางที่จักรวรรดิล่มสลาย และเกิดเป็นนครรัฐใหม่ๆ ขึ้นมาแทน เช่นเดียวกับการเกิดรัฐหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่การเกิดรัฐใหม่ตามมหาโควินทสูตรมีความแตกต่างกับการเกิดรัฐในอัครัญญสูตร ในอัครัญญสูตรเป็นการอธิบายการเกิดขึ้นของโลก มนุษยชาติ รัฐ กษัตริย์ และชนชั้นต่างๆ เป็นปฐม แต่การเกิดขึ้นของรัฐในมหาโควินทสูตรนั้น เกิดขึ้นหลังจากมีรัฐแล้ว และแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ก่อให้เกิดเป็นรัฐใหม่ขึ้นมา^{๖๙}

๔) การสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและหลักธรรม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและหลักธรรมของสังคมช่วยให้มีการปกครองที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม การสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและหลักธรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการปกครองประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างนโยบายช่วยให้นโยบายดังกล่าวมีความเท่าเทียมและประสิทธิภาพ เช่น ความซื่อสัตย์และความโปร่งใส การใช้หลักธรรมของความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการพัฒนานโยบายที่ตรงไปตรงมา โดยการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญและสร้างระบบการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตและการละเมิด ความเท่าเทียมและความยุติธรรม^{๗๐} การใช้หลักธรรมของความเท่าเทียมและความยุติธรรมในการพิจารณาและประเมินผลกระทบของนโยบายต่าง ๆ ต่อสังคมและกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ การสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มที่มีความยากจนและช่วยเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคม ความเคารพต่อสิทธิและความเป็นมนุษย์ การใช้หลักธรรมของความเคารพต่อสิทธิและความเป็นมนุษย์ในการสร้างนโยบายที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชนและป้องกันการละเมิดสิทธิ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้หลักธรรมของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนานโยบายที่สนับสนุนความยั่งยืนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน การสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน การใช้หลักธรรมของการสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันในการสร้างนโยบายที่สามารถทำให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ดีที่สุด

^{๖๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๖๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๑ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างนโยบายช่วยให้มีนโยบายดังกล่าวมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการสนับสนุนความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในสังคม

๕) การสร้างความซื่อสัตย์และความโปร่งใส การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างการปกครองที่มีความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน การสร้างความซื่อสัตย์และความโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการปกครองประชาชนอย่างมีความเท่าเทียมและยั่งยืน การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความซื่อสัตย์และความโปร่งใสมีบทบาท ดังนี้ ความโปร่งใสในการตัดสินใจ การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและใช้เหตุผลอย่างเหมาะสม^{๗๑} เช่น การเปิดเผยข้อมูลการตัดสินใจและการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ ต่อประชาชน การสร้างระบบการตรวจสอบ การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างระบบการตรวจสอบที่เข้มงวดและเปิดเผยให้ทุกคนรู้ในการใช้งานทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะเงินบริหารหรืองบประมาณ การส่งเสริมความโปร่งใสในระบบยุทธศาสตร์และนโยบาย การใช้หลักธรรมในการสร้างนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เปิดเผยและโปร่งใสต่อสาธารณะ เช่น การจัดทำเอกสารแผนการดำเนินงานและการประเมินผลเพื่อประชาชน การสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูล การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การใช้หลักธรรมในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในทุกกระดับ เช่น การสร้างระบบรางวัลและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาพนักงานที่ดี การสร้างความไว้วางใจจากประชาชน การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชนต่อรัฐบาล โดยการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและการปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์และเท่าเทียม^{๗๒}

๖) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาส การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและการสร้างนโยบาย การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในด้านนี้ช่วยสร้างพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาส^{๗๓} ดังนี้ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ: การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเปิดโอกาสให้แก่ทุกคน โดยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประเทศ เชื้อชาติ อายุ หรือสถานะเศรษฐกิจ การสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะ การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะให้แก่ทุกคน โดยให้โอกาสและทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาศักยภาพของพวกเขา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเปิดโอกาสให้กับกลุ่มที่มีความเป็นอยู่

^{๗๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๓ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๖

แตกต่างกัน การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเปิดโอกาสให้กับกลุ่มที่มีความเป็นอยู่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ เพศ หรือการต่อสู้กับความไม่เป็นอยู่แตกต่างกัน การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ที่เท่าเทียมกัน โดยการให้ข้อมูลและการสื่อสารในลักษณะที่เป็นกันเองและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย^{๗๔} การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสช่วยสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและเป็นกันเองโดยไม่มีการแบ่งแยกในแง่ของความแตกต่าง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเมืองและการเปิดโอกาสเป็นประการสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองที่เป็นมนุษย์และเป็นธรรม โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจในระบบการเมือง นี่คือนางวิธีที่สนับสนุนและสร้างโอกาสในการเมือง^{๗๕}

๗) การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ การใช้หลักธรรมในการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนด้านนี้มีความสำคัญมาก เพราะมันช่วยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและรับรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในด้านนี้จะช่วยสร้างสังคมที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกันได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นไปที่ ความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล การใช้หลักธรรมของความเท่าเทียมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษา สุขภาพ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษา การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน โดยการสนับสนุนการสร้างโอกาสในการศึกษาที่เท่าเทียมและการให้ความสนับสนุนในการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ^{๗๖} การให้ข้อมูลอย่างถูกต้องและโปร่งใส การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการให้ข้อมูลที่ เป็นจริงและโปร่งใส เพื่อให้ทุกคนสามารถรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถทำให้ความตัดสินใจได้ ถูกต้อง การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางสื่อสาร^{๗๗} การใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางสื่อสารที่เท่าเทียมกัน โดยการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต การสร้างการรับรู้ การใช้หลักธรรมเพื่อสร้างการรับรู้ที่เข้าใจได้และเป็นกันเอง เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าใจและรับรู้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและสม่าเสมอ การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้โดยใช้หลักธรรมช่วยสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเปิดกว้าง โดยที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ที่สำคัญในชีวิตประจำวัน^{๗๘}

^{๗๔} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๕ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๕} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๗ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๖} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๘ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๗} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๐ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

^{๗๘} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๒ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

๘) การสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรม การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในการให้บริการและการพัฒนาสังคม การสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในการพัฒนาต่อประชาชนในพื้นที่เป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและความยั่งยืนของสังคม เราสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในหลายด้าน ดังนี้ การสนับสนุนการศึกษา การเสริมสร้างโอกาสในการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคนในพื้นที่ โดยการให้สิทธิในการศึกษาแก่ทุกคนโดยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเพศ เชื้อชาติ หรือสภาพการเงิน การสนับสนุนการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การให้บริการสุขภาพแก่ทุกคนในพื้นที่โดยไม่มี การแบ่งแยก โดยการสร้างศูนย์บริการสาธารณสุขที่สะดวกสบายและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและอาชีพ การให้โอกาสในการพัฒนาทักษะและอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างโครงการฝึกอบรมและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น การสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ การสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจแก่ทุกคนในพื้นที่ โดยการสนับสนุนการเกิดรายได้และการสร้างโอกาสทางธุรกิจสำหรับท้องถิ่น การสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีที่สำคัญสำหรับการพัฒนาและการเรียนรู้ในพื้นที่^{๗๙} การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสร้างโอกาสให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้น การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาต่อประชาชนในพื้นที่ช่วยสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม ที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิต^{๘๐}

๙) การสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะของประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะของประชาชนเป็นการกระทำที่สำคัญที่สามารถช่วยให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเรียนรู้และเติบโตได้อย่างเหมาะสม นี่คือนิเวศที่สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ดังนี้ ความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา^{๘๑} หลักธรรมของความเท่าเทียมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาโดยไม่มี ความแตกต่างเชิงสังคมหรือเศรษฐกิจ โดยให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับความต้องการและสภาพพื้นที่ของตนเอง การสนับสนุนทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักธรรมเช่นความกรุณาและการเข้าใจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม เช่น การสนับสนุนโครงการการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น^{๘๒} และการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเสริมสร้างความสมาชิกในชุมชนการใช้หลักธรรมเพื่อสนับสนุนการสร้างชุมชนที่เชื่อมโยงและร่วมมือกัน เช่น การสนับสนุนโครงการอาสาสมัคร การสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เปิดกว้าง และการสร้างโอกาสในการทำงาน

^{๗๙} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๔ , วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๓

^{๘๐} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑๕ , วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓

^{๘๑} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๑ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓

^{๘๒} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๓ , วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓

ร่วมกับชุมชน การสร้างจรรยาบรรณในการเรียนรู้ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและจรรยาบรรณในการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการสร้างความเข้าใจ ความเคารพ และความรับผิดชอบในการเรียนรู้ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองประชาชนช่วยสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้แก่ทุกคนในสังคม^{๘๓}

สรุปประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๕ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากำหนดเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ปกครองประชาชน” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) การศึกษาและการเผยแพร่กับการส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นต้น ผ่านสื่อมวลชน การศึกษาทางการศึกษา หรือการเผยแพร่ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อสารมวลชน หรือโครงการสันติสุขในโรงเรียน น่าจะช่วยให้คนรับรู้และเข้าใจหลักธรรมได้มากขึ้น

๒) การสร้างนโยบายกับการสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การสร้างกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียม การยุติธรรม และความเป็นธรรม การสร้างนโยบายที่เน้นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรของรัฐบาล หรือการส่งเสริมการเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมในองค์กรเอกชน

๓) การสนับสนุนการศึกษาและการอบรมกับการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการศึกษาและการอบรมเกี่ยวกับหลักธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบาง หรือมีความสูงอายุ เพื่อให้พวกเขามีความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติตามหลักธรรม

๔) การสร้างสื่อและการส่งเสริมกับการสร้างสื่อที่สามารถสื่อสารหลักธรรมได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ เช่น การใช้สื่อสารทางสังคม เพื่อส่งเสริมคุณค่าและหลักธรรมที่ดีให้กับประชาชน หรือการใช้เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่หลักธรรมให้กับประชาชน

๕) การสนับสนุนองค์กรที่ปฏิบัติตามหลักธรรมกับการสนับสนุนองค์กรที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมและค่านิยมที่ดี เช่น การให้เสริมสร้างส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม และการสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืน

^{๘๓} ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ ๖ , วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

สรุปประเด็นคำถามพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองดอนแก่น จังหวัดขอนแก่นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รูปแบบ Model

แผนภาพที่ ๔.๑ Model สรุปประเด็นคำถามรูปแบบพุทธรัฐศาสตร์

๔.๒ วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์ผลพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น การวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

ผลการสนทนากลุ่มพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom Meeting ณ โรงเรียนเอกศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ๙ รูป/คน ประกอบด้วย

๑) ผู้ทรงทางรัฐศาสตร์

๑. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น และ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต-หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต / ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒) ผู้ทรงในหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา

๑. อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒. อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓. อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓) ผู้ทรงจากส่วนงานภายนอก

การสนทนากลุ่มย่อยนี้เป็นการวิภาววิธี (Dialectic Process) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดกลุ่มข้อมูล เนื้อหาเป็น ๓ รูปแบบ ทั้งข้อมูลเชิงข้อเสนอ (Thesis) เียงปฏิเสศ (Anti Thesis) และข้อมูลเชิงสรุป/สังเคราะห์ (Synthesis) ในทุกมิติประเด็นของการวิจัย ซึ่งจะทำให้กระบวนการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลมีความรอบครอบทุกมุมมองของการวิจัย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถอธิบายพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาทำการสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมความเท่าเทียมและความยุติธรรม

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญทั้งสองในการสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและยั่งยืน เท่าเทียมหมายถึงการให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความแตกต่างทางสังคมอื่น ๆ ให้ทุกคนมีโอกาสในการสร้างชีวิตที่มีความสุขและเติบโตได้ตามความสามารถและความพร้อมของตนเองในขณะเดียวกัน ความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักการที่เป็นธรรม โดยการให้การพิจารณาและการแก้ไขที่เป็นธรรมสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะสังคมหรืออำนาจการรักษาความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล องค์กร เอกชน หรือบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนและยั่งยืนได้โดยไม่มี การแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรมต่อบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเคารพความแตกต่างและการสร้างสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่เติบโตและเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกัน ในที่สุด ในพุทธศาสนา ความเท่าเทียมและความยุติธรรมมีความสำคัญอย่างมาก เป็นทั้งคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาให้คนแต่ละคนมีตามวิถีของพระพุทธเจ้า ตามประการที่ว่า "สังสารัตน์และมะติริตน์" หรือการเกิดและการเสื่อมฤทธิ์ขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของทางพุทธศาสนาความเท่าเทียมในพุทธศาสนาหมายถึงการมอบโอกาสและการประนีประนอมแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม ส่วนความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตในทางที่เป็นธรรมและเป็นความดีต่อตนเองและผู้อื่น พุทธศาสนาสอนให้เราเคารพทุกชีวิต เสียสละและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในเขตเยาวชน โทษคนทุกคนในการเมืองแห่งอาณาจักรอวตารและครั้งสุดท้ายคือการมีจิตใจมุ่งเสียสละ เข้าถึงพระนามที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเชิงพุทธเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวหน้าสู่ความสุขและความเจริญรุ่งเรืองทั้งส่วนตัวและสังคม.

๒. การสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า การสร้างกฎหมายที่ยุติธรรมการพัฒนาและใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม โดยการมีการตรวจสอบและปรับปรุงกฎหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเท่าเทียมในการปฏิบัติในสังคมการส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมการสนับสนุนและส่งเสริมโครงสร้างที่สามารถให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นธรรม การเข้าถึงบริการสาธารณะหรือโอกาสในการทำงานและธุรกิจ การสร้างแพลตฟอร์มและกลไกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การสร้างชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการเกิดการแสวงหาความคิดเห็นจากประชาชนในการวางแผนและการตัดสินใจทางการเมืองการสร้างและส่งเสริมความรับผิดชอบสังคมในทุกคน เพื่อให้ทุกคนรับผิดชอบต่อการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียม โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลภาคเอกชน และองค์กรสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมการสร้างการศึกษาและการบันทึกประวัติที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปฏิบัติตามหลักธรรมในสังคม

๓. ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมือง

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่สำคัญในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและยั่งยืนความเป็นธรรมในการเมืองหมายถึงการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจในทางที่ถูกต้องและเท่าเทียมต่อทุกคนในสังคม นักการเมืองควรทำตามหลักธรรมและกฎหมายโดยไม่มีการมีลักษณะที่เอื้ออารีต่อกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลบางรายในสังคม การมีความเป็นธรรมในการเมืองช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสงบสุขในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองหมายถึงการสนับสนุนและการกระทำเพื่อส่งเสริมการดำเนินการที่เป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม นี่อาจเป็นการเลือกตั้งโดยธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง หรือการสนับสนุนนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดและดำเนินการเมืองที่สามารถมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ หากนักการเมืองและประชาชนสามารถทำงานร่วมกันในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและเท่าเทียม เราสามารถพัฒนาสังคมที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมได้ในที่สุด

๔. การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนทางการเมือง

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า การประสบความสำเร็จทางการเมืองที่ยั่งยืนมักเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างระบบการเมืองที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคม นี่คือตัวอย่างของประสบการณ์ที่ยั่งยืนทางการเมือง การปรับปรุงระบบการเลือกตั้งเพื่อให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม และเท่าเทียม เช่น การลดการมีอำนาจของเงินในการเลือกตั้ง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และการสร้างเครื่องมือให้แก่ประชาชนเพื่อเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมการสร้างสถาบันที่มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น ระบบยุทธศาสตร์ รัฐบาล ศาล และองค์กรสาธารณะอื่น ๆ ที่สนับสนุนการปกครองที่ดีและไม่มีการละเมิดสิทธิของประชาชนการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนและส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น องค์กรกลุ่มที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชน การสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับสิทธิและความเป็นธรรมการสร้างนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำและการแก้ไขปัญหาทางสังคม การสร้างนโยบายที่สนับสนุนการศึกษา สุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณะโดยเท่าเทียม

๔.๒.๓ สรุปผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจัดระบบความคิด (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยสังเคราะห์สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์ แล้วทำการสรุปเป็นประเด็นสำคัญเพื่อการนำสู่การสนทนากลุ่ม ของพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

๑. การส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมความเท่าเทียมและความยุติธรรม

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญทั้งสองในการสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและยั่งยืน เท่าเทียมหมายถึงการให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความแตกต่างทางสังคมอื่น ๆ ให้ทุกคนมีโอกาสในการสร้างชีวิตที่มีความสุขและเติบโตได้ตามความสามารถและความพร้อมของตนเองในขณะเดียวกัน ความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักการที่เป็นธรรม โดยการให้การพิจารณาและการแก้ไขที่เป็นธรรมสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะสังคมหรืออำนาจการรักษาความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล องค์กร เอกชน หรือบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนและยั่งยืนได้โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรมต่อบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเคารพความแตกต่างและการสร้างสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่เติบโตและเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกันที่สุดในพุทธศาสนา ความเท่าเทียมและยุติธรรมมีความสำคัญอย่างมาก เป็นทั้งคุณลักษณะที่ต้องการ

พัฒนาให้คนแต่ละคนมีตามวิถีของพระพุทธเจ้า ตามประการที่ว่า "สังสารัตน์และมะติริตน์" หรือการเกิดและการเสื่อมฤทธิ์ขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของทางพุทธศาสนาความเท่าเทียมในพุทธศาสนาหมายถึงการมอบโอกาสและการประนีประนอมแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม ส่วนความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตในทางที่เป็นธรรมและเป็นความดีต่อตนเองและผู้อื่น พุทธศาสนาสอนให้เราเคารพทุกชีวิต เสียสละและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในเขตเยาวชน โทษคนทุกคนในการเมืองแห่งอาณาจักรอวตารและครั้งสุดท้ายคือการมีจิตใจมุ่งเสียสละ เข้าถึงพระนามที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเชิงพุทธเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวหน้าสู่ความสุขและความเจริญรุ่งเรืองทั้งส่วนตัวและสังคม.

๒. การสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า การสร้างกฎหมายที่ยุติธรรมการพัฒนาและใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม โดยการมีการตรวจสอบและปรับปรุงกฎหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเท่าเทียมในการปฏิบัติในสังคมการส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมการสนับสนุนและส่งเสริมโครงสร้างที่สามารถให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นธรรม การเข้าถึงบริการสาธารณะหรือโอกาสในการทำงานและธุรกิจ การสร้างแพลตฟอร์มและกลไกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การสร้างชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการเกิดการแสวงหาความคิดเห็นจากประชาชนในการวางแผนและการตัดสินใจทางการเมืองการสร้างและส่งเสริมความรับผิดชอบสังคมในทุกคน เพื่อให้ทุกคนรับผิดชอบต่อการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียม โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลภาคเอกชน และองค์กรสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมการสร้างการศึกษาและการบันทึกประวัติที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปฏิบัติตามหลักธรรมในสังคม

๓. ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมือง

บทสนทนากลุ่มกล่าวว่า ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่สำคัญในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและยั่งยืนความเป็นธรรมในการเมืองหมายถึงการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจในทางที่ถูกต้องและเท่าเทียมต่อทุกคนในสังคม นักการเมืองควรทำตามหลักธรรมและกฎหมายโดยไม่มีลักษณะที่เอื้ออารีต่อกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลบางรายในสังคม การมีความเป็นธรรมในการเมืองช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสงบสุขในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองหมายถึงการสนับสนุนและการกระทำเพื่อส่งเสริมการดำเนินการที่เป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม นี้อาจเป็นการเลือกตั้งโดยธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทาง

การเมือง หรือการสนับสนุนนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดและดำเนินการเมืองที่สามารถมีประสิทธิผลและยั่งยืนได้ หากนักการเมืองและประชาชนสามารถทำงานร่วมกันในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและเท่าเทียม เราสามารถพัฒนาสังคมที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมได้ในที่สุด

๔. การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนทางการเมือง

บทสนทนาในกลุ่มกล่าวว่า การประสบความสำเร็จทางการเมืองที่ยั่งยืนมักเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างระบบการเมืองที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคม นี่คือตัวอย่างของประสบการณ์ที่ยั่งยืนทางการเมือง การปรับปรุงระบบการเลือกตั้งเพื่อให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม และเท่าเทียม เช่น การลดการมีอำนาจของเงินในการเลือกตั้ง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และการสร้างเครื่องมือให้แก่ประชาชนเพื่อเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมการสร้างสถาบันที่มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น ระบบยุทธศาสตร์ รัฐบาล ศาล และองค์กรสาธารณะอื่น ๆ ที่สนับสนุนการปกครองที่ดีและไม่มีการละเมิดสิทธิของประชาชนการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนและส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น องค์กรกลุ่มที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชน การสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับสิทธิและความเป็นธรรมการสร้างนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำและการแก้ไขปัญหาทางสังคม การสร้างนโยบายที่สนับสนุนการศึกษา สุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณะโดยเท่าเทียม

๔.๒.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจัดระบบความคิด (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจัดระบบความคิด (Focus Group Discussion)แล้วทำการสรุปเป็นประเด็นสำคัญเพื่อการนำสู่พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ สรุปเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจัดระบบความคิด (Focus Group Discussion)

ข้อ	ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
๑. การส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมความเท่าเทียมและความยุติธรรม	ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญทั้งสองในการสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและยั่งยืน เท่าเทียมหมายถึงการให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความแตกต่างทางสังคมอื่น ๆ ให้ทุกคนมีโอกาสในการสร้างชีวิตที่มีความสุขและเติบโตได้ตามความสามารถและความพร้อมของตนเองในขณะเดียวกัน ความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักการที่เป็นธรรม โดยการให้การพิจารณาและการแก้ไขที่เป็นธรรมสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะสังคมหรืออำนาจการรักษาความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล องค์กร เอกชน หรือบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนและยั่งยืนได้โดยไม่มี การแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรมต่อบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเคารพความแตกต่างและการสร้างสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมและ	ความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักการที่เป็นธรรม โดยการให้การพิจารณาและการแก้ไขที่เป็นธรรมสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะสังคมหรืออำนาจการรักษาความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล องค์กร เอกชน การส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมความเท่าเทียมและความยุติธรรม

ชื่อ	ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
	<p>ยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่เติบโตและเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกันที่สุดในพุทธศาสนา ความเท่าเทียมและความยุติธรรมมีความสำคัญอย่างมาก เป็นทั้งคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาให้คนแต่ละคนมีตามวิถีของพระพุทธเจ้า ตามประการที่ว่า "สังสารัตน์และมะชิตัตน์" หรือการเกิดและการเสื่อมฤทธิ์ขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของทางพุทธศาสนา ความเท่าเทียมในพุทธศาสนาหมายถึงการมอบโอกาสและการประนีประนอมแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม ส่วนความยุติธรรมหมายถึงการดำเนินชีวิตในทางที่เป็นธรรมและเป็นความดีต่อตนเองและผู้อื่น พุทธศาสนาสอนให้เราเคารพทุกชีวิต เสียสละและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในเขตเอวาชน โทษคนทุกคนในการเมืองแห่งอาณาจักร อวตารและครั้งสุดท้ายคือการมีจิตใจมุ่งเสียสละ เข้าถึงพระนามที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า ความเท่าเทียมและความยุติธรรมเชิงพุทธเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวหน้าสู่ความสุขและความเจริญรุ่งเรืองทั้งส่วนตัวและสังคม.</p>	
<p>๒ . การสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง</p>	<p>การสร้างกฎหมายที่ยุติธรรมการพัฒนาและใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงฐานะสังคม โดยการมีการตรวจสอบและปรับปรุงกฎหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเท่าเทียมในการปฏิบัติในสังคม</p>	<p>ความเท่าเทียมและความยุติธรรมมีความสำคัญอย่างมาก เป็นทั้งคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาให้คนแต่ละคนมีตามวิถีของพระพุทธเจ้า ตามประการที่ว่า "สังสารัตน์และ</p>

ชื่อ	ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
	<p>การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมการสนับสนุนและส่งเสริมโครงสร้างที่สามารถให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมกันแก่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นธรรม การเข้าถึงบริการสาธารณะ หรือโอกาสในการทำงานและธุรกิจ การสร้างแพลตฟอร์มและกลไกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การสร้างชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการเกิดการแสวงหาความคิดเห็นจากประชาชนในการวางแผนและการตัดสินใจทางการเมืองการสร้างและส่งเสริมความรับผิดชอบสังคมในทุกคน เพื่อให้ทุกคนรับผิดชอบต่อการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียม โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมการสร้างการศึกษาและการบันทึกประวัติที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปฏิบัติตามหลักธรรมในสังคม</p>	<p>มะชิรัตน์" หรือการเกิดและการเชื่อมต่อที่ขึ้นอยู่กับการทำงานของตนเอง ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของทางพุทธศาสนาความเท่าเทียมในพุทธศาสนา การสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง</p>
<p>๓. ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมือง</p>	<p>ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่สำคัญในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและยั่งยืนความเป็นธรรมในการเมืองหมายถึงการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจในทางที่ถูกต้องและเท่าเทียมต่อทุกคนในสังคมนักการเมืองควรทำตามหลักธรรมและ</p>	<p>การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง หรือการสนับสนุนนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการ</p>

ชื่อ	ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
	<p>กฎหมายโดยไม่มีกรณีลักษณะที่เอื้ออาทรต่อกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลบางรายในสังคม การมีความเป็นธรรมในการเมืองช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสงบสุขในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองหมายถึงการสนับสนุนและการกระทำเพื่อส่งเสริมการดำเนินการที่เป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมนี้อาจเป็นการเลือกตั้งโดยธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง หรือการสนับสนุนนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดและดำเนินการเมืองที่สามารถมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ หากนักการเมืองและประชาชนสามารถทำงานร่วมกันในการสร้างระบบการเมืองที่ดีและเท่าเทียม เราสามารถพัฒนาสังคมที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมได้ในที่สุด</p>	<p>กำหนดและดำเนินการเมืองที่สามารถมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อของประชาชนทางการเมือง</p>
<p>๔. การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนทางการเมือง</p>	<p>การประสบความสำเร็จทางการเมืองที่ยั่งยืนมักเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างระบบการเมืองที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในสังคม นี่คือตัวอย่างของประสบการณ์ที่ยั่งยืนทางการเมือง การปรับปรุงระบบการเลือกตั้งเพื่อให้ความโปร่งใส ยุติธรรม และเท่าเทียม เช่น การลดการมีอำนาจของการเงินในการเลือกตั้ง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และการสร้างเครื่องมือให้แก่ประชาชนเพื่อเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจ</p>	<p>การลดการมีอำนาจของการเงินในการเลือกตั้ง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และการสร้างเครื่องมือให้แก่ประชาชนเพื่อเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจ การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนทางการเมือง</p>

ชื่อ	ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
	<p>ทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมการสร้างสถาบันที่มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น ระบบยุทธศาสตร์ รัฐบาล ศาล และองค์กรสาธารณะอื่น ๆ ที่สนับสนุนการปกครองที่ดีและไม่มีการละเมิดสิทธิของประชาชนการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนและส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น องค์กรกลุ่มที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชน การสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับสิทธิและความเป็นธรรมการสร้างนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำและการแก้ไขปัญหาทางสังคม การสร้างนโยบายที่สนับสนุนการศึกษา สุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณะโดยเท่าเทียม</p>	

แผนภาพที่ ๔.๒ Model วิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่น

๔.๓ เสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

๒.๓.๑ สรุปการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางการปกครองที่มุ่งเน้นไปที่ ธรรม คุณธรรม และ ความร่วมมือ ของ ผู้ปกครอง และ ประชาชน มุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางความวุ่นวายและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน แนวคิดการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา หรือ ธรรมาธิปไตย เปล่งประกายความหวัง เสนอแนวทางสู่สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืนแก่แท้ของธรรมาธิปไตย มุ่งเน้นไปที่ ธรรมะ หลักความถูกต้องดีงาม เป็นรากฐานในการปกครอง ผู้ปกครองยึดธรรมะเป็นแนวทาง ปกครองด้วยความยุติธรรม มุ่งประโยชน์สุขของประชาชน คุณธรรม เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทาง ผู้ปกครองควรประพฤติปฏิบัติตาม ทศพิธราชธรรม คุณธรรม 10 ประการที่ควรมีในตัวผู้นำ ได้แก่ เมตตา กรุณา อุเบกขา ศีล สัจจะ อหิงสา ขันติ อักโกธะ อวิหิงสา สัจจะ และอายุติประชาชน ฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ควรเคารพกฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมตัวอย่างที่ประจักษ์ ย้อนไปในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมะ ยึดหลักทศพิธราชธรรม สร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้กับประชาชนในยุคปัจจุบัน หลายประเทศทั่วโลก นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการปกครองประชาชนอยู่ดีมีสุขประเทศชาติเจริญก้าวหน้าอย่างไรก็ตามการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

ผู้ปกครอง ประชาชน และทุกภาคส่วน ร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม ปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมประโยชน์ของการปกครองตามแนวพุทธ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างสังคมที่มั่นคง ส่งเสริมสันติสุขในโลกการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในอดีต แต่เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน และอนาคตด้วยพลังของธรรมะ คุณธรรม และความร่วมมือ สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืน จึงเป็นไปได้

๒.๓.๒ สรุปรูปการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

- ๑) ความเมตตาต่อการปกครองที่มีความเมตตาต่อทุกส่วนของประชาชน เพื่อให้มีความเป็นธรรมและสันติภาพในสังคม
- ๒) การพยายามในการเผยแพร่ความจริงกับการปกครองที่มีการค้นหาความจริงและประเมินสถานการณ์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสม
- ๓) ความสงบและความสุขของประชาชนกับการปกครองที่สร้างสถานการณ์ที่เป็นมิตรและสงบสุขในสังคม โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่ม
- ๔) คุณธรรมและจริยธรรมกับการปกครองที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม เพื่อให้มีการพัฒนาทางจิตใจและวัฒนธรรมที่ดี
- ๕) การสงวนสัตว์และธรรมชาติกับการปกครองที่เคารพสิทธิของสัตว์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ๖) การปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิภาคและวัตถุประสงค์ของการปกครองเองครับ แต่มักจะมีคุณลักษณะที่เน้นการเคารพความเป็นมนุษย์และการสร้างสังคมที่สุขสันต์และยั่งยืนในระยะยาว

๒.๓.๓ สรุปรูปการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองประเด็นวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “ประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาหลักธรรมประยุกต์กับการเมืองการปกครอง” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) สร้างสันติภาพและความสงบในสังคมกับการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยสร้างสันติภาพและความสงบในสังคม โดยการเน้นการเห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น และการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในปัญหาทางสังคม

๒) สร้างความยุติธรรมและเท่าเทียมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้มีการปกครองที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม

๓) การเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอาจช่วยเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมในการดำเนินการของรัฐบาลและบุคคลในตำแหน่งสำคัญ

๔) การสนับสนุนสิทธิและความเสมอภาคกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนให้เคารพสิทธิและความเสมอภาค การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างระบบที่เป็นธรรมและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน

๕) การสนับสนุนความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยกับการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยในการโต้แย้งและการแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม

๒.๓.๔ สรุปการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองประเด็นวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นคำถาม “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ปกครองประชาชน” สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

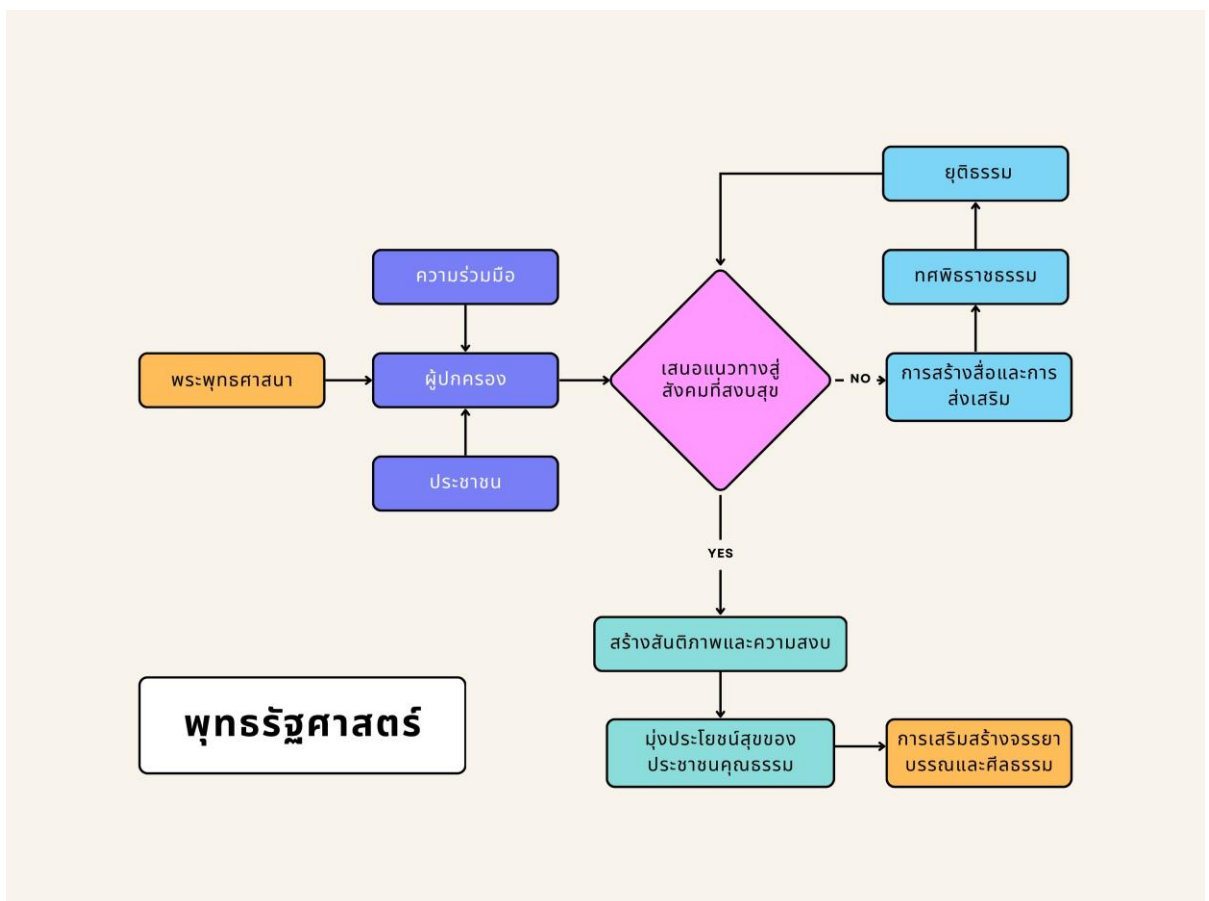
๑) การศึกษาและการเผยแพร่กับการส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญในสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นต้น ผ่านสื่อมวลชน การศึกษาทางการศึกษา หรือการเผยแพร่ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อสารมวลชน หรือโครงการสันติสุขในโรงเรียน น่าจะช่วยให้คนรับรู้และเข้าใจหลักธรรมได้มากขึ้น

๒) การสร้างนโยบายกับการสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การสร้างกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียม การยุติธรรม และความเป็นธรรม การสร้างนโยบายที่เน้นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรของรัฐบาล หรือการส่งเสริมการเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมในองค์กรเอกชน

๓) การสนับสนุนการศึกษาและการอบรมกับการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการศึกษาและการอบรมเกี่ยวกับหลักธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบาง หรือมีความสูงอายุ เพื่อให้พวกเขามีความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติตามหลักธรรม

๔) การสร้างสื่อและการส่งเสริมกับการสร้างสื่อที่สามารถสื่อสารหลักธรรมได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ เช่น การใช้สื่อสารทางสังคม เพื่อส่งเสริมคุณค่าและหลักธรรมที่ดีให้กับประชาชน หรือการใช้เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่หลักธรรมให้กับประชาชน

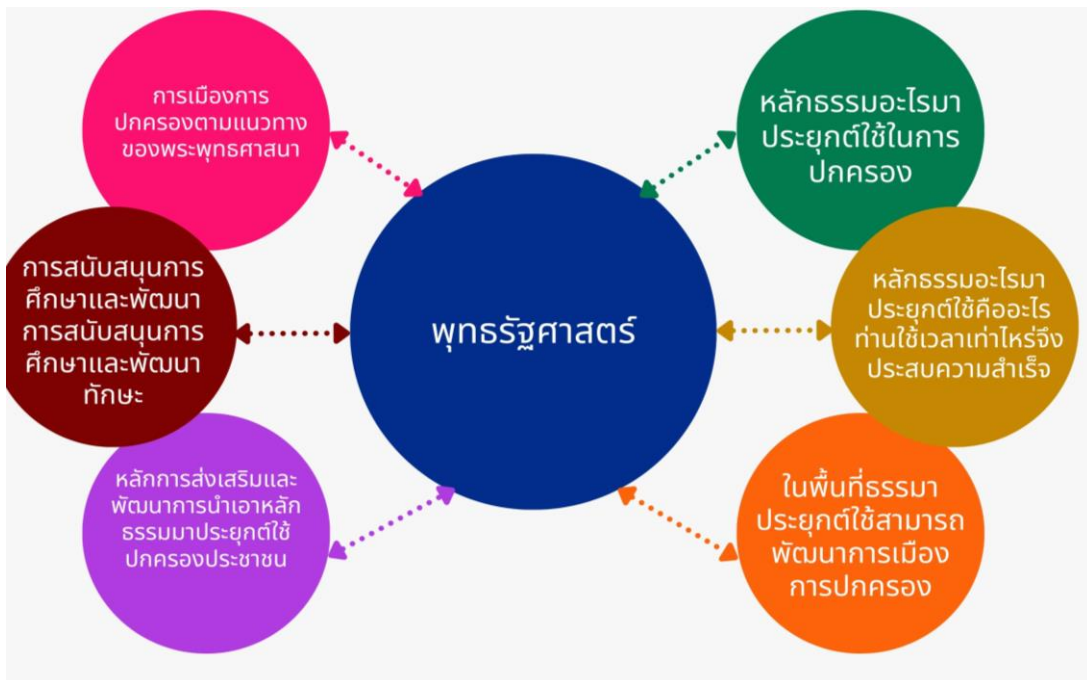
๕) การสนับสนุนองค์กรที่ปฏิบัติตามหลักธรรมกับการสนับสนุนองค์กรที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมและค่านิยมที่ดี เช่น การให้เสริมสร้างส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม และการสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืน

แผนภาพที่ ๔.๓ Model เสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสามารถวิเคราะห์สรุปองค์ความรู้ผลการวิจัยได้ดังนี้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๔ Model สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางการปกครองที่มุ่งเน้นไปที่ ธรรม คุณธรรม และ ความร่วมมือ ของ ผู้ปกครอง และ ประชาชน มุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางความวุ่นวายและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน แนวคิดการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา หรือ ธรรมาธิปไตย เปลี่ยนประกายความหวัง เสนอแนวทางสู่สังคมที่สงบสุข

ยุคธรรม และยั่งยืนแก่นแท้ของธรรมาธิปไตย มุ่งเน้นไปที่ ธรรมะ หลักความถูกต้องดีงาม เป็นรากฐานในการปกครอง ผู้ปกครองยึดธรรมะเป็นแนวทาง ปกครองด้วยความยุติธรรม มุ่งประโยชน์สุขของประชาชนคุณธรรม เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทาง ผู้ปกครองควรประพฤติปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม คุณธรรม 10 ประการที่ควรมีในตัวผู้นำ ได้แก่ เมตตา กรุณา อุเบกขา ศีล สัจย์ อหิงสา ขันติ อักโกธะ อวิหิงสา สัจจ และอายุติประชาชน ฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ควรเคารพกฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมตัวอย่างที่ประจักษ์ ย้อนไปในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมะ ยึดหลักทศพิธราชธรรม สร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้กับประชาชนในยุคปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลก นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการปกครองประชาชนอยู่ดีมีสุขประเทศชาติเจริญก้าวหน้าอย่างไรก็ตามการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้ปกครอง ประชาชน และทุกภาคส่วน ร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม ปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมประโยชน์ของการปกครองตามแนวพุทธ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างสังคมที่มั่นคง ส่งเสริมสันติสุขในโลกการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในอดีต แต่เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน และอนาคตด้วยพลังของธรรมะ คุณธรรม และความร่วมมือ สังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืน จึงเป็นไปได้

- ๑) ความเมตตาต่อการปกครองที่มีความเมตตาต่อทุกส่วนของประชาชน เพื่อให้มีความเป็นธรรมและสันติภาพในสังคม
- ๒) การพยายามในการเผยแผ่ความจริงกับการปกครองที่มีการค้นหาความจริงและประเมินสถานการณ์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสม
- ๓) ความสงบและความสุขของประชาชนกับการปกครองที่สร้างสถานการณ์ที่เป็นมิตรและสงบสุขในสังคม โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่ม
- ๔) คุณธรรมและจริยธรรมกับการปกครองที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม เพื่อให้มีการพัฒนาทางจิตใจและวัฒนธรรมที่ดี
- ๕) การสงวนสัตว์และธรรมชาติกับการปกครองที่เคารพสิทธิของสัตว์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ๖) การปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิภาคและวัตถุประสงค์ของการปกครองเองครับ แต่มักจะมีคุณลักษณะที่เน้นการเคารพความเป็นมนุษย์และการสร้างสังคมที่สุขสันต์และยั่งยืนในระยะยาว

๗) สร้างสันติภาพและความสงบในสังคมกับการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยสร้างสันติภาพและความสงบในสังคม โดยการเน้นการเห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น และการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในปัญหาทางสังคม

๘) สร้างความยุติธรรมและเท่าเทียมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้มีการปกครองที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม

๙) การเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอาจช่วยเสริมสร้างจรรยาบรรณและศีลธรรมในการดำเนินการของรัฐบาลและบุคคลในตำแหน่งสำคัญ

๑๐) การสนับสนุนสิทธิและความเสมอภาคกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนให้เคารพสิทธิและความเสมอภาค การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างระบบที่เป็นธรรมและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน

๑๑) การสนับสนุนความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยกับการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเมืองและการปกครองสามารถช่วยสร้างความเข้าใจและความสงบเรียบร้อยในการโต้แย้งและการแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม

การศึกษาและการเผยแพร่กับการส่งเสริมและการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญในสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมและความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นต้น ผ่านสื่อมวลชน การศึกษาทางการศึกษา หรือการเผยแพร่ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อสารมวลชน หรือโครงการสันติสุขในโรงเรียน น่าจะช่วยให้คนรับรู้และเข้าใจหลักธรรมได้มากขึ้นการสร้างนโยบายกับการสร้างนโยบายที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การสร้างกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียม การยุติธรรม และความเป็นธรรม การสร้างนโยบายที่เน้นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรของรัฐบาล หรือการส่งเสริมการเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมในองค์กรเอกชนการสนับสนุนการศึกษาและการอบรมกับการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการศึกษาและการอบรมเกี่ยวกับหลักธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบาง หรือมีความสูงอายุ เพื่อให้พวกเขามีความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติตามหลักธรรมการสร้างสื่อและการส่งเสริมกับการสร้างสื่อที่สามารถสื่อสารหลักธรรมได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ เช่น การใช้สื่อสารทางสังคม เพื่อส่งเสริมคุณค่าและหลักธรรมที่ดีให้กับประชาชน หรือการใช้เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่หลักธรรมให้กับประชาชนการสนับสนุนองค์กรที่ปฏิบัติตามหลักธรรมกับการสนับสนุนองค์กรที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมและค่านิยมที่ดี เช่น การให้เสริมสร้างส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม และการสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเดปีฎกั ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

(๑) หนังสือ:

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. สรุปสาระสำคัญมาตรฐานการบริการ
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่น, ๒๕๕๐.

กลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักกรรมการ ๒. รูปแบบการบริหารองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ
วุฒิสภา, ๒๕๕๗.

กวี วงศ์พุ่ม. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙.

เกียงไกร เจริญผล และคณะ. คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองสีเขียวภายใต้หลักการกระจายอำนาจ.
รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
มณฑลตะวันออก ครั้งที่ ๑๐, วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, วันที่ ๒๙ - ๓๐
พฤษภาคม ๒๕๖๐. (อ้างใน ลิขิต ธีรเวคิน, ๒๕๔๘. ระบบออนไลน์).

ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร. การบริหารจัดการงานท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐศาสตร์
แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒.

ชวงค์ ฉายะบุตร ดร.. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์
เซ็นเตอร์, ๒๕๓๙.

ชูศักดิ์ เทียงตรง. การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๑๘.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎี และการ
ประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑.

- ทริศม์ชญา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ. “การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลนครสงขลา”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๕๗.
- นราธิป ศรีราม. “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น”. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น หน่วยที่ ๑-๗. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๗.
- พรรณเพ็ญ คุณวพานิชกุล. ระบบบริหารราชการไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๘
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.. ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- รศคนธ์ รัตยเสริมพงศ์. “ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น”. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น หน่วยที่ ๘-๑๕, นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๗.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔.
- ลิขิต อีระเวคิน. ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๖.
- วิชชุกร นาถน. การปกครองท้องถิ่นไทย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐.
- วิภาดา คุปตานนท์. การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๔๔.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. ๑๕ ปีการกระจายอำนาจของไทย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น, ๒๕๕๘.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.
- ศุภวัฒน์นกร วงศ์ธนวุธ และคณะ. การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นตามกระบวนทัศน์แห่งการบริหารกิจการสาธารณะแนวใหม่. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา, ๒๕๕๗.

สมบัติ จันทรวงศ์. การเลือกตั้งไทยกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการหาเสียง : ปัญหาพื้นฐานและแนว
 ทางการแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๕.

สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว. มปป. ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
 ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกฤษฎีกา,
 ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. คู่มือแนวทางการสร้างมาตรฐานความโปร่งใสของ
 ส่วนราชการ, ๒๕๕๐.

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. การเมืองการปกครองไทย ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร :
 จริยสุนทรวิจิตรการพิมพ์, ๒๕๕๑.

สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพลัสลิซซิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 ๒๕๓๓.

สุรพล พรหมกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์. โอเดียนสโตร์: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔.

สุรินทร์ นิยมางกูร. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

อรทัย ก๊กผล. เคล็ดลับการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น: บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า ๕๑.
 กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส. เจริญการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.

อลงกรณ์ อรรถแสง. พัฒนาทางการสื่อสารการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.
 ๒๕๐๐-๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

เอกชัย ธนผลมดุงกุล. บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษาอำเภอเมืองชุมพรจังหวัด
 ชุมพร. ๒๕๔๗.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

ขวัญแก้ว จันทรวีเชียร. "กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะไทย : กรณีศึกษากระบวนการกำหนด
 นโยบายด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น". วิทยานิพนธ์
 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗

- ธวัชกร บุญศรี. "สื่อที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง : กรณีศึกษา การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเมืองเวทีราชดำเนินในปี ๒๕๕๖". **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์**. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรกฎาคม ๒๕๕๗.
- พระมหาเตชินท์ สิทธิธัญญา (ผกา). "ประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมืองจังหวัดมุกดาหาร". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- ไพสิน นกศิริ. "คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลคลองหาด จังหวัดสระแก้ว". **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง**. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘.
- ภิรมย์พร ไชยยนต์. "การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น : ศึกษากรณีการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในระดับจังหวัด". **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗.
- มณีสूरีย์ มณีมาศ. "ความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของหน่วยงานภาครัฐในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส". **สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๒.
- วิไลวรรณ พ่วงทอง. "ประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์". **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ๒๕๕๙.
- อุดมเดช ดวงแก้ว. "บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของเทศบาลนครเชียงราย". **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง**, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕.
- เอกชัย ธนผลผดุงกุล. "บทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษาอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร". **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗.

(๓) รายงานวิจัย:

สุทธิพงษ์ ปานเพชร. "การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน". รายงานการวิจัยอิสระ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐.

(๔) บทความ:

กริธา คงพยัคฆ์ และคณะ. "การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช", วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๓): ๓๐ - ๓๑.

ประณยา ชัยรังสี และคณะ. การนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. วารสารการจัดการสมัยใหม่. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๕๖) : ๑๕๑.

พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และพรสวรรค์ สุตะคาน. "หลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตจังหวัด", วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๖๓) : ๑๓๐-๑๓๑.

ไพบูลย์ สุขเจตน์ และคณะ. "การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี", วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๖๓) : ๒๓๔ - ๒๓๕.

รัฐ กันภัย. "การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง". วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘): ๗๑-๗๒.

สนธิกาญจน์ เพื่อนสงคราม. "กรอบนโยบายสาธารณะที่ดีที่พรรคการเมืองของไทย ควรนำมาประกอบการจัดทำนโยบายการบริหารประเทศ". รัฐสภาสาร. ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐): ๙.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อหนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสั้มภาษณ์
และแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : ขอความกรุณาให้ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงตามหัวข้อความที่ผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามซึ่งข้อมูลที่ได้จะแปลผลเฉพาะในภาพรวมเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านเป็นรายบุคคลแต่ประการใด

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่น และแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

๑) ชื่อ.....

๒) ตำแหน่ง/สถานะทางสังคม.....

๓) ที่อยู่.....

.....

๔) วัน/เวลาที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ พุทธรัฐศาสตร์ในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมพุทธรัฐศาสตร์ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๒.๑ พุทธรัฐศาสตร์ หมายถึง การเมืองการปกครองตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครองของผู้ นำท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ท่านเข้าใจพุทธรัฐศาสตร์ในหัวข้อต่อไปนี้ ว่าเป็นอย่างไร

๒.๑ ท่านคิดว่า การเมืองการปกครองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มีความจำเป็น ต่อท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ในพื้นที่ปกครองของท่าน ท่านได้นำเอาหลักธรรมอะไรมาประยุกต์ใช้ในการ ปกครอง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาหลักธรรมอะไรมาประยุกต์ใช้คืออะไร ท่านใช้เวลา เท่าไหร่จึงประสบความสำเร็จ

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๔ การนำเอาหลักธรรมาประยุกต์ใช้ สามารถพัฒนาการเมืองการปกครองได้ไหม
เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒.๕ ท่านคิดว่ามีแนวทางใดบ้าง ที่จะส่งเสริมและพัฒนาการนำเอาหลักธรรมา
ประยุกต์ใช้ปกครองประชาชนในพื้นที่ของท่าน ให้ประสบผลสำเร็จ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น